బ్రహ్మశ్రీ చక్రవధానుల మాణిక్యశర్మగారిచే
రచియింపఁబడిన నాటకములు.

సంపూర్ణభారతము.

(ఫార్సీమట్టులతో ముద్రింపబడిన నాటకము.)

పాండవధార్తరాష్ట్రుల ధనుర్విద్యాభ్యాసము, లాక్షా హానము-బక, హిడింబాసురవధ-ద్రౌపదీ స్వయంవరము-సుభ ద్రాపరిణయము, పాంచాలీపరాభవము, కృష్ణరాయబారము, పద్మ వ్యూహము, మొదలగు నన్నివిషయములును సంగ్రహముగ జేర్చ బడినది. వెల రు 1—4—0

లవకుశనాటకము.

భవభూతి యుత్తరరామచరిత్రము—ఉత్తరరామాయ సీతావనవాసము- మొదలగు గ్రంధరాజములలోని కథాసారా తో వ్రాయఁబడినది. శ్రీరాముఁడు కొలువుండఁగా వాల్మీకి కు లచే రామాయణగానము చేయించుట. చరివికొలవలెను. కౌసల ములు జానకిం దలంచికొని దుఃఖించుట. పెక్కుమార్పులు చే త్తగా వ్రాయఁబడినది. వెల రు 0—12

సంగీతశ్రీకృష్ణలీల.

శ్రీకృష్ణజననము-కంసవధ-ఉలూఖలబంధనము-కాళింగమర్ద పూతనాసంహారము-శకటాసురభంజనము--నాయమణిగ్రీవుల మోచనము-గోపికావస్త్రాపహరణము- విశ్వరూపసందర్శనము- రోద్ధరణము-ధేనుకాసురవధ-మొదలగు పెక్కువిషయములతో యఁబడిన చక్కని నాటకము. వెల 1—0

సంగీతకనకతార.

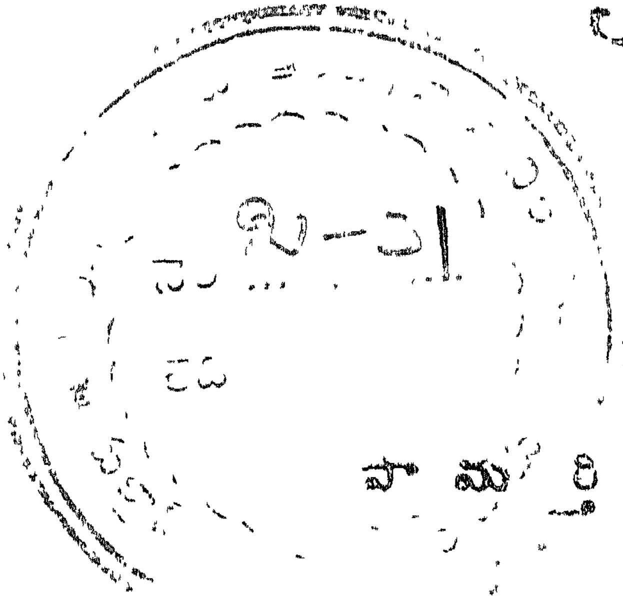
...ని గ్లేజు కాగితములపై ముద్రింపఁబడినది. వెల రు 1—0

ప్రొప్రయిటరు, గోదావరీ బుక్కుడిపో, రాజమండ్రి.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము

ఇది

వామర్తి బుచ్చిరాజుగారిచేత

రచియింపఁబడి

కే. యల్. యన్ సోమయాజులుగారిచేఁ

బ్రచురింపఁబడెను.

రెండవ కూర్పు 2000 ప్రతులు.

రాజమహేంద్రవరము

నిడమర్తి వెంకటకృష్ణమూర్తి అండ్ బ్రదరువారిచే

శ్రీకృష్ణా ముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రింపబడెను.

1923.

 [అంచెకూలి గాక 1 రూపాయి.

ఈనాటకమున వచ్చు పాత్రముల పేర్లు.

పురుషులు.

జయంతుఁడు—పాంచాలనాథుఁడు; కథానాయకుఁడు.

సుబుద్ధి—పాంచాలనాథుని మంత్రి.

విక్రమసింహుఁడు—సింధుప్రభుఁడు.

ధనపాలుఁడు—శ్రీనగరపుర వైశ్యుఁడు.

ఇరువురు రాకొమరులు—కాశ్మీర రాట్పుత్రులు.

సుధర్ముఁడు—నేపాళ భూపాలుని ప్రెగ్గడ

సుబ్బావధాని } పాంచాలపుర
వెంకావధాని } బాడబులు

జోగి—జయంతజగన్మోహినీల పాణిగ్రహణ సంధానకర్త

బల్లిగాఁడు—జగన్మోహినిని చిక్కులఁబెట్టిన చోరుఁడు

స్వామిగాఁడు—ధనపాలుని సేవకుఁడు.

స్త్రీలు.

జగన్మోహిని—సింధురాజు కొమరిత; కథానాయకి.

చిత్రరేఖ } పాంచాలపుర యువతులు.
మంజువాణి } జగన్మోహిని చెలికత్తియలు.

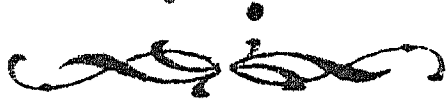
గుణవతి—నేపాళపాలకుని పట్టి.

ఇంకను సందర్భానుసారముగ నిరువురు ముగ్గురు
సేవకులు వత్తురు. అయిన నీనాటకమాడ పన్నిద్దరు చాలుఁ

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

నాంది—ప్రస్తావన.

శ్రీ సౌందర్యముగాంచి నిన్నసురులా ♦ సింపజ్జగన్మోహన
స్త్రీ సద్వేషముదాల్చి వారివనటం ♦ జిక్కించి శిక్షించివే
గాసింజెందెడి నేమనోహరునియి ♦ క్కట్లం దొలంగించి బల్
వాసింగాంచిన స్వైరిస్సినుసదా ♦ భావంబులో నెన్నెదన్.

[నాంద్యనంతరమున సూత్రధారుఁడంజలి ఘటించి]

ఉ॥ చిన్నతినంబునందుఁదమ ♦ చిన్నికుమారులొనర్చుదోషముల్
మన్ననజేసివారిఁగడు ♦ మంచితనంబునఁ బ్రోచునట్టియో
సన్నుతులార! నేఁడు మము ♦ సైతమునట్టులె ప్రోవుఁడంచు నే
విన్నసమాచరించితివి ♦ వేకులుమీరలు తెల్పనేటికిన్॥

కాలహరణమునకు సభాసదు లోర్వఁజాలనటు లుండిరి. జాలమేల? కార్యానువర్తనమునకు విదుషియగు నాప్రియసి నిటు రప్పించెద. నృత్యగాన కళానిధీ! నటీ! నీవొక్కసారిటు లేతెంతువా?

నటి:—[లోపల] ప్రియా! ఇదె వచ్చుచుంటి [ప్రవేశించి] ఆర్యపుత్రా! (అని చెక్కుటఁ జెయిచేర్చి నివ్వెరపాటునఁ గొంతసేపాగి) ఇది యేమి?

సూత్ర:—ఏమట్లనెదవు?

కమాసురాగము—రూపకతాళము.

నటి:—చాలుచాలు నాథ నన్ను♦సభకుఁ బిలువన

సూత్ర:—అహహా! ఇది యానీదీర్ఘాలోచన ?

చాలుచాలు మనముననే♦సందియ మొందగ వ

నటి:—బళి! బళి!

మేలమాడుటకు నన్పిలచి♦మిన్నకుండు మనెదవే

సూత్ర:—మేలమాడుటకునుగాదు♦మెలతనిన్నిటకుఁ

నటి:—ఏల నన్నిటకుఁ బిలచితివన్నైన

సూత్ర:—తాళుతాళు దెల్పెదనో చాన

నటి:—జాలమేల తెల్పుఁడు వేగమె

సూత్ర—బాలబేల తెల్పెద నిదిగో

(అని మందస్మితమున నూరకుం

నటి:—(భర్త మొగముఁ బరికించి) బాగుబాగు

వా నా కెఱిఁగింపక

మేలుమేలు తెలసెదోలుత నెనాళ♦మేలమాడుటకుఁ

(అని ముఖవికాసము తెలుగఁ బో వోవును.)

సూత్ర:—చెలీ! త్వరపడకుము. (అని దండనొడిసి

నటి:—ఊఁ చాలును మీసరసము నన్ను విడువుఁ

(అని దండను విదల్చుకొనఁబో

సూత్ర:—ప్రియసఖీ! ఇంత తొందరపాటేల?

మేలినాటకము నాడఁదలఁచి♦మెలతనిన్నిటకుఁ

నటి:—(చిరునగవున) ఈవాక్యము తొలుతనే వచిం

సూత్ర:—ప్రమదామణీ! మీయాఁడువారి యోగ్య

చూతమని యత్నాన రించితి.

నటి:—అవునవును ప్రత్యక్షప్రమాణమై కనంబడు మీపురుషులతాళిని యెదుటమా స్త్రీజాతికి మనెఱుంగనెంచితిరి కాంబోలు?

సూత్ర:—నటీ ! నీవింతకు నెఱజాణవు గదా? నీవచించిన తెఱంగున నీసభ్యులో ర్పువహింపమియే నీసహాయము పేక్షించితి.

నటి:—ఓర్పుగల్గిన మగవారికి మా మగనాలి తోడేల ?

సూత్ర—మాటలకేమి తే కర్తవ్యమాలోచింపుము.

నటి:—కర్తవ్యమేమి ?

సూత్ర:—అప్పుడే మఱచితివా ? కాదు కాదు. నాచే మఱల చెప్పింపందలంచితివి కాంబోలు. అయినం దప్పేమి మఱల తెల్పెద వీనులొగ్గి వినుము. నేఁడీరి మనంబు లానందాంబుధి నోలలాడ లలిత మృదుమధురవచో దాయకంబగు నాటకమేదేనిం బ్రదర్శింపవలయు. అట్టి సంతోషాకరంబగు నవీన నాటకము స్పురణకుం దెచ్చుటయే కర్తవ్యము.

నటి:—నాథా ! నీపలుకు లాశ్చర్యాజనకములగుచు నుండె.

జంజూటిరాగము—రూపకతాళము.

వేరె నాటకములకై యహా ♦ వెదకుచుంటివా
అరయుము నీకెగోచర ♦ మౌను ప్రియసఖా 1
పచ్చపట్టునణంగం గ్రొక్కు ♦ పచ్చికయనెడి
పచ్చచీర గట్టికినుల ♦ పంపుగాంగనె 2
భ్రమరాళియనెడి నీలకురుల ♦ భారముతోడన్
గమలంబులనెడి కన్నులతోఁ ♦ గనకనాసతోన్ 3
శుకపికశారిక రవముల ♦ సొంపుపల్కులతో

వికసితసుమతావి మేను ♦ భ్రమలు తావితో 4
పలువన్నెలతోఁ జిన్నెలతో ♦ బాలప్రాయముతోఁ
బొలుపారు జయంతురామఁ ♦ బోలుసొంపుతో 5
జగాననున్న జారచోరులఁ ♦ జాలవేచుచున్
జగన్మోహిని నా భువి విలసిల ♦ సమ్మోదమ్మునన్ 6

సూత్ర:—వహ్వా! తరుణీ! బాగుగ జ్ఞప్తితెచ్చితివి. నీకుశాగ్రబుద్ధి నెంతయు మెచ్చవచ్చుఁగదా?

నటి:—ఆర్యా! నేనేమి తలఁపునకుఁ దెచ్చితి.

సూత్ర:—జగాననున్న జారచోరులఁ♦జాలవేచుచున్
జగన్మోహిని నా భువి విలసిల♦సమ్మోదమ్మునన్

అని నుడివితివే దానినే మనమీరేయి ప్రదర్శింతము.

నటి:—ఏమీ! జగన్మోహినీ నాటకము నాఁబడు నొకటి రచియింపఁబడెనా? నాథా! ఆకవి నామధేయ మేమి?

సూత్ర:—కాంతామణీ! ఈకవియొక్క యాత్రితేటిన పండితుఁడు కాఁడిదియే ప్రథమప్రయత్నము. అయినఁ దెల్పెదనాలింపుము.

సీ॥ గంగాధరుని కటా ♦ క్షములుపై బ్రసరింప
గిరిపుత్రిదయయును ♦ బరఁగు కతన
రెచ్చుఖలుల పాలి ♦ రిపుఁడు హరికృపనాం
గ్లకుసిరియొసఁగెడి ♦ లక్ష్మికరుణ
బ్రహ్మప్రసాదము ♦ ప్రాప్తిచేమరియు బ్ర
హ్మసతిజనని బర ♦ మ సుచరిత్రి
యాదిమాంబకును శౌ ♦ ర్య యుతుఁడౌనాగనా
ఖ్యునకునుద్భవ ♦ మొందినట్టి

ఆ॥ వె॥ కూర్మిబిడ్డ జనకు ♦ గోత్రోద్భవుఁడు మఱి
తుచ్ఛులయెడనుదన ♦ యిచ్ఛనింత
కొదువలేకయుంచి ♦ గుణులనొనర్చువాఁ
డు గురులఁగని మ్రొక్కె ♦ డి గుణగణుఁడు
కుతుకమానసమున ♦ సతతమాశ్రితులఁగా
పాచు గంగిరెడ్డి ♦ వంశవిధుఁడు

నటి:—మనోహరా! గంగిరెడ్డి బ్రహ్మయాఖ్యుఁడా?

సూత్ర:—అవు నాతఁడే యాతని నెఱుంగనివారెవ్వరు
మహీంద్రనువ్రతోఱఁగిన ♦ మానధనుండుకీ
ర్తివరుఁడనఘుఁడు

నటి:—కట్టా! అది యెప్పుడు.

సూత్ర:—హూణశకము 1909 వ సంవత్సరము మేయి నెల ఒకటవతేదీకి సమమైన సౌమ్యసంవత్సర వైశాఖ శుద్ధ ఏకాదశీ స్థిరవారమున

మర ♦ ల వసుధ జల
బుద్బుదజననములు ♦ పొందకుంటకునుల
చ్చిమగనికి ఘనునకుఁ ♦ జిన్నయునకు
రామునకుఁ గృతినిడి ♦ సామర్థి బుచ్చిరా
జు రచియించె రమణి ♦ సురుచిరముగ

నటి:—ఏమి? ఆతని దౌహిత్రుఁడా యీకృతికర్త?

సూత్ర:—ఔను.

ఉ॥ తాతను నెమ్మనంబున సతంబునుదాస్మరియించుచుంటకున్
నీతిఁగొలంగి సజ్జనుల [illegible]

వ్రాఁతలనేర్పినట్టి *వ॥సు॥ రాయని శిష్యుఁడు బుచ్చిరాజె యీ
నీతులుగల్గు పొత్తమవి నీతులు నీతులు నేర్వ వ్రాసెఁజూ॥

నటి:——పాపము పుట్టిననాఁటనుండి పోషించి పెద్దఁజేసి విద్యాసుబుద్ధులు కఱపిన మాతామహులన కిట్టులైనఁ గృతజ్ఞత నెరవేర్ప నెంచెఁగాఁబోలు నీబుధుతఁడు.

సూత్ర:——అట్లనే చూఁడు మంత్రిశేఖరుఁడగు సుబుద్ధియెడఁ దనను సంరక్షించి గద్దెపై నిడినందునకు జయంతమహారాజెట్టి గౌరవము గనంబరచుచు నున్నవాఁడో వినను,

తే॥ గీ॥ ఎన్నియున్నను మోదము ♦ నున్నెరుచి
కందుమారుఁ బోలునవవ ♦ యన్యునకఁడె
నెన్నఁదరిమె యేరికైన ♦

అది యెటు చేకురునందువేమో యేదియూఁనుటను నెఱుంగక చింతిలిన నాకు నాటకము నొకటిఁ దెలిపి నీవామోద మొడగూర్పవా? అట్లనే
నిన్నుఁబోలి
వలచివలపించు చెలి యుండ ♦ వలయుఁగాక

నటి:——అట్టి చెలి లేమ కావున నీరాజును కెల్లప్పుడుఁ జింతయే కాఁబోలు ?

సూత్ర:——అయ్యో మఱచితి విచారమేల ? నేఁడు పేరోలగంబున రత్నసువర్ణఖచిత సింహాసనంబున జనానందంబుగఁ గొలువుతీరియుండును. ప్రసంగవశమున నటకుఁ బోవనున్న కాలము మఱచితి. నీవిఁక లోనికరుగుము నేనేగెద.

నటి:——చిత్తము. (ఇరువురు చెఱియొకవైపున కరుఁగుదురు)

ఇది ప్రస్తావన.

---

* వ॥ సు [రాణ్మహేంద్రి]వరపుర రాజకీయ కళాశాలాంధ్రోపాధ్యాయుఁడును వేణీసంహారాది గ్రంథకర్తయు నగు వడ్డాది సుబ్బా

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

ప్రథమాంకము.

ప్రథమరంగము.

[పాంచాలమున జయంతుని యాస్థానము.]

(ప్రవేశము—జయంతుఁడు; సుబుద్ధి;)

జయం:—మంత్రివరా!

సీ॥ తల్లిదండ్రులు పసి ♦ తనమునందుసఁబోవఁ
బితమాతకొఱలేక ♦ పెంచినావు
ప్రభుచింత లేకుండఁ ♦ బ్రజలనెల్లర నీవు
సిలుగులు బాపి ర ♦ క్షించినావు
రాజ్యంబునకుఁ గీడు ♦ రాకుండుటకుఁ గాను
శత్రువర్గమునెల్ల ♦ జఱచినావు
ప్రజలెల్ల సౌఖ్యంబుఁ ♦ బడయఁగా బాటలు
వనములు పెక్కులే ♦ ర్పరచినావు
తే॥ గీ॥ కరుణవిద్యాసుబుద్ధులు ♦ కఱపినావు
పట్టణములెల్ల కసుబాగు ♦ పఱచినావు

నలువ చిలువలకైనను ♦ దలఁప నీవ
రగుణములఁ బొగడను లేద ♦ రసిన లావు॥

సుబు:—రాజకుమారా! నీవింతగాఁ బల్కుటకు నాయందె క్కుడేమియులేదు. మీవల్ల జీవించుటచే నేఁజేయవలసిన కృత్యముఁ జేసితి.

జయం:—సచివాగ్రణీ! అట్లనకుము.

ఆ॥ వె॥ న్యాయవంతులైన ♦ నన్యాయమొనరింత్రు
ధనము దక్కనంచుఁ ♦ దలఁతురేని

ఇంతయే గాక,

ధనము గలిగినవెనుక ♦ దక్షుఁడు లేకున్న
నింక నీధరిత్రి నేమిచెప్ప

ఇయ్యది యబద్ధమా! మనము మన కన్నులార నెందఱఁజూచుచు నుండలేదు.

సుబు:—సత్యమే. అయినను న్యాయాన్యాయంబుల విచారింపవలదా? ఒరులకుఁ గీడొనరించిన దైవము తమ్ముదండించు నను భీతియైన వలదా? కఠినహృదయులై ధనాపేక్షచే నితరులఁ బాధుచే యఁదలంతులేని వారికి యమబాధలు దక్క మోక్షంబు సుంతయైనఁ గలదా?

జయం:—పాపంబునకు వెఱచు సత్యవంతులకుఁగాని దురాశాపాత్రులగు దుష్టుల కట్టి వివేకంబుండునా? ఇట్టి యన్యాయముల నేర్పరుపఁ గష్టమేగదా? మఱియు,

"రాజ్యాంతే నరకంధ్రువమ్మ" ని పెద్దలు శాసించిరి.

తే॥ గీ॥ రాజ్యసుఖముల మునుకొని ♦ రంజిలి తుద
నరకవహ్నిని బడుటక ♦ న్న వినుమంత్య
మున సుఖమె మేలని తలంతు ♦ మనమునందు
కానఁదోలుతఁ గష్టంబులే ♦ కలుగనిమ్ము॥

సుబు—(చెవులు మూసికొని) హరిహరీ! రాకుమారా! ఏల యిట్టియమంగళవాక్యము లాడుచు నుంటివి? నీవలె నందఱుఁ గాన నంబున నుండఁగోరినఁ బ్రజలఁ బాలించు ప్రభువు లెవ్వరు. దైవ మెవ్వరి కెట్లు విధించిన నట్లొనర్పక యితరమొనర్ప నరులతరమా? అదియునుంగాక,

తే॥ గీ॥ బాలుఁడవుగాన నెఱుఁగక ♦ పల్కుచుంటి
వెందరెందరు రాజ్యంబు ♦ లేలలేదు
వారలేరైన నిట్లని ♦ వారమునకుఁ
బాతురైరేమొ తెల్పు భూ ♦ పాలతనయ॥

జయం—సుబుద్ధీ! నేనేమంటిని? అన్యాయ మొనర్చుచు రాజ్యమున సుఖపడుటకన్న నడవుల జడదారినై యిడుమలు పడుటయే కడు శ్రేయస్కరమని నుడివితి దాని కింత వగపేల నీకు?

సేన—[ప్రవేశించి] మహాప్రభూ! తమ కడకు రా నొకభిక్షుకుఁడు ద్వారమున వేచియున్నాఁడు. దేవర సెలవైనఁ బ్రవేశపెట్టెద.

జయం—(మంత్రితో) అమాత్యవరా! అతఁడేనిమిత్తమై యిటు వచ్చియుండెనో? కానిమ్ము తెలిసికొందము. తినఁబోవుచు రుచులడుగనేల? (సేవకునితో) సేవకా! వానిని నిరాటంకముగ లోనఁ బ్రవేశపెట్టుము.

జయం—మంత్రిపుంగవా! వానిని కొట్టి యిక్కట్టులు పెట్టించెనో లేనిచో నాతఁడిట్లేడకు రాఁబనియేమి? కావున నే

తే॥ గీ॥ పరిజలఁ బరిజలనుభోలె కా ♦ వంగవలయుఁ
వారివారి యిక్కట్టులెల్లఁ ♦ బాపవలయు
నట్లుగాక నన్వలాభమే ♦ యరయుచుండిన
రాజునకు బిరుదు లెల్లను ♦ రాజ్యమేల॥

[ప్రవేశము:—భిక్షుకుఁడు పాడుచు]

హిందూస్థానీ సురటరాగము—రూపకతాళము.

ఆహా! నేఁడరసితిని-జోహార్-జోహార్-జోహార్
మహా-రాజా-జోహార్
కన్నులకు నానందము ♦ ఘటిల్లెనుగా
మన్ను-జేఁడ-మన్నింపుమా
కాంచితి మిమ్ము నా-కబ్బదీరఁగను-గత కాసనమునను
కాంచ-నాంగా-పంచ-శరరూప

మేదినీవరా! నాది యొక్క చిన్నమనవి గలదు శ్రద్ధతో నాలింప ద. మీజననమాదిగఁ గొన్ని నాళ్ళవరకు మీదాన వాసీజనవ మిమ్ము నే పీడయుఁ బొందకుంటకుఁగాను గొన్ని నాణెములు వైచి దిగఁదుడిచి సౌధమున కావలఁ బాఱవైచుచు వచ్చిరి. కని నేనా కాసుల గ్రహించుచు వచ్చుచు నుంటి. దాన నాదాా ముక్కంత నమ్మఁబొసె. అందునకుఁగా నో ధరాధిపా! నా చాలినంతపర్యంత మొకసంగతి మీకెఱింగించి ప్రయత్నించి వి విముక్తుఁడఁ గా నుంటి.

ఉ॥ ఒక్కటి తెల్పవచ్చితిని ♦ నో నరనాథ! ధరిత్రి నింక మీ
కొక్కటి లోటు గల్గె నది ♦ యున్నను లోపము తీఱు నేదనన్
జక్కని చుక్క నొక్కతెను ♦ జాయగఁజేకొనుటే సుఁడీ
అట్లు చేయ నాకేమి లాభము! నా విచారము మెండగుటచే యనెద
రేమో కాదు కాదు. అనారీరత్నము

సదా

చక్కరమాటలం దెలిపి ♦ శ్రాంతినిదోలెదు సౌఖ్యమిచ్చెదున్

సుబు—(తనలో) బళిరా! ఈతనికి నాయూహయే స్ఫురించెను.

జోగి—ఆపె యెక్కడ లభించునందురా తెల్పెద వినుఁడు.

క॥ కంటిని జలువ[illegible] నే
నొంటరిగా నొక్కయువిద ♦ నుర్వీనాథా!
తుంటవిలుకానినైనన్
బంటునుగాఁ జేయును బలు ♦ పలుకులికేలా॥

సుబు—వహ్వా! అట్టి కలికియే లభించిన నింకఁ గొఱఁత యేమి?

జోగి—

ఉ॥ చూడఁగలేదు నేనెచట ♦ సుందరిఁ బోలెడు ముద్దుగుమ్మలన్
జూడఁగలాఁడనంచు మది ♦ నుంతయు నెంచను రాజశేఖరా!

జయం—

అలలితాంగి యెవ్వతెయొ ♦ యాపెను గన్న జనంబులేరొ యా
వ్వాడలనుండెనో యెఱుఁగఁ ♦ బల్కుమునామమదేది యోలల్వరన్॥

కన్నడ రాగము—రూపకతాళము.

జోగి—

దేవా! తెల్పెద వినుఁడ ♦ దేవి చరిత మెల్ల మీరు
జగతి క్షత్రియవంశమున ♦ జననమయ్యె నా ♦ సుగుణ
జగన్మోహిని యందురు ♦ జగమునందలి ♦ జనులెల్లరు

జయం—బళిరే! పేరికిఁ దగియుండును గాఁబోలు?

జోగి—

జననమయిన వెనుక జనని చనిపోయెను నాఁటనుండి
జనకుఁడాపెను ♦ సాఁకుచుండె ♦ మనయూరనె ♦ మనుచుండిరి

జయం—కట్టా! మాత కఱవయ్యెనా? ఐనను నాకొక్క తోఁచుచునుండె వినుము.

చ॥ వనితను జూడకే ధర ♦ వివాహము చేసికొనంగ రాదు చే
కొని యటుపిమ్మటం జెలిని ♦ గుందఁగఁ జేయఁగ రాదు మోహమ
న్య సఖినేత్రలందునని ♦ నాటఁగఁ జేయుచు భార్యవీడఁ; కా
వునఁ జెలిఁజూచు మార్గమును ♦ బూనియొనర్పఁ జెప్పుమెట్టులో!

సుబు—రాజపుత్రా! కడుఁ జక్కఁగఁ బల్కితివి!

జోగి—ఏలికా! నాకొక్క యుపాయముమాత్రము తోఁచుచున్నది. కాని, దానిఁజెప్పుటకు నాకే సిగ్గు వొడముచున్నది. ఐనఁ దేవరకార్యమే కావునఁ జెప్పెదను. అది యుక్తమైనచో నొనర్పుఁడు లేనిచో నన్ను క్షమింపుఁడు.

జయం—అట్లే. దానఁ దప్పేమి వినిపింపుము.

జోగి—ధరావల్లభా! ఈరేయి నావెంటను మీరుకూడ నావలెనే భిక్షుకునివేషము ధరించి వత్తురేని యాపె మీకొంటరిపాటున గంటఁబడును.

జయం——సరే! నీవీ సాయంకాల మిచ్చోటికి రమ్మి. నేఁ బ్రచ్ఛన్నవేషమున నీవెంట వత్తును.

జోగి——చిత్తము. (నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.]

జయం——మంత్రిసత్తమా! ఇఁక మనము కొలువుచాలింతము.

(నిష్క్రమింతురు. తెరవ్రాలును.)

ప్రథమాంకము:—ద్వితీయరంగము.

స్థలము—ఉద్యానవనము.

[చిత్రరేఖ పాడుచు జగన్మోహినితోఁ బ్రవేశించును.]

రాగము జంజూటి—తాళము రూపకము.

చిత్ర——

ఎంతో♦వింత♦కాంత♦యీవ♦సంత♦కాలము

అంతమగును♦జంతలీ వన♦మంతయుఁ గనినఁ 1

చాలఁ♦గా వ♦సంతు♦పెండ్లి♦లీలఁ♦బోలి వృ

క్షాల♦వ్రేలు♦నీ ల♦తల్ తోర♦ణాలువోలె హా! 2

బాల♦మేలి♦పూలు♦చాల♦రాలి♦యుండెఁగా

తలఁ♦బ్రాలు వోయు♦వేళ రాల్ ము♦త్యాలః♦వోలె హా! 3.

జగ——చెలీ! నీచెప్పిన చొప్పుననే యీవనము కడు మనోహరముగ నుండె. [అని నడచుచు] ఆహా! ఇటు చూచితివా? ఈ లతామతల్లిక

ఉ॥ బాగుగఁ బెంచి పాలకుఁడు ♦ ప్రాయము రాఁగనె యందమైన పు

న్నాగముతోడఁ జేర్పఁ దను ♦ నాతిరో ! కాలకృతంబునన్వ
బాగులునోగులుం గలుగఁ ♦ బొల్పును నెంచదు వీడ

చిత్ర— మాలతీ

బాగుగఁ గొమ్మలెల్ల నినుఁ ♦ బట్టి చరించిన వాంఛ తీరనల్

జగ—(ఒక సరోవరముపైఁ జూపు నిగిడించి) నెచ్చెలీ ! ఇ
రమ్మిటు ఇటు (అని యామె భుజముపై దన వామహస్తంబిడి
చేతివ్రేలితోఁ జూపుచు] అకొలఁకున నొక మలిఁజంతువు

చ॥ పలుతెగవన్నియల్గలుగు ♦ పద్మములోఁగలతేనెఁ గ్రోలఁగాఁ
దలఁచుచు నప్పలన్మనిఁగి♦తిల్లడమందెడిఁ జూడుమో చెలీ !

చిత్ర—తెలియకసాధ్య సాధ్యములు♦తీపగుదానిని గోరు దుష్టజీ
వులు పడు పాట్లివే సుమి ప్ర♦ఫుల్లనవాబ్జముఖీ! సఖీ! ధర

జగ—(మెల్లఁగ వేఱొక యెడకుఁబోయి) శృంగారవనోమ
ధీమణీ ! బామామణీ ! జుంజుమ్మని మారుటంకార ఝంకారమున

ఉ॥ కాంచితె యెల్ల తావులను♦గల్గు పదార్థము తస్కరించుచు
గాంచనగౌరవంబు సరి♦గాంచఁగఁ జాలని యీమలిమ్లుచున్

చిత్ర—మించును

మించును మించుమేనుగల♦మెట్టుక మెప్పులఁ బొందునట్టి యీ
కాంచనగౌరవంబుసరి ♦ గాంచఁగ నెంచిన చేటు మూడెను

జగ—(మఱియొక చోటునకుఁ దీసికొని యేగి పైనఁ జూ
చు) ఆహాహా ! ఆపలుగాకు లెట్లు కక్షవహించి పోరెడినో యం
సితివా ?

హిందూస్థానిబేహాగ్ రాగము—ఆదితాళము.

ఓ మీననేత్ర యుక♦మీనునకై తమ♦మేనులు తొఱగను
బూని యుండె ర♦క్తాననములఁ గను♦మానని పోరఁటుక

చిత్రి—బళి! బళి! కనుఁగొంటిని.

జగ—తుదకేమైనదో యెఱుంగుదువా యా విసారము ?

తెలిపెదఁ జలి కొలఁకునఁగలవే♦యలలను జలములు చలింపవే

చిత్ర—అవునవునఁసితి నతివా♦యదిగో నదిగో నచ్చో మగువా

జగ—ఆ వనముఁ జొచ్చెఁజూ♦వాలుఁగంటి యా♦పలుగాకుల పెను

బారి తొలఁగి వే♦బాములు పడిపడి♦ప్రాణములు వడంకఁగ

చిత్ర—ఔను విసారమగుపడమి నిప్పుడు చూడు మాపలుగాకులు దీనాననములఁ బోరాటము మాని యాదారిని బోయెడిని.

జగ—తీవఁబోణీ ! ఈవింత నరియుము. ఈలత తన చెంతనున్న యాలతామతల్లికను తనవంటి తీఁగ యని తెలియక యెల్లపెనఁగొనుచున్నదో !

చిత్ర—లతాంగీ ! ఐన దానికేమి వెఱ్ఱి యబ్బె. దానితోఁదాను నా పున్నాగము నలముకొని శోభిల్లుచుండెను.

జగ—ఆఁగుమాఁగుము; ఆకడ నేదియో కంఠస్వరము విననయ్యెడిని.

చిత్ర—(చెవి యొగ్గి విని) జగన్మోహినీ ! అది మన మంజువాణి కంఠము గాదా ?

[మంజువాణి పాడుచుఁ బ్రవేశించుచున్నది.]

ఆహా! వనంబు మేల్♦లతలతో మెండుగా♦సొగసుగనుండెఁగా

పొలతుల రండు గా♦ఢా-నంద-మొంద-నిండు-నని పిలచెడి

ధ్వని-బనుపుచు

కీరశారికలతోడఁ♦బూవుతావులతోడఁ♦తేనెసోనల తోడఁ

వాలగీతములతోడఁ-సొంపు-పెంపు-నింపు చుండె

చిత్ర—[మంజువాణి కెదురేగి] చెలీ! ఏమింతయాలస్యమ

మంజు—ఇప్పటికి తీరుబడి యైనదే.

చిత్ర—అటులా! దాని కేమిగాని మంజువాణీ! నేఁడేమియో కాని మన సఖి జగన్మోహిని మునుపటివలెఁగాక చింతచేయుచున్నట్లు మె ముఖము సూచించుచున్నది.

మంజు—ఏమికారణమై యుండునో రమ్ము. మనము త్వరల దానిఁగనుగొందము. (అని నడిచి వచ్చుచునుందురు.)

జగ—(తనలో) ఆహా! ఆమారసుందరవిగ్రహుఁడు నా లభించునా? నాయట్టి యభాగ్యురాలిని గోరునా? ఇట్టి కలలోఁగన పురుషునకై యేను బరితపించుట యుచితమా? అట్టివాఁడీ భు నిక్కంబుగా నుండునా? ఒకవేళ నుండినను ఆతండే కులజుండై యుండునో? మనోహరమగు మేడికాయంగనియుఁ దావిలేని పూవు గనియు భ్రమించుట వెఱ్ఱితనముగాదా? రూపంబునుంబోలి గుణంబ లుండునా? ఇది తెలియకయ నే నెట్లు వరింతును?

చిత్రి—మంజు—(జగన్మోహినిని సమీపింతురు)

జగ—నెచ్చెలులారా! మన మీాఛాయాదుమము కడ నిం విశ్రమింతమా?

చిత్రి—మంజు—ఆ అట్లే యొనర్తము.

(అని ముప్పురు కూర్చుందురు)

చిత్రి—[కొంతయాగి] ప్రియసఖి! నామనంబు నొక సం యము బాధింపుచున్నది. అయ్యది నిన్నడిగి తీర్చుకొన వచ్చునా

జగ—ఏమిది?

చిత్ర—నేఁడేమియో కాని నీముఖంబున వెల్లందనంబు తో

చుచున్నది. వనవిహారంబొకింత యొనర్చినను నీమనంబున నలజడి యుపశమిల్లినట్లు తోఁచదు. కారణ మేమై యుండును ?

మంజు—ఔనౌను చిత్రరేఖా? బాగుగా గ్రహించితివి. నాకును నేఁ డీపె వదనంబారయ నట్లే కాన్పించెను.

జగ—అంగనలారా! నన్ను హాస్యమాడు తలంపున నిట్లు పల్కుచుంటిరే కాని నాకేమి చింతో?

చిత్ర—చింతయే లేకున్న నీ విట్లుండుటకుఁ గారణమేమి? మఱియును బ్రతిదినము దేదీప్యమానమై వెలుంగు నీ ముఖచంద్రికలు నేఁడు దుఃఖజలముగ్జాలంబుల మాటువడియున్న ట్లెరికి తెల్లముగాదు?

జగ—[ఊరకుండును]

మంజు—కాంతామణీ! ఏకోదరల వలె మెలఁగు నీ యనుఁగు చెలుల యొద్దనా నీ దాఁపరికము? ఇష్టసఖులకొకానొకపట్టున నేదిమైన విపత్తు సంభవించిన నయ్యది తోడిచెలులచేఁ దీఱునని యెఱుంగవా? వేరెవ్వరికైన నీగుట్టు బయల్పుత్తుమనియా నీ యుద్దేశము?

జగ—అట్లైన్నటికినిఁ గాదు.

చిత్ర—కానిచో నింక నీ దాఁచుట లెందుకు?

జగ—ఇందు దాఁచుట కేమున్నది? మీకును నాకోరిక దీర్పుట దుర్ఘటమే.

చిత్ర—మమ్ముల నడిగి తెలిసికొనకయె మాకసాధ్యమని నీ వెట్లెఱుఁగుదువు? మాచేతనైనంత వఱకు నీకోరిక నీడేర్పఁ బ్రయత్నింతుము. వేగిరము వాకృవ్వుము.

జగ—నన్నింతగా బలవంత పెట్టుచుంటివి కావునఁ దెల్పెద వినుము

ఉ॥ నిక్కము దాఁపనేల నిఁక ♦ నీరజనేత్రిరో! నిన్నరాత్రి నేఁ
జక్కరవింటినాయకు వ ♦ సంతజయంతులఁ జందమామనుఁ
జక్కదనంబునందుఁ దన ♦ సాటికిఁ దేరఁగనీనివాని నా
చెక్కిలి నొక్కి మారసుఖ ♦ చేష్టలు సల్పినవానిఁ గంటినే.

చిత్ర—కాంతామణీ! ఇంత మాత్రమునకై నీకింత వగపేల? నీవు చూచిన మోహనాకారుని రూపంబు లిఖియింపఁగలవా?

జగ—అయ్యో! తియ్యఁబోణీ! నేనెట్లు వ్రాయఁగలను. ఎన్నఁడుఁ బరపురుషులఁ గన్నెత్తి చూడని నన్నా నవమోహనుఁడు తమకంబునఁ దరిజేర్చుటయి మురువునఁ బరవశనై మొదలెఱుఁగక లజ్జాభయంబు లాక్రమింపఁ బూర్తిగఁగన్నెవిప్పి చూడనైతి.

మంజు—అట్లైనఁ గష్టమే కదా? చెలీ? నిక్కముగ నిన్నా మదనసుందరవిగ్రహుండు మారుపోరున ముంచెననియే యెంచి యుబ్బితివి కాఁబోలు [అని చిఱునగవుఁ గ్రేఁగంట నామెను జూచును]

జగ—కలికీ! నేఁ దొలుతనే మీరిట్లు హేళన చేయుదురని లజ్జించి చెప్పనైతి. అట్టియెడ నన్ను నిర్బంధించి యిట్లాడుచుండిరి [నిట్టూర్పువిడచి] అయ్యో! మిమ్మనఁనేల? నన్నేయనుకొనవలె లేకున్న

ఉ॥ అందని మ్రానిపండ్లకొఱ ♦ కఱ్ఱును జాచెడు వెఱ్ఱి వోలె నేఁ
బొందఁగ నెంతుఁగా యతనిఁ ♦ బొల్పుగ నింతటి ముగ్ధలుండుఁ రే
సుందరుఁడంగనాప్రితతి ♦ సూనశరుండయొ నన్ను గోరునే
ముందటిబాముసందతని ♦ మోవికి పూజలొనర్పుచుండిరే

ఓయువతులారా! వేయి యేల? ఆ నవయువతీభావజుఁడే క్షత్రియుఁడై నన్ను వరింపనిచో ఖడ్గరజ్జువిషానలోదకంబులఁ బ్రాణంబులనైన వోనాడు దానఁ గాని యన్యునిఁ గోర [అని విచారించును]

చిత్ర—ఉ॥ చింతిలకమ్మ నీవిటులు ♦ చిత్తవికారము బొందకమ్మ
మంజు—   నీ

వంతను వీడుమమ్మ బల ♦ వంతము ప్రాణము వీడకమ్మ
చిత్ర—   ఆ

యింతటి మాత్రనే సమసె ♦ దే యికజాలును జాలు దైవ మా
కాంతునకై సృజింప నిను ♦ గాక మరొక్కరి బెండ్లియాడునే!

దీనికేమి కాని నే నొక్క యుపాయము దెల్పెద దానిని జేయుదమా?

జగ—అది యేది?

చిత్ర—నేనీ భూలోక రాజశేఖరుల చిత్రపటంబులు చూపెద. నీ యందగాడం దున నుండునేమో చూడుము.

మంజు—సుదతీ! ఇది మంచి యుక్తియే.

జగ—మేలు మేలల్లే యొనర్చుము [ఒక్కింత సంతోషమును జూపును]

చిత్ర—సరే యిటు చూడుము [చిత్రఫలకంబుల నొక్కొక్కటి జూపుచు]

సీ॥ ఇతడు ఘూర్జరప్రభు ♦ వింతిరో యితనినా ♦ యీవు గన్గొంటివి
జగ—[చూచి పెదవి విరచి]   ♦ ఇతడు కాడె
చిత్ర—ఇతడు మాళవనాథు ♦ డింతిరో యితనినా ♦ యీవుగన్గొంటివి
జగ—[అనిష్టమును సూచించుచు]   ♦ ఇతడు కాడె
చిత్ర—ఇతడు విదర్భ నా ♦ ధింతిరో యితనినా ♦ యీవుగన్గొంటివి
జగ—[అసూయతో]   ♦ ఇతడు కాడె
చిత్ర—ఇతడు వంగప్రభు ♦ వింతిరో యితనినా ♦ యీవు గన్గొంటివి
జగ—[పెడమొగమున]   ♦ ఇతడు కాడె

చిత్ర—ఇతఁడయోధ్యకునాథుఁ◆డింతిరో యితనినా◆యూవుగన్గొంటివి
జగ—[ఆకసముం గనుంగొనుచు] ◆ ఇతఁడు కాఁడె
చిత్ర—ఇతఁడు నేపాళరా◆జింతిరో యితనినా◆యూవు గన్గొంటివి
జగ—[నేల జూచుచు] ◆ ఇతఁడు కాఁడె
చిత్ర—ఇతఁడు కాశ్మీరరా◆జింతిరో యితనినా◆యూవు గన్గొంటివి
జగ—[చేయి నూపుచు] ◆ ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర—[తనలో] ఆహా! వీరెవ్వరు కారని వచియించుచున్న దే యతఁడు మానవరాజో దేవరాజో కదా? ఏన నాయెఱింగిన వీర లంగూడ చూపెద

చిత్ర—ఆ॥వె॥ ఇతఁడు సింధునాథుఁ డింతిరో యితనినా
యూవు గనుఁగొనినది

జగ—[నిట్టూర్పు విడచి చెక్కిటఁ జేయిజేర్చి] ◆ ఇతఁడు కాఁడె

మంజు—బాగు బాగు వీర లెవ్వరుఁ గాకున్నతో వేఱుగ నీ కొఱ కాతని సృజింపవలెనని తోఁచెడిని

చిత్ర—వారిరుహాక్షీ? వేఱెవ్వరు నాయెఱింగినంతవరకు లేరు. ఈకడ వానిం జూడుము

ఇతఁడు మన యధిపతి ◆ యింతిరో యితనినా
యూవు గనుఁగొనినది

జగ—[సంతోషాతిశయమున దేహముగగుర్పొడువ]◆ఇతఁడెయితఁడె
(వక్షమునఁ బటము జేర్చుకొని యదేపనిగఁ జూచుచు నానం దబాష్పములనించును)

మంజు—అమ్మయ్య యిప్పటికైన మా యలజడి యుపశ మించె నంతె చాలును. ఏదీ యొక్కసారి నీ చిత్తచోరుని నసుఁ జూ

డనిమ్ము. ఇదివరకాతని నేను చెప్ప వినుటయే కాని చూచి యెఱుంగను.

జగ—[పటము నిచ్చును]

మంజు—(చూచి) మేలు మేలంగనా? నీపుణ్యావశమున నీతఁడు నీ కంటఁబడియె. ఇతనితో నిఁకఁ గాలంబు గడపుచు మమ్ము నీ కేగ్రంటనైనఁ జూడవు కాఁబోలు! ఒడిని బుడుత నిడుకొని పుడమి నంతయు వెదకిన ట్లీతనికొఱ కెన్ని యవస్థలు పడితిమే? ఎంత కాంతివంతుని వరించితివే!

చిత్ర—లేక సామాన్యపురుషుఁ గోరెననుకొంటివా యేమి? చూడుమీ సొగసీ చూపీ యొయ్యారము

మ॥ తెలిజ్యోత్స్నల్లోలుకాడు మోముశశిస ♦ తీక్ష్ణ త్రింబ్రశంసించుఁగా
చలువల్గ్రిమ్మ సుధాప్రవాదంబులఁ గటా ♦ కుంబుల్ ప్రశంసించుఁగా
చెలువున్ధైర్యముశౌర్యముల్ హృదిప్రశం ♦ సించున్ హాయల్ మీరరా
జిలు వీనిం గెలువం గలారెవరు రా ♦ జీవాక్షియే సూ సఖి

చెలియా! నీవు జన్మసాఫల్యమును బొందితి విఁక నీకేమి కావలయు!

జగ—అయ్యో నెచ్చెలులారా? మీరు నన్నిట్లూపి చూచుచుంటిరే కాని యీవదనవిజితసోమునిం గలియు నంతటి భాగ్యవంతురాలనా? ఈ పురుషసింహుఁడు నన్ను వరించునా?

చిత్ర—ఇవి యేటి మాటలు

తే॥ గీ॥ అతివ నినుఁ జూడ మానుల ♦ కైన వలపు
జననమగుటలు నిక్కమీ ♦ యినుఁడ డెట్టు

వలవఁ డీరేడు జగములఁ ♦ బోలతి నీదు
కాలిగోటికి సరిపోరు ♦ గానరారు

జగ—ప్రియసఖీ! ఇది నిశ్చయముగ నతిశయోక్తి సుమీ?

చిత్ర—నీవట్లనుకొనెదవుగాని యుందెంతమాత్ర మతిశయోక్తిలేదు. నీవెట్లా సుందరగుణరత్నాకరుని జూచి వలపునఁ బొక్కుచుంటివో యట్లే యాతఁడును నిన్నొక్కసారి క్రేఁగంట సరసెనేని మారాగ్నిదందహ్యమానమానసుండు గాకుండునా?

మంజ—నెచ్చెలీ! అదియుఁ గాక నీగుణరత్నాకరుఁడు కొలది కాలంబు క్రిందటనే రాజ్యధురంధరుఁడయ్యె. వలపన్న నిదివర కెట్టిదియో యెఱుఁగని నవవయస్కుఁడు.

జగ—మీమాటల మూలమున నీతఁడు సుగుణుఁడనియుఁ దేటతెల్లమాయె. కాని నేనీ మానినీనవమన్మథు వరించినట్లు మాతండ్రి కెట్లు తెలియును. నేనెట్టు వినుపింతును.

చం॥ తనువున భూమిపై వరలు ♦ దర్పకుని న్ముఖహాససోమునిన్
ధనమున యక్షరాట్టునిఁ బ్ర ♦ తాపమునందున విష్ణుమీాఁభూ
జనములనెల్లఁ బ్రేమఁగను ♦ చారుమనోహరు మేరుధీరునిన్
జనకున కేను గోరుట య ♦ సమ్మతమో మఱిసమ్మతంబొకో.

ఇంత వరకేమి కతంబుననో నాకుద్వాహంబు గావింప కున్నవాఁడు నామూలంబుననే నాయనగారి రాజ్యంబు వోయెననియుఁ గడునిడుమలుబడి యడలుననియుఁ బుడమిజనులు పల్కుచుందురు. అది యెంత నిశ్చయమో కారణమేమియో యేనెఱుంగ. కాంతామణులారా! నాయందనుగ్రహమున మీరెఱింగిన నాకాయుదంతం బెఱింగింపఁ గోరెద.

మంజు—అది యేమో నిక్కము మేము నెఱుంగము. కాని నీజననకాలలగ్నములు నీకనుగుణములుగ లేవట. అందుననే నీజననమయిన యనతికాలమున నీజనని పరలోకప్రాప్తిం జెందెనఁట. ఇంక నేమేమో విని యుంటిమి కాని చెప్పనోరాడకున్నది. రాఁబోవు దానికై వగవనేల? కాఁగలది కాక మానదు కదా?

చిత్ర—చెలీ! ఈమె వచించినట్లు ఆగతానాగతంబులకై చింతిల్లుట వెఱ్ఱితనము. వానికై వగవక ధైర్యమానసురాలవై యనాథలను సాకెడి రమామనోహరు సుందరపాదారవిందములు డెందంబునం బాదుకొల్పి యేయఘంబులు నినుం బొందకుండ నిరతంబు స్మరియింపుచుండుము.

జగ—ఎన్నెన్ని జన్మంబులంజేసిన కర్మంబో యీపుట్టువున ఫలింపనున్నప్పు డెవ్వరు మాత్ర మేమి యొనరుపఁ గలరు. అయినను.

ఉ॥ మానము గాచుకొంచు పలు ♦ మారు స్మరింపఁగఁగా దె పూర్వమా
జానకియు న్మదాలసయుఁ ♦ జంద్రమతీసతి యాజ్ఞసేనియున్
దానవవైరిసత్కృప స ♦ తంబును బ్రోవఁగఁ బడ్డ వారహో
యేను నదే విధిన్ హరిని ♦ నేమఱ కెప్పుడుఁ గొల్చెదన్ మదిన్

ఈసతీమణులెల్లరు నాకీ కష్టకాననము గడువఁ బక్షివాహనుని పాదపద్మసేవయను దారిన్గటాక్షించుచుండ నీవెఱపేల? సుందరీమణులారా? సాయంసమయమయిన దిఁక మనము మన మందిరముల కరుగుదము ండు.

చిత్ర—మంజు—అట్లనే [మువ్వురు నిష్క్రమింతురు]

తెర వ్రాలును.

ప్రథమాంకము: తృతీయ రంగము.

[ప్రవేశము: భిక్షుకుఁడు ప్రచ్ఛన్న వేషమున జయంతుఁడును]

హిందూస్థానీ భేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము:

భిక్షు—బళి-యీనా-మనం-బానంద♦వార్ధిలో-మునింగెఁగా ॥బళీ

ఇలా-పతీ-నాతో నీ యింటి ♦ కేను గొని యేతేరఁగా ॥బళీ॥

ఓ, ♦విలాసవిమలప్రతీతనుతగాత్రీ ♦మిళిందవేణినుత్పల

మనోహరవిశాలనేత్రీ, ♦గలంచి చూడఁ బదునాలుగులో-క♦

ములందు నెందు

నెన లేని మా♦నినీరత్న♦మును వే తిల-కిం-పను బళీ బళీ॥

దేవా? అల్లదె యా గజగామిని నివాసస్థానము (చూపుచున్నాఁడు)

జయం—[తనలో] ఈవచనంబుననే లోఁగల సంతోషము వెల్లివిరిసి పైకి పొంగనారంభించినది. అన్నా? ఇఁక నాకన్నెలమిన్నఁ గనుఁగొన్న నెటులుండునో?

జయం— కల్యాణి రాగము: రూపక తాళము.

తొందరను♦జెందఁబోకు♦డెందమా-యిందు

ఇందుముఖి నా♦కందెనుగా♦పొందననుచును 1

కాంచనాంగిని♦గాంచఁగానె♦కొంచమైనను

జంచలించ వల దబ్లైన♦వంచనను బొందెదవు 2

చంచలాక్షి♦సంచరించఁ♦బొంచి చూడుమిదా

ఇంచు విలుకాఁడు♦వంచెడు♦పంచశరముల పాలుగాక 3

(ఇరువురు నడచుచు జగన్మోహినీనివాసస్థానమును సమీపింతురు)

హిందుస్థానీతోడి రాగము: ఆది తాళము.

భిక్షు—ఓరె మొసంగుము మాతా-మాతా-ఓరె ..

ఆఱును బ్రాణము ♦ లారగింపను నేఁ- ॥ఓరె॥

కూరిమి మీరఁగ ♦ గూర్తల తోడ నా

హారమొసంగ జో ♦ హారులొసంగెదఁ- ॥ఓరె॥

తల్లి—[అని కేకవైవ జగన్మోహిని చేత వన్నముతోఁ బ్రవేశించి సంచిని బట్టిన భిక్షుకునకిడి పోవుచున్నది.]

జయం—[విస్మయమునఁ దనలో]...

హిందుస్థానీ భైరవిరాగము: త్రిశ్రజాతి ఏకతాళము:

ఏరీతేమి లోకములఁ ♦ నారిఁ గేరు ♦ చారుసుకుమారాంగనల్ ॥ఏ॥

సన్నతాంగి మోము ♦ పున్నమచంద్రుని ♦ వన్నెలు తగ్గించుఁగా-
హాయ్-హాయ్ 1

చేడెకన్నులు ♦ చేరలకు మించి తోఁగ ♦ లేడు రావని పించుఁగా-
బళిరా 2

కీరవాణి ♦ కెమ్మోవి ♦ కెంపుచక్కెరల ♦ నీరసములఁ జేయుఁగా-
వహ్వా- 3

తొలుకారు మెఱుఁగును ♦ గల్గిదేహము చాల ♦ చుల్కన చేయు
చుండె-మేల్-మేల్ 4.

జయం—(ప్రకాశముగా) ఓయీ! నేనీ నారీరత్నంబును బూర్తిగఁ జూడనైతి. మరలరప్పించుట కేదైన నుపాయ మున్నదా?

భిక్షు—చిత్రము మహారాజా! లేకేమి. ఇదిగో. రప్పించెదఁ జూడుఁడు [ప్రకాశముగా] అమ్మా నేఁడు నాతోఁగూడ నొక మహనీయుఁడు వచ్చియుండె. తల్లి

జయం — [లోలోన] మనమా! తొందరఁ జెందకుము. నేత్రంబులారా! ఆతరుణియనుగ్రహమునకుఁ జాగినంతనె మీకు హీనము కాదు సుఁడీ. దేహమా! జలదరిల్లక దృఢముగ నుండుము.

జగ — (తిరుగఁ బ్రవేశించి జయంతుని సంచినన్న మిడిచును)

జయం — (తనలో) ఆహా! ధన్యుఁడనైతి. నన్నుఁబోలు ణ్యులెవరు

చం॥ బళి!బళి! పూర్వజన్మమున ♦ భాగ్యము లేమియొనర్చియుండెనో
ఘుతకు తళుక్కునన్మెఱయు♦తన్విని గాంచఁగనాదునేత్రముల్
ఇంతవర కదృష్టవంతుఁడనే యిఁక సందేహ మేలసి
చెలి యిఁక నీవు సొమ్మనుచుఁ♦జెప్పవినంగను నాదుశ్రోత్రము
కలికిని బ్రక్కఁజేర్చుటకు♦గాత్రముచేసెనో లేదో పుణ్యముల్
(పరికాశముగా) యోగివర్యా నీకుఁ బ్రత్యుపకారమే నేమి యొనర్తు

భిక్షు — దేవా! మీపరిపూర్ణకటాక్షముండిన నంతే చాలును నాకొఱఁతవాసెనే వీడ్కొనియెద.

జయం — మంచిదీ యన్నమును వస్త్రములను దీసికొని మ్ము [ఇచ్చును]

శంకరాభరణ రాగము: ఆది తాళము.

భిక్షు — ధన్యుఁడ-ధన్యుఁడ-ధన్యుఁడనో ♦ మాన్యచరిత మన్నింప మీఁకర్
గన్నుల కామోదము గూర్పన్ ♦ వన్నెమిటారిని జూపుటచేన్
కన్నెల-మిన్నను-గైకొననో ♦ మున్ను తేఁడ! మీకార్య మెగా
ఎన్నఁగ నాకొద వాసెఁగదా ♦ మన్నిలముంబునకే గెదఁగా
ధీవరా! సెలవు (అని భిక్షుకుఁడు నిష్క్రమించును)

జయసేం—[కొంత్తి దూరము నడచి]

చ॥ పడఁతుక హాస్తపద్మములఁ బంగరుపళ్ళెముఁ దాల్చి సూక్ష్మమా
నమునసియాడ మస్తకరినాఁగను గజ్జెలు పైడివ్రాంసకే
మ్ములు గలు గల్లు గల్లు మనిమ్రోయఁ గనుల్లనలేని దేహచం
చల చెలియింప నన్ను మిడెఁ జక్కన వచ్చిన రమ్యు మెన్నెదన్

ఓ! రారా! ఆరుచిరాకారమునాయుడందె నెడఁబాయకసు కదా?

బళిరా! అతోలుకారు మెఱుఁగును బోలి మెఱయు నాసురుచిరాంగి తన యంగసౌష్ఠవలావణ్యాతిశయంబు లోరులకంటఁ బడకుంటనై మేలివస్త్రింబుల మాటు పెట్టి మాఱు మూలల సంచరించుచుండె గదా

కం॥ ఆ రమణీమణీ మారుని
యాఱువ సాయక మటంచు నాత్మఁ దలఁతుఁగా
మారి యటు కాక యుండిన
నా రమణీయత విలాస మమరునె యెందుఃా

ఉ॥ ఆ యబలామణి న్గదిసి యంగజసంగరరంగమందునక్
హా యని మోదముం గనని యాతని పూరుషజన్మమేలొకో
ప్రాయమదేలొకో యధిక రాజ్యములేలొకొ భాగ్యమేలొకో
శ్రీ యజగంమ లేలొకొ కుతూహలమేలొకొ కీర్తియేలొకో.

వేయేల? రేపకడ నాపె జనకు డగ్గర నా రాజ్య సర్వస్వంబు లొసంగి యైన నేనాదివ్యసౌదామినీగాత్రిం బరిణయ మాడువాఁడ

[పోవుచున్నాఁడు. యవనిక దిగజారును]

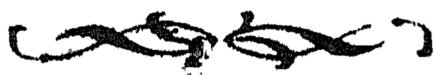
ఇది ప్రథమాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

ద్వితీయాంకము—ప్రథమరంగము.

స్థలము—పాంచాలమున నొక వీధి.

[ఒక ప్రక్కనుండి సుబ్బావధాని పాడుచుఁ బ్రవేశించును.]

ఆనందభైరవి రాగము. ఏకతాళము.

ఔరా! అవుర! పొగడ-నేరికి తరమగు నీధరపై హోయ్ హోయ్
ఆ గారెల-బూరెల-పొర్లు-హా! హోయ్!-హాయ్!- - - -గారెల 1
బళిర!-యప్పాల రుచి-ఆహా!-యప్పాల శుచి-తలఁపునకే వ
చ్చుఁగా-హోయ్!-హోయ్!-తలఁపునకే వచ్చుఁగా
మఱియు-వడల-నామ-వడల-పెద్ద యట్ల-నొ-బ్బట్ల-ప్రశం-శింప
నింతయైన-వాణీకాంతునకై యలవిగాదు 2

ఔరా! విన్నవారినే నోరూట లూరించు వా యన్నాదులు తిన్నవా
ని నన్నా అనుండ నిచ్చునా?

ఉ॥ ఎక్కడి కూరగాయలో మ♦ఱెక్కడి పప్పులు నూరుగాయలో
ఎక్కడి వంటలక్కలో బ♦ళీ! బళి! వారల కైలు చల్లగాఁ
జక్కఁగ శుద్ధిజేసి భువి♦సంతస మందఁగ విస్తరిన్నొలిన్
జక్కని పాయసాన్నమిరు♦చేతుల జుఱ్ఱఁగ నుంచి నారహా!

వెంకావధాని—[మఱియొకప్రక్కనుండి ప్రవేశించి] ఏమిరో! మధ్యాహ్నభోజనంబు లింకను మఱపునకు రాకుండెనా యేమి?

సుబ్బా—కాదటరా? మఱి, ఆపప్పు, ఆనెయ్యి, ఆకూరలు ఏవ్ [అని త్రేణిచి] ఆహా! ఏమి వంట! ఏమిరుచి! ఏమిదాతృత్వము!

వెం — మఱి యీసాయంకాల మైదుగంటలకే బంతియే యొ ల్లు తినెదవు మఱల?

సుబ్బా—అయిదుగంటలకైన నేమిరా? ఆమామిడి, పనస, యరఁటి, నారింజ ఫలాదులతో నిండియుండు విస్తరికడఁ జేరుసరికి కడుపు వెలితి యవ్వక యుండునా?

వెం—ఆ-అదియుఁ గాక మరల మనము రమ్మన్న వచ్చునవి యా యేమిటి? ఆజయంత జగన్మోహనులు కౌరడవుల నిడుములు పడ నడచు వారలు కారే

సుబ్బా—ఔనురా! అప్పుడే యిదేమి విపరీతమురా? ఇదెక్కడి న్యాయమురా? మనము పుట్టి పెరిఁగి యీ యిలాతలమున నిట్టి యన్యాయము కని విని యెఱుఁగుదుమురా?

వెం—ఏమి?

సుబ్బా—

చం॥ పరుఁడెవఁడైనఁ జేయుటకు॥ ♦ బాల్యముఁగాకది కానితండ్రి యీ
సరఁణిని గూఁతుఁ బొమ్మనిన ♦ సంగతి వింటిమె కంటిమే కటా!
వెం—ఎఱుఁగక పల్కెదేల యిటు ♦ లేమియుఁ గారణ ముండకుండునే
సరసిజజన్ముడీఁ విధము ♦ చానకు వ్రాసినఁ దప్పునే సఖా

సుబ్బా—[కోపముతో] ఛీ! నీవెన్ని యన్న నను దుష్టాత్ముల కిది బిడ్డ వీరు బంధువు లిది సత్య మిది యసత్యమిది న్యాయ

మిది యన్యాయ మను తలంపుండదుగదా? కీర్తి నపకీర్తి నైనం దలంపక విత్తమునకై యొకరిం దత్తరపెట్టిన నాయనుసురూరక పోవు నని కాంబోలు వీరి యూహ. చూడుము మన్నెన్ని జన్మము లెత్తినను సరే యాపడంతి యే ద్వితిని మాత్రము కట్టి కుడుపక పోదునుమీ! పాపము!

తే॥ గీ॥ తల్లి కడువయ్యె సోదరి ♦ తలంప నున్న
యన్నదమ్ములా యంతను ♦ మున్నె లేరు
వెనుక దక్షుండు లేడు సూ ♦ జనసుండనొకండె
యట్టి యొకండె బాపమునకుం ♦ గట్టనోడిని॥

వెం—ఇంతకు నీ యుద్దేశ మేమని?

సుబ్బా—ఏమనయా? ఇంతవఱకుం గారాబమునం జూచుచుండెను గాని యిట్టి కృత్యమెఱుంగడు. పోనీ సవతితల్లి చేసెనేమో యనుకొననైనం గాదు. ఇంక నేమని యనుకొననగు. నిశ్చయముగ నీతనిం గొన్నిగ్రహములు ధనమను నెపనిడి యిట్లు చేయించుచుండె నే కాని వేరుకాదు. ఇతం డిదివఱకెంత సుగుణుండనిపించుకొనియెనో యిప్పుడంత దుర్గుణాలవాలుండనిపించుకొనుచుండె. తనపూర్వార్జిత కీర్తి నశింప నిట్టి యవినీతిము లొనర్చుచుండెను గాని వేఱుకాదు.

వెం—ఔను. నీవు వచించెడిదియు నిజమే? ఐనను దీననుండు రహస్యమే నెఱింగింతు నాలింపుము. ఇవి యన్నియు నీమె పురాకృతకర్మములే గాని వేఱుగావు సుమీ! పిచ్చివాండా? వారుచేసిరి మేము చేసితిమి యను వెఱ్ఱిబ్రమలొందుటయే కాని మంచి చెడ్డల నీమానుసులు చేయ నేర్తురటరా?

సుబ్బా—ఏమి? ఇది నిక్కముగ దైవప్రేరణమే యందు వేమి?

వెం—మున్మాటికి యింకను నందుకు సందేహమా?

సుబ్బా—అది నీ వెట్లెఱుంగుదువు?

వెం—నా కెట్లు తెలియునా తెలిపెద వినుము. నిన్న రేయి నే నాతనితో నొకసంగతిఁ బ్రసంగింప నరుగు తఱి నాతఁ డొంటరిగ నింట నొకచోటఁ గూర్చుండి తనలోఁ దాను దలపోయుచుండె. నే నామఱుఁగున నుండి వింటిని.

సుబ్బా—ఏమని?

వెం—పాప మాతఁ డాసుందరి పుట్టిన వెనుకఁ గాలజ్ఞులఁ బిలిపించి యామె యాయురారోగ్యములు నడుగ వారలు

చం॥ జనవర! యేమి చెప్పుదుము చందనగంధి మనోహరాంగి వె
న్ను నెడమకన్ను నద్దముల నూతనపుష్పగుళుచ్ఛసంతతిన్
ఘనమును కీరశారికలఁ గాంచనము న్నిరసించునట్టి యీ
గుణమణి దుష్టలగ్నమునఁ గుంభినిఁ దా జనియించి యుండెఁగా॥

ఉ॥ దానను జేసి యీమె వసుధావరచంద్రమ! కొన్ని యేఁడులే
స్థానమునందు నున్ననట సౌఖ్యము గల్గను మాతపోవు న
య్యో నిను శాత్రవుల్గెలిచి యూరెడఁబాపుదురంత నామె సు
జ్ఞానిని బెండ్లియాడి ధవుఁ డయ్యెనవీడి వియోగబాధచేఁ
గానలయందుఁ గష్టములు కాచును గాంచును కాంతుఁ బిమ్మటన్॥

ఎట్లయినను దండ్రి కాపునఁ బరితాపంబున నయ్యో! ముద్దుబిడ్డా! నే నుండఁగ నే నీ కిట్టి యాపదలు తటస్థించె మీఁద నెట్లగునో యని తలపోసి తలపోసి చింతిల్లుచుండె. వేరువారు లేరయిన దుర్మార్గమవలంబింతురు గాక కన్నతండ్రి కట్లుండునా?

సుబ్బా—కటకటా!

ఉ॥ తోడెడఁజేసి పిమ్మటను ♦ శోకముతో ముదమంది తల్లినిం
గూడ గొఱంతి జేసి యది ♦ కూడఁకు జాలదటంచు నాపెను
న్వేషకతల్లి బాపి యతి ♦ వేదనలంచున ముగ్ధవాఁడియుఁగాఁ
బాడియె మానసంబునను ♦ బాపమటంచుఁ దలంపవే విధీ॥

మిత్రమా! ఒకవేళ విరించి యట్లే వ్రాసెననుకొనుము. వీనికైన ర వ్వంతకరుణ యుండఁగూడదా? ఇపు ధనాదులను సైతము పుచ్చుకొన వీని మన మెట్లొప్పె విన్నంతనే యట్టి రాతిగుండెనైన నీటు చేయు నీతలంపాతని కేల జనించె? ఇంతకును మూలము ధనము.

మ॥ ఇదియన్యాయమె యిద్దిన్యాయమిది యే ♦ మీకుం నాకూడదా?
యిడవిన్న న్నగరేమి? బంధువులుగా ♦ రేవీరలం చుక్కప్రం
జెదలోన స్థలపోయఁ జాలఁడు గదా ♦ యింతేని హా! యింతకే
మిదిగో! కార్తీ మాధవంబు సుమి నీ ♦ వేలా పల్కే సరితీగక॥

ఆహా! దురాశ యట్టివివేకనైన క్షణములో నవివేకి నొనర్చుఁగదా!

వెం—చెలికాడా! అది గాదు వినుము. ఈతరుణీమణి కెట్టిలైన నిక్కట్టులు దప్పవుగదా! అట్టియెడ నీరాజ్యంబును వీరియొద్ద నుండెనేని యేరైన నపహరింతురేమో యను భీతిచే నిట్లడిగి వెడల నడిపించుచుండెనని నామదిఁ దలంతు.

సుబ్బా—అంత దయగలవాఁడైన వారు నావల కంపుటేల? అంత యాశగల వాఁడైన నారాజ్యము తానే గ్రహించి వారి నింట నుంచఁ గూడదా?

వెం—నేఁ జెప్పియుండలేదా యాపె కొన్నినాళ్ళచ్చట నుండిన నచ్చటనే చిక్కులని?

సుబ్బా—సఖా! ఇడుమలు గుడుచుట నిశ్చయమని యెట్లు తెలియుట?

వెం—అయ్యో! ఆతని సతీమణి దిగికేగుటయు రాజ్యసంపదల కాతఁడెడమై యిడుమలు పడుటయుఁ దార్కాణము కాదా?

సుబ్బా—ఔరా! ఇఁక నాతని నన్న నేమి ఫలము? ఓదయామయా! పరాత్పరా! రమామనోహరా!

మ॥ ఇదినాయ్యయంబౌకొ? యూఅకుండెదవనీ♦వేవేళ నిన్గొల్వ నో
సదయాత్మా! మదిజాలి బొందవయొయా♦సాధ్వీమణి క్రోచ్చవఁగా

వెం—ఓయీ! నీకుఁ జెప్పినదంతయుఁ జెవిటి ముందుఁ సంకూదినట్లాయె

పద యీపాటికిఁ గట్టిపెట్టి తగవా♦పల్కఁగ నీరీతిగ
న్నుదుటన్ వ్రాసినవ్రాత దీయుదుమె నే♦నున్నీవుచించింతియున్॥

(అని తీసికొని పోవును. యువనిక పడును.)

ద్వితీయాంకము: ద్వితీయరంగము.

(స్థలము: విక్రమసింహుని యంతఃపురము.)

[చిత్రరేఖ, మంజువాణి, జగన్మోహిని, తలపట్టి విచారించు విక్రమసింహుఁడు గాన వత్తురు.]

చిత్ర—(తోడి చెలితో మెల్లన) చెలియా! మన మెంత యనుకొంటిమో యంతయు నయ్యె.

మంజు— అయ్యో! దయ్యమా! ఇంతవర కభిలభించిన రాజాగ్రేసరుఁ బాణిగ్రహణమొనర్చె మాచెలి యిడుమలు కడముట్టెనా

యని వేయి విధంబులఁ దలపోసి సంతోష సాగరంబున నోలలాడు చున్న నిప్పట్టున నీ విచారపారావారమునఁ గూలఁ ద్రోసితివా?

చిత్ర—ఇంతకు దైవజ్ఞుల పల్కు లబద్ధమగునా? (నిట్టూర్పు విడిచి) ఆహా! సహస్రజన్మము లెత్తినను మన కిట్టి సుగుణసౌందర్య సతీమణి లభించుట సున్న. ఇది మనపాపపరిపాకంబే.

(ఇరువురి సంభాషణ మంత్యమగును.)

జగ—తండ్రీ! ఏల యిట్లు విచారమగ్నుండవయ్యెదవు? చింతఁ దగ్గియుండుము.

విక్ర—శా॥ హా! నాముద్దులబిడ్డ స్త్రీజనమణీ ♦ హా! నాజగన్మోహినీ
యేనాఁడు న్నినువీడి యుండుటలయో ♦ యెంతేనియున్నేరఁగా
యీనాఁడా విధి నిన్ను బాపఁగను నే ♦ నీక్షించుచుండన్గటా!
యీ నాఫాలమునందు వ్రాసె నిఁకనే ♦ నెట్లుందు నాజీవమా

జగ—అయ్యో! జనకా! ఏమిట్లజ్ఞానివలె నాడుచుంటివి? ఒకరి సుఖదుఃఖములకు వేరొకరు కర్తలుకారు గదా? అదియుఁ గాక,

ఉ॥ వంతల ముంచు ఫాలమున ♦ వ్రాఁతల వెంతటివారినైనఁ గా
సంతయువ్రాలు దాఁటఁ దర ♦ మానొకో

విక్ర—　　　　　　　　　　అయ్యయొ రాజరాజశ్రీ
మంతుని జేతువొక్కక్షణ ♦ మాత్రన భిక్షుగ భిక్షునప్డె శ్రీ
మంతుని జేతువౌర! నిను ♦ మాటికి మెచ్చఁగ వచ్చుఁగా విధీ॥

తల్లీ! నీవెన్నియన్న నిన్నెడఁబాసి యుండుటెట్లు కొంతకాల ముద్యానవనమున నీవున్నఁ దొట్రుపడు నేను నీవు కానలఁగష్టజాలాస్పదమై కొన్ని యేఁడులు గడపెదవని తెలిసియు నెట్లు పరితపింప కుందును.

ఉ॥ అందముగానొనర్చి సర ♦ సాన్నములన్ భుజియింపఁ బెట్టుచున్

సుందరమైన మాటలను♦శోకము మానఁగఁ జేయుచు న్సదా
ముందుననిల్వ నీవు కదు♦ముచ్చటలొందెదు నిన్ను బాసి యె
ట్లుండుదునిఁకేదిమార్గమయ♦యోమెయిఁబ్రాణములెట్లునిల్పుదుర్॥

జగ—తండ్రీ! నీవిట్లు పాపింబులు వోనాడెదనన్న నే నేమి యందు. నాకష్టసముదాయమునెల్ల భరించి నీశక్తి యున్నంతపర్యంతము నన్ను జేపట్టి రక్షించితివి. నేఁడో నీతరము దప్పియున్నది. ఈ వ్రాఁత నానుదుట వ్రాసియున్నది. పోనిమ్ము పూర్వము

ఉ॥ తమ్మొడఁబాయ సౌఖ్యములు ♦ దారుణకానల భూములందు క
ష్టమ్ముల నొందు డాప్రదిని జానకిని న్దమయంతిని న్బితా?
యుమ్మలికంబులం దోలఁప ♦ నోపిరె తండ్రులు కాస వీటికిన్
గ్రమ్మఱ వచ్చుదాఁకనెద ♦ దాయనిఁ జేసి స్మరింప మానుమా?

విక్ర—కట్టా! ఎన్నియిడుమలు భరియింపవలసె?

చ॥ ఘనమగు రాజ్యసౌఖ్యములు ♦ గాంచనరత్నలసత్కిరీటముల్
జనములు వాయనోర్చితిని ♦ జారసుగాత్రిని న్యాయశీల నీ
జనని బాయనోర్చితిని ♦ శతృలు పాఱఁగఁదోల నోర్చితిన్
నినునెడఁ బాసిమాత్ర మిఁక ♦ నేనుసహింపఁగఁ జాలనే సుతా.

జగ—నాయనా? సర్వజనాహ్లాదమగు పురుషధైర్యంబు నెడఁజేసి చేలవైననే నేమనఁగల? దైవము త్రిప్పుడుల కోర్వక తోసినే యుటకు మన వశమా?

విక్ర—నాయనుఁగు కూతురా? రాజ్యచ్యుతియానను భీతిచేఁ జేయి నేత మీరాష్ట్రింబూడఁ బెఱుకుకోని మిము వెడల నడువనయ్యె. ఇంతకన్న నెక్కుడు దుష్కార్య మీ కువలయంబునఁ గని విని యుందుమా?

జగ—తండ్రీ? అల్లదె! కనుంగొనుము? చండకర ప్రభాకరుం డు తీక్ష్ణ వీక్షణంబుల్లు పరిసరింప మాని పశ్చిమవనితలలాటంబున సిం దూరతిలకంబు చందంబున నున్నవాఁడు కాలాతీతంబగుచుండుటచే వేగిరింపవలసి వచ్చె. మున్నెన్నఁడు నిన్ను వీడి యెఱుఁగనైన నిప్ప ట్టున [అను సగ్గోక్తిని]

విక్రి—(దుఃఖమాఁపఁ జాలక)

చ॥ కినుకను బొందకమ్మ ననుఁ ♦ గించునుగా మదినెంచకమ్మ నీ
జనకుఁ దలంపకమ్మ యిఁకెు ♦ చచ్చెడినో యని దీర్ఘచింతలో
మునుఁగక యుండుమమ్మకను ♦ మూసియకాలము పుచ్చుమమ్మనీ
కొనరుతురేని కష్టముల ♦ నుక్కివులాయెడ విష్ణుపాదముల్
మనమున నుంచుమమ్మ ధృతి ♦ మానముజ్ఞప్తిని బెట్టుమమ్మనా
యనకయి యేడ్వకమ్మనిల ♦ యంబు రయంబునఁ జేరుమమ్మమీ
దను ద్వర నీకుమారుఁడగు ♦ దక్షునితోడఁ దిలోదకంబుల
న్గొనకొని యిమ్మ

జగ—హా! పితా! అసమాన్యరూపతేజోధివిలాసపరాక్రమో పేతా! పురుషసింహమా! (స్మృతి తప్పెను.)

విక్రి— నాపయిని ♦ గోరికల్ల విడనాడుమమ్మరో!

జగ—(లేచి) అనఘ! యిదేమి నన్ను ♦ భువినార్తనుజేసి వెవీడిపోదువే

[చరణంబులపై వ్రాలుచున్నది.]

విక్రి—లెమ్ము లెమ్ము నాయమ్మా! నీకు మఱింత దుఃఖభా జనములగు పల్కులను బేలవును, నిదివఱ కిట్టి యాపదల నెఱుఁగని దానవును గావునఁ జెప్పుచుంటి.

జగ—కనుమివి కష్టసౌఖ్యములు ♦ కావడికుండలు గావె కాన నో

జనక యివెన్నినాళ్ళవల♦సౌఖ్యము గాంతువు

విక్ర— ఇఁకేటి సౌఖ్యముల్

జగ—అయ్యో! నీవే యిట్లన్న

వెనుక నిఁకేరు మాకు

విక్ర— అరయ♦బేలవు దైవమె సాయ మింకనుక్

గొనముల్ప్రోగు సౌఖ్యములు♦కూర్చెడినీసుకుమారుఁడుండఁగా

వనటమునుంగనేల

జగ— పసి♦వారల నోంటిని పీడి పోదువే

విక్ర—(తనలో) కట కటా! నాపుత్రికారత్న మింకను నాపై బాళి వీడకున్నది. నన్ను నిలువెల్ల దహించు ఈ నా లోని కష్టమె ఱుంగదు. నేనేమో ప్రాణపరిత్యాగము నిశ్చయించుకొంటి ననుకొనుచున్నది. హా! హతవిధీ! నానోటనే యీమెకు నూరడింపు పలుకులు జెప్పింప నుంటివి గదా! (ప్రకాశముగా) బిడ్డా! భూమిపై ఋణము చెల్లకయ యేరును జావనేరరుగదా? దైవ మొసంగిన యాయువెన్నాళ్లో యన్నాళ్ళిట్లుండవలసినదే. మూఢు లెఱింగియు బలుతెరఁగుల నోటికి వచ్చినట్లెల్ల బ్రేలుదురు. కొందరెఱుఁగమి నాతఁడిట్లు చేసెఁ జుమీ యందురు. కాని కల్లనిజములు లాభనష్టములు దెలియ నేరరు గదా?

జగ—నాయనా! ఎవ్వరేమనుటకు నీయందక్రమమేమి.

విక్ర—ఉ॥ ఆకరమేమి లేదనుచు♦నాడుచునుందురుగా దెభూజనుల్

జగ—నిలుకడమీద నిజమంతయుఁ దేటపడును. మఱియు,

లోకులు గాకులో యనిరి♦లోపము లేదటులన్న మాత్రనే

నీవు కలఁతవడక ధీరమానసుండవై యుండుము.

విక్రి—బిడ్డా!

వ్యాసుల మొందువాఁడనొక్కొ • యజ్ఞులెఱుంగమి నాడినంతనే
యాకటివేల్పుఁ బుణ్యమయు • నార్తశరణ్యుని బుణ్యు నెంచెదన్॥

జగ—(తనలో) ఎన్నఁడు లేని నామానసంబున నేఁడేమియో యాందోళన ముద్భవించుచున్నది. ఇఁక నా తండ్రిని జూచు భాగ్యము నాకున్నదో లేదో

చ॥ ఘనకులజుండు, మేదకుఁడు, • కల్లలనాడెడివాఁడుకాఁడు, పావనచరితుండు, పెద్దలను • భక్తిని గొల్చెడివాఁడు, బీదలన్
గనుఁగొని ప్రీతి నాదరణఁ • గాండెడివాఁడు, జితేంద్రియుండు, వీ
నిని బెనుబాముసుండి త్వర • నిర్జరులార? విముక్తుఁ జేయరే!

(ప్రకాశముగా) తండ్రి! మంత్రి భటవర్గంబుతోఁ దన ప్రయాణంబు దెల్పనేగిన మన్మనోహరుండరుదేర సమయమయ్యె. వేయేండ్లు చింతించినను వారిజాసనుని వ్రాఁత తప్పింప వారి వీరి వశముగాదు. ఎట్టులో శోక మాపుకొనుము.

విక్రి—ఇట్టి క్రూరకర్మునకిఁకఁ జింతయా?

ఉ॥ పున్నమచందమామ సరి • పోలెడు నీ ముఖమందుఁ జూపి యా
వెన్నెలనవ్వువే పరిధ • విల్ల జలావృతమైనకన్నులన్
జెన్నగు కల్వపూల్వగపు • చీఁకటి పోఁ గృపఁ గేలుదోయి దోర్
హిన్నను గౌఁగిలింపు మిద • యే తుదికౌఁగిలి ముద్దుకూఁతురా॥

[ప్రవేశము—జయతుఁడు, సుబుద్ధి.]

జయం—అమాత్యశేఖరా?

ఉ॥ పిన్నటనాఁటనుండియును • బ్రేమను బెంచిసువిద్యనిచ్చి నే
మొన్నను రాజ్యమివ్వఁగను • మోహినికన్నను జూపనయ్యయో!

కొన్నినవిల్తుకోల్తలకుఁ ♦ గోల్పడి మామకు సర్వమిచ్చి తా
నెన్నక నాదు వాక్యముల ♦ నేగెనటంచెద నెంచఁ బోకుమా?

సుబు—ఉ॥ ఏలతలంతునట్లు వసు ♦ ధేశ్వర! ఏఁ దెలియంగఁ జాలనే
కేలను నిన్ను నెత్తి తిల ♦ కించుచు సాఁకిన దాదిగాఁగ నీ
మేలిగొనంబులన్ రవిని ♦ మించెడు తేజముశక్తి యుక్తి నీ
వీలను గష్టపెట్టెడు ని ♦ లింపుల చెద్దయుమెంచుచుంటిఁగా!

జయం—ఇఁక నావచనంబులుగా బ్రాహ్మణోత్తముల కెల్లరకు

ఉ॥ ఇంతిలు పుట్టె నేటి కయొ! ♦ యీతని తండ్రి జనాళి నెంతయున్
సొంతపువారిఁ బోలెఁగని ♦ చొచ్చుట స్వర్గముఁ గుబ్జచేతిలో
నంతయు నుంచ నీతఁడవి ♦ యన్నియుఁ బోవిడెనన్ దలంపు మీ
స్వాంతములందు వీడనయి ♦ సాగిలి మ్రొక్కి తిరంచుఁ దెల్పుమా

అనంతరము

తే॥ గీ॥ నన్ను సర్వకాలంబెద ♦ నమ్మి కొల్చు
భృత్యకోటికి ముదమందు ♦ వీటివారి
కెల్లరకు రాజు తన కృత్య ♦ మింతయు నొన
రింపఁడని తెల్పి నన్ను క్ష ♦ మింపుఁ డనుము.

మఱియు నీకడసారి పల్కు లాలింపుము సచివాగ్రిణీ! అత్యంతాను
రాగమున నా జనకు సేవించి యాతఁడు చనిన వెనుక సత్యవ్రతమున
కుఁ గట్టువడి నను వృద్ధిపొందించి రాజ్యాభిషిక్తుఁ జేసిన యనురాగ
మునే యిఁక నీ నా మామగారి యెడఁజూప నామనవి.

సుబు—హా! విధీ నిన్నేమనవచ్చు (అను నర్థోక్తిని)

వికి—నాయనా! మార సుకుమార శరీరా?

ఉ॥ నేమము వీడి భ్రాంతిమయి ♦ నీ ధనరాజ్యములన్ గ్రహించి ని

న్నాబములు బెట్టనెంచిన కృ ♦ పారహీనుండను, శౌర్యశూన్యుఁడ
న్నాబమరుఁడఁ, విపక్షుఁడను♦బాపుఁడ, హీనుఁడఁ, బల్కరింపఁగా
మోమెటుచెల్లు

జయం—(విస్మయమున) అయ్యయ్యో యివియేటి మాటలు!
మామ మము ♦ ముంతువె దుఃఖమునస్మరింతగన్

విక్ర—కట కటా! ఈశ్వరా!

ఉ॥ అల్లుని గూఁతుగీమునకు ♦ నర్మిలిఁ దోడ్కొనివచ్చి సొమ్ములన్
గొల్లలుగా సదా యొసఁగు ♦ కోవిదులుత్తములున్నవారలి
ట్లల్లునిరాజ్యసంపదల ♦ నన్నియుఁగైకొని కానలోనికిన్
బిల్లను గొంచుపొమ్మనిన ♦ వెంగలి మామను గంటిమే భువిన్.

జగ—జనకా? అయ్యది మాయందలి కరుణాతిరేకంబునం గాని ద్వేషంబునం గాదు కదా?

జయం—(తనలో) నెచ్చెలీ! నిజము పల్కితివి. (మామగారితో) మామా! మీకింత విచారమునకుఁ గారణము మే మరయకుంటిమి.

ముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

విక్ర—హా! ననుఁబోలు క్రూరులే♦రైనను నిలఁగలుగువారె ॥హా!॥
మనెదనెట్లు భూతలమున♦వనితా♦మణితోఁ♦జని-ఘున-
వనముల♦వనట-మునుఁగ♦మనమునొసఁగి♦పనిచియు॥ హా!॥

జగ—హా! ననుఁగొంతకాలము-నీ-♦మానసమున మఱవఁదలఁతు॥హా!॥
ఏ-మనుకొన్న నేమిఫలము♦జనకా-జని కా♦నన-మున-
వనటను♦మునుఁగు-మనుచు♦వనజ-భవుఁడు♦వ్రాయఁగ॥ హా!॥

చిత్ర—ఔరా! కన్నతండ్రి కడుపుమంట!

జగ—(చెలులకడకేగి) ప్రియసఖులారా! ప్రాణంబు లొక్కటిగ మెలఁగు మిమ్మెడఁ బాయనయ్యె. విధికృత మలంఘ్యమేగదా! అయినను,

ఆ॥ వె॥ కాన లోన నున్నఁ♦గష్టంబులో నున్న
బట్టణముల నున్నఁ♦బల్లెనున్న
మీననేత్రిలార! ♦ మిమ్ము నే మఱవను
గాన నాయెడఁ గృపఁ ♦ బూనరమ్మ.

హిందూస్థానీ భైరవిరాగము—రూపకతాళము.

చెలులు—ఓ సఖీ! సఖీ! సఖి! మము ♦ బాసి పోదువే-యెంత-వంత-చిత్రి—దోసమేమి ♦ చేసియుండె ♦ గాసిపెట్టఁగా ♦ శ్రీశా-ర-మేశా-యీసునఁ జెలీ- 1

మంజు—పూతచరిత ♦ నీతరిసం ♦ ప్రీతిఁజూడవా ♦ ధాత-వీత-దయుఁడ నైతివా- 2

జగ—కోరిమున్నొనర్చినయీ ♦ నేరములకు ♦ వారి-వీరి-దూఱ-మేర సారసాక్షిరో- 3

చిత్ర—ఏరమాధవా ♦ ఏరమాధవా ♦ ఆరయవెయి ♦ య్యారి-నారినిన్

జగ—అహాహా! సఖులారా! ఇది యేమి?

తే॥ గీ॥ ఓరిగాలిలోనను దీప ♦ ముంచి స్వామి!
నీ మహాత్వము చూపు మ ♦ నిన విధంబు
ఫాలమున బ్రహ్మ వ్రాసిన ♦ వ్రాఁత లెక్కఁగి
మీర లేరీతి నడలుట ♦ నారులార!

మరియు మంజువాణీ?

చ॥ అమవసపున్నమల్ భువి ర ♦ యంబున వచ్చుచుఁ బోవుచుండవే
కమలదళాక్షి! కష్టములు ♦ కాఁపురముంమునె లేక భూజనుల్

క్రమమును దప్పకుండకల ♦ కాలము సౌఖ్యమె కాంచుచుందురే
భ్రమయుచునుంటివో సకియ ♦ పై(గల ప్రేమను బల్కుచుంటివో.

మంజు——చెలీ! నీవింత గాద(క నింత చెప్పుము.

జంఝూటిరాగము—ఏకతాళము.

ఏవిధమున నీ ♦ వేగిన విమ్మాట ♦ జీవము నిల్పుదుమో
పావని!-దైవం ♦ బీ వసుధను మ ♦ మ్మేవిధి నుంచునో హా!

చిత్ర—నిను నెడ(బాసిన ♦ నిముసము యుగమౌ ♦ మనుటయె భారంబౌ
వనజనముఖి! ని ♦ న్నెనయము(గను(గొను ♦ కనులెటులుందునో హా

జగ——సుధీమణులారా? సర్వమెఱింగియు నింత యేనా!

చిత్ర—సీ॥ శ్రీలెడ(బాసెనా ♦ జింత లే దింతి ని
న్నెడ(బాయుటకు నింత యేడ్వనయ్యె

మంజు— సింహావలిమధ్య! నీ ♦ స్నేహంబు నెడ(జేసె(
గరుణ దైవము వీడి ♦ కఠినుఁడగుచు

జగ— కల్యాణులార! యే ♦ కార్యంబు మీ రిట్లు
కనులనీరు వరద ♦ గాగ నేడ్వ

చిత్ర— భూపాలపుత్రి! నీ ♦ భూపున కిచ్చి మి
మ్మేగుమను నటంచు ♦ నెఱుగ మకట!

మంజు—తే॥గీ॥ శ్యామ! నిను వీడకుంటకు ♦ నోమమయ్యె!

జగ— తోడి సకియల మిము నేఁడు ♦ వీడ నయ్యె

చిత్ర— మోహనాకార మరయక ♦ మోదమున్నె

జగ——అయ్యో! తడవగుచుండె నాకునై కాఁబోలు నా నా
థుఁ డెదురు చూచుచుండె.

కీరవాణి! క్షమింపు నా ♦ నేరములను.

(అని పోఁబోవ మంజువాణి)

మంజు—జగన్మోహినీ! ఈ నాతుదివాక్యములు నాజ్ఞాపకార్థమై నీమనమునఁ బెట్టియుంచుము. సావధానవు గమ్ము.

ఉ॥ తాపములన్ జపంబుల వ్ర♦తంబుల నెన్ని యొనర్చి యున్నన
ద్దాన ఫలంబు లేదు వసు♦ధం బతిపాదములన్ మనంబునన్
మానక కొల్చుచుండి తన♦మాన్యము గోవిడకున్న స్వర్గమా
మానినిచేతనుండు విను♦మా కనుమా జనుమా సుమాంగినో॥

చిత్రి—(అనంతరము చేఁబట్టి జగన్మోహినిని నిలిపి) మఱియు

ఉ॥ మానమె కల్పభూరుహము♦మానమె నారికి పెన్నిధానమున్
మానమె శోభనీడయును♦మానమె రత్నసువర్ణభూషలున్
మానమె నిత్యయానసఖియు♦మానమె యాపదనోర్చుదిట్టయున్
మానమె మోక్షదాయకము♦మానమె సర్వము మానినీమణీ!

జగ—ప్రియసఖులారా! మీదివ్యోపదేశంబుల నామానసకరండంబున నెల్లప్పుడును భద్రపరిచెద. పోయి వత్తు.

జయం—మామా! ఆజ్ఞయిండు. మంత్రీ! పోవుచు నుంటి.

జగ—తండ్రీ! నెచ్చెలులారా! ఇదె మేమరుగుచుంటిమి.

(జయం—జగ—పోదురు.)

(అందరు వారిపైపున దృష్టి నిగిడించి)

ముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

పోవుచుంటిరే♦పుణ్యాత్ములార! కాన కీరు ॥పో॥

మా-జీవములనెల్ల-గొం॥పో॥

జీవచ్ఛవంబులుగను♦జేసి మమ్ము♦చిడిముడిపడి ॥పో॥

విక్రి—హా! సతీపతులార! మా♦యాసలెల్ల సీఱు జేసి
గాసిపడి వి♦కాసమగుగ♦హా! హా! హా! హా!(మూర్ఛ పోవును.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

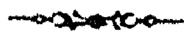
శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

తృతీయాంకము—ప్రథమరంగము.

[స్థలము:—శ్రీనగరపుర ప్రాంతమున నున్న సరస్సు.]

(ప్రవేశము—జయం, జగ.)

సింధుకమాచి రాగము—రూపకతాళము.

జయం—కానలోనన్ ♦ గాసిపడఁగ ♦ గా ననుఁ జేకొంటి ♦ కాంత! ॥కా॥

జగ—ధనమును ♦ జనమున్ సుఖమున్ ♦ వేరు జేసి హా! ॥కా॥

అయ్యో! నన్వరించితివా ♦ చయ్యన వెతఁ జిక్కితివా

జయం—మానినీమణీ! యదెట్లు

జగ—మానవతిలకా! ఆనలువ

నానుదటవి వ్రాఁత లిట్లు

జయం—నన్నెటు తిప్పెనీదు వ్రాఁత

జగ—నన్నుఁ గూడి యుంట చేత

జయం—చక్కెరబొమ్మరో! నమ్మను

జగ—నిక్కము పల్కితి నింకను ♦ పెక్కు లేటికీ ॥కా॥

ఎన్నిబన్నముల నున్న నేమి? నిన్ను నాయండ నుండ నిచ్చె

నాయండజవాహానుండు నాకంతియే చాలు.

జయం — కలికీ! ఒక్కచోఁ గూర్చుండనీక కొండ బండలం దిప్పుచు నాహారమిడ నశక్తుండనగు నావలని ప్రయోజనమేమి నీకు? చెలియా? అలసినటులుంటి వీచెట్టుకడ నింత విశ్రమింతువు గాని రమ్ము (పోయి కాసారముదరినున్న చెట్టుక్రిందఁ గూర్చుందురు.)

జగ — మానవాధీశా! సమస్తమాయాలాగ్రి మెఱింగియు నీవిట్లన్న నే నేమి నుడివెద. అయ్యో! అడవినడయాడ నీవు నన్నొనర్ప లేదు కాని నేను నిన్నొనర్చితి. దానికేమి? ఆహారమలవడఁ జేత నేమియు లేదని విచారింపకుఁడు. నాతండ్రి కడనుండి నేఁ గొనివచ్చిన వరహాలలో నింకను గొన్ని వరహాలు నాచె మిగిలియుండె. ఈనాణెములచే నెన్నాళ్లు పొట్టపోసికొందుమందురా యందునకే నొక్క యుక్తి దెల్పెద నాలింపుఁడు. వీని గొని రేపకడ మీరీ పట్టణముఁ జొచ్చి మేలైన పట్టుగుడ్డను, సరిగను, ముత్యములను, జిత్రవర్ణంబులు నిర్మింప వలనుపడెడినుపకరణములను, దెచ్చితిరా నేనొక శృంగార కంచుళికను నిర్మింతు. మీద హెచ్చువెలకు దాని నమ్మి మనము కాలము గడపుదము.

జయం — మానినీతిలకమా! వచనాతీతమగు గుణములకుప్ప నాయొద్ద నుండ నాకొక కొఱంతయుఁ గలుగదు. ఉదయమున నట్లు యొనర్పవచ్చు. నీవొక్కింత నిదురబొమ్ము.

జగ — (భూమిపైఁ బరుండి) జీవితేశా! ఆయాసమున మేను వంచితినే గాని నాకు నిదురరాకుండె.

జయం — (తనలో) ఏమి? కడుబడలియున్న యీపడఁతికొడ లెఱుఁగని నిదురరావలయునే యెందునకు రాదయ్యో? (ఆలోచించి)

ఔను చిత్తము మిగుల తత్తరిల్ల మనోవ్యథాయత్తమైన యుత్తమాం
కిట్లనే గదా! కాని మిమ్మాపెకీ సరోవర సౌందర్యాదులనైన వర్ణించి
త్తశాంతి యొనర్చెద. (ప్రకాశముగా) సుందరీ! జగన్మోహినీ!

ఉ॥ ఆరయుమందు వాడు కల ♦ హంసల సొంపును విచ్చుచున్న క
ల్హారచయంబు సొంపును మ ♦ దాళులు పోవుచునున్న చందమ
న్నీరమునీఁది తళ్కులును ♦ నిగ్గులు దేరెడు పద్మ పత్రముల్
నీరజనేత్రి! యేరికి జ ♦ నింపదు మోదము దీనిఁ జూచినన్.

ఆహా! ఏమి యీసుధాశరశ్చంద్రుని తేజము!

శంకరాభరణరాగము—ఏకతాళము.

తుంగ♦భంగ-చయ-ముంగలిగించిని♦సింగను పక్షుడి♦సంగసయా
యంగ-జని-మామ-పొంగు♦లం గణింపఁగ నాతరమే!
నింగి♦నిం గల వాని కాంతులు♦ముంగ♦లం గనుపించుచునుగా ॥నా

జగ—(నిదురించును)

జయం—కాంతా! ఇంత సొబగున్న నేమి?

ఉ॥ జక్కవవైరి లోనలుపు ♦ చాయ నశింపఁ గరంబు లాశమై
మిక్కలి జాఁపి నీ కళల ♦ మిగ్రింగియు సంతటఁ దృప్తి జెంద కీ
ముక్కెర రూపున న్గదిసి ♦ మోవిసుధం గను గ్రోలుచుండెఁగా

ఇన్నిపాట్లు బడిసను

చిక్కెనె నీముఖంబుకళ ♦ చిక్కెనె యాతని లోఁగళంకముల్.

ప్రియసీ? (అని పిలువఁ బలుకమి) ఈ మదవతికి నిదురపట్టినది. ఇ
నేనప్రమత్తుండనై కాపుండెద (అని జగన్మోహినిని బాగుగఁ దిలకి
చి) మదిరాక్షీ! నీకెంత దురవస్థ వాటిల్లెనే!

సీ॥ కుటిలత నీవగు ♦ కుంతలంబుల సర
ళత బాహుజంఘస్థ ♦ లంబులందుఁ
గను తెల్పు నీవు న ♦ ఖంబుల యందును
గాఢనలుపు నీవు ♦ కచములందుఁ
చాంచల్యమును నీవు ♦ చక్షుర్యుగమునందు
మాంద్యము నీవు గ ♦ మనమునందు
శూన్యత నడుము౯ ♦ స్థూలత నీ యురో
జములను గటిప్రదే ♦ శముల యందుఁ
తే॥ గీ॥ బొందు పరచుచుండు నలు♦మోము సామి
నెన్నుదుట వ్రాసెఁ గాఁబోలు♦నన్ను మిన్న
పెక్కులిక్కట్ల నిక్కాఁన♦జిక్కి సొక్కి
పొక్కుమని లేక క్రుంగునే♦యక్కటకట!

మఱియు నెదుట వాణి నుంచుకొని నిను సృజింప మొదలిడిన మదోన్మత్తునకు యుక్తాయుక్తవివేచనజ్ఞాన మెందుండునా! తన వికారము నడపించినట్లెల్ల నడచె. తొలిచెడుగు లన్నియు నీయెడ మేలివై నీ సౌందర్యమునకు మఱింత వన్నెఁ దెచ్చె. ఈకట్టుకడపటిది మాత్రము నిను పట్టి పల్లార్చుచుండె.

హా! నిర్భాగ్యజయంత! నిన్ను పరిణయమాడి యీనవఫుల్లదంబురుహకోమలదళాంగి యనుభవించు సౌఖ్యము లివ్వియేనా! ఏమి! మనమా? హరిశ్చంద్రరామనలాదు లనుభవింపరా?

ఉ॥ నీతిల నేఁడు క్రొత్తగఁ జ♦నింపఁగ లేదు జయంత చూడుమీ
నీ తిలఁ దన్ను భూవరుల♦నేకులు చెందిరి పెక్కుపాట్లు ము
న్నాలని చేతల౯

అని నన్నూరడించు చుంటివా? ఔౌనదియు నిక్కమే !

(అని దైవము నుద్దేశించి)

విధి! యహా! బహుచిత్రవిచిత్రవర్ణ నా

తీతములౌను నీదు పెనుత్రిప్పుడు లెవ్వరి కెప్పుడేదియో !

ఈమేదిని నేదీ నిలుకడయో నాకు గోచరము కాక యుండె. ఔరా! నిన్నటి యక్షాధీశతుల్యుని నేడు భిక్షాధీశతుల్యు నొనర్చితివి. నా య భాగ్యమున కేమి నాయ్యంత సుగుణశీల, నాయంతఃపురోద్యానము న హాంబట్టుశయ్య లందల రెడు బాల, యీలీల, నేల వ్రాల, జాలి మాలి, యెట్లు లీక్షింతు. హా! నూతనజాతరసాలకిసలయకోమలాంగి? చేయిడినంతనఁగందువడు నిన్నిందునందుఁ గానలందు నెన్నాళ్ళని త్రి ప్పుచు నూరటఁ జెందుదు. అకటా ! దుర్భరము ! దుర్భరము !

(అని మూర్ఛపోవును.)

[తెర పడును.]

తృతీయాంకము: ద్వితీయ రంగము.

స్థలము: శ్రీనగరపుర రాజవీధి.

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు చేత రవికలఁ బాడుచు]

బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

శ్రీనగరపుర శ్రీనిధులార!-నే నీ రవికను బూనితి నమ్మను ॥శ్రీ॥

వెలహెచ్చని మదిఁ దలఁపఁగ బోకుఁడీ-యిలలేదిట్టి వన్నెలు

గల రవిక ॥శ్రీ॥

ఆణిముత్యములతో ♦ నలరెడినదిమీ-భాణిపాసముల ♦ రాణింపఁజే
యును ||శ్రీ||

అయ్యో! ఇచ్చట దీనిఁగొని నిచ్చగించువారు కానరారు. ఒండు మార్గముపట్టెద. (అని పోవుచున్నాఁడు.)

[విపణివీథి—వైశ్యమందిరము— ధనపాలుని ప్రవేశము.]

ధన—బళిరా! జవసత్వంబు లుడుఁగక మున్నెముప్పు గడియ ధనము కుప్పలుగ గడన సేయుమని కదా పెద్దల పల్కు కావున నే దో యొక విధమ్మున (అని తలంచుచు నుండ జయంతుని ప్రవేశము)

జయం—శ్రీనగరంపుర ♦ శ్రీనిధులార!-నేనీరవికను ♦ బూనితినమ్మను ||శ్రీ||
కలుములుగలిగిన ♦ కులకాంతలమది-పలువిధములరం ♦ జిలఁజేసెడినిది
దీనివైచిత్ర్యముఁ ♦ బూనిపొగడఁచతు-రాననశేషుల ♦ కలవిగాదనుఁడీ

ధన—(జయంతుని స్వరము విని) అయ్యో! ఏమిటది?

జయం—ఆర్యోత్తమా! సరిగతివపూవులచే నలరెడి నీమెలిరవిక నే నమ్మఁదలంచితి.

ధన— అట్లనా? ఏది యిటులిండు. (రవిక నివ్వెఁబరీక్షించి కన్నులు నులుముకొనుచుఁ దనలో) అరరే! ఇది నిక్కపముగ ముమ్మాటికి మానవమాత్రనిర్మితంబుకాదు కాదు కాదు. సురయక్షగరుడకిన్నరకింపురుషులకైన నిట్టి యసమానతేజోవిలాసరత్నశుక్తిమణిభాశోపమాన వర్ణయుతానందదాయకంబగు కంచుకంబును నిర్మించుట కలవిగాదని నొక్కి వక్కాణింప వచ్చు. అహోహో! ఏమిది? చూడంజూడఁ గన్నులుమిరుమిట్లుగొల్పు తేజఃపుంజము నలుగడలఁ ముంచుచు నాశ్చర్యాంబుధి నోలలాడించుచున్నదే! ఇది యెవ్వరిచే నిర్మితము? వీని కెట్టిది వచ్చె? (అని జయంతుని జూచి) ఈతని ముఖవర్చస్సున్ను సామాన్య

పురుషుఁడు కాఁడని తెల్పుచున్నది. అడిగి చూచెదను. (పైకి) అయ్యా! ఇటు విశ్రమింపుఁడు. (రత్నకంబళము జూపును జయంతుఁడాసీనుఁడగును.) మిమ్ము జూడ గొప్పకుటుంబములో నివారుగను రాచవారుగను నున్నారు. మీరిట్లు కాలిఁడకనేల కుమ్మరుచుంటిరో నేనెఱుఁగవచ్చునా!

జయం—ఊరుజా! ఔను

తే॥ గీ॥ తారు దలఁచిన క్ష్మాధర ♦ శేరమణుకు
మారుఁడను క్షత్రియుఁడను జూ

ధన—అట్లనా? మానవోత్తమా? మీకేలుబడికి రాజ్యములు లేక పోయెనా లేక శత్రుముఖంబునఁ బరాజితులై యేతెంచితిరా?

జయం—ఆర్యా! రాజ్యము లేక గాని యెదిరికోడి గాని కాదు
♦ మారుసన్న
యేరికెటు లిఖియించెనో ♦ వారి నుదుటి
గీరలటు తిప్పకుండునే ♦ యూరకున్నె?

ధన—ధీవరా! అయ్యది సత్యమే. అయ్యా! మీరేకాకిమై యరుదెంచితిరా? కట్టా! విధివ్రాఁత లెట్టి వారికైన నుల్లంఘ్యమే కదా! సుగుణసౌందర్యామృతవచోనిధులరగు మిమ్మెన్ని విచారములపాలుచేసె నామురారి మారుఁడు!

జయం—వణిగ్వరా! ఎంత భ్రాంతి నొందుచుంటివి! పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపఫలంబులగు మేలుకీళ్ళకును సౌందర్యాలకును సంబంధమేమి?

ధన—లేదు. మానవశిరోభూషణా! మీరేల యడవి నిడుములు గుడుచుచు నడయాడ వలె. మా గృహమున నుండుఁడు మీకు—

జయం—ఉ॥ ఒక్కటి తెల్పనే మఱచి • యుంటిని నొంటరినై వణిగ్వరా
యిక్కడి కేను రాను విను • మీపుట భేదనమీపమందునన్
జక్కని వారిజాకరము • జంబుల నీడలయందు నొంటి నా
చక్కెరబొమ్మ మానవతి • సారసనేత్రిను డించి వచ్చితిన్.

కావున మీరు దీనిఁగొన మనసై యుంటిరో లేదో వేగ వినిపింపుఁడు,

ధన—పురుషోత్తమా! దీనినినే నిశ్చయముగఁ గొందు. అణు మాత్రమును సంశయింపకుఁడు. నరశార్దూలమా! నాకింకొక్కటి వినఁదలంపై యుండె. ఇది యేనారీశిరోమణీ బుద్ధికళాకౌశలమేనా? ఆసుశీల దివ్యవామాంకురముల నొక్కింత నా చెవి నిడి నాకు బాపపరిహార మొనర్తురా?

జయం—ఆర్యా! తమ పేరేమి?

ధన—ధనపాలుఁడు.

జయం—ధనపాలా!

తే॥ గీ॥ ఆపెయొక్కనిర్మాణ మే • యాపెనంద
ము ను జగన్మోహిని యనెద • రు

ధన—(తనలో) బళి! యాపె
నెట్టులో వీని కన్నులఁ • గొట్టిమన్న
మేడకుం దెచ్చి మరుకేళిఁ • గూడ వలయు॥

అప్పుడుగదా మదీప్సితము నెరవేరు. ఔరా! అచేతనంబగు నీకంచుకంబ యాపె దగు కల్పనాచాతుర్యము వెలిపుచ్చుచు నింత మనోహరరూపంబున రాజిల్లుచుండెనే యిఁక నాపె యెట్లుండెనో. ఏమీ! ఇట్టి ధీమణీభామామణి, కొక కొంతయుఁ గల్గునా? మరియు జనము లెల్ల నావనితను జగన్మోహిని యనెదరఁట. ఆరమణి యెంత సురూ

పమున విరాజిల్లుచుఁ బరుల హృదయముల మరులు వెట్టుచుండిన నాపె కట్టి పేరేమందురు?

జయం—ఆర్యా! మీరేదియో యాలోచించుచున్నట్లుంటిరే?

ధన—ఆలోచన యేమియు లేదు. దీని వెల యెంత?

జయం—మూఁడువేల రూప్యములు.

ధన—అబ్బ! అంత ధరయా?

జయం—వణిగ్వరా! అంతకు నొక్క చిల్లిగవ్వయైనఁ దగ్గదు. మీకిష్టమో కష్టమో తెల్పుఁడు.

ధన—(తనలో) మూఁడుగాదు మున్నూరువేలైనను నాకు లెక్కయా! ఆటక్కులాడి నాచేఁ జిక్కుటే నాకోరిక. (ప్రకాశముగా) పుణ్యపురుషా! అట్లనే మీరు నుడివిన విలువకే నంగీకరించితిని. కాని—

జయం—ఏమట్లాగకుంటిరి?

ధన—మరేమియు లేదు క్షత్రియకులపావనా! మీకొక్కింత శ్రమను గల్పింపనుంటిని.

జయం—అది యేదియో వినఁ గోరెద.

ధన:—విననే మున్నది. ఇతర మేదియుఁ గాదు. నేనిప్పుడు మీయొద్దని రెండువేల రూప్యములిడెద. పిమ్మట మీరొక్క గడియ తాళివత్తురేని మిగిలిన రూక లొసఁగెద.

జయం—ఊరుజా! మీరు న్యాయశీలురుగనే పొడకట్టుచుండిరి. అట్లనేయిండు.

ధన—త్రుటికాల మిచ్చటనే యుండుఁడు. (అని లోనికరుగును)

జయం—(తనలో) ఈ ద్రవ్యమును గొంపోయి యోదేని

యొక్క దివ్యభవనమున నివాసముండి యేరాజునను గ్రహమున నైన నొక్క కొలువునఁ బ్రవేశింతునా మాకష్టములు గట్టెక్కునట్లే.

ధన—(రూకల సంచులతోడను స్వామి గానితోను ప్రవేశించి) స్వామిన్ స్వామిగారూ! నాయాలస్యము మన్నింపుఁడు. ఇవిగో! మీ రూప్యములు లెక్కగొనుఁడు.

జయం—(వానిఁ గైకొని) వీని లెక్కింపనేల. నేఁ బోయెద.

ధన—చిత్తము. మీరొక్కజాముండి వత్తురా మీకావలసిన రూకలొసఁగెద.

జయం—అట్లనే. (అని నిష్క్రమించును.)

ధన—(కొంత యోఁగి జయంతుని పరీక్షించి) ఈతఁడదృశ్యుఁడయ్యెఁగదా! ఓరీ స్వామిగా? నీవు నేఁడు నాకొక్క కార్యము నెరవేర్పవలసి యున్నది.

స్వామి—చిత్తం సిత్తం సెప్పండి బాబూ అదేదో

ధన—మఱేమియు లేదురా? ఇప్పుడువచ్చినవానిఁ జూచితివా?

స్వామి—అయ్యా! సూశానండి. యిప్పుడు రూపాయలన్నించులు తీస్కెల్లె నాయన్నే కాదండి బాబూ!

ధన—ఔ నతఁడే. ఓరీ! అతని సంగతి నీకుఁ గొంత తెల్పెద వినుము. అతఁడేదో దేశపు రాజఁట.

స్వామి—(వింతతో) అయ్యాఁడి మరిరాజైతే ఆలాగున్నాఁడేఁవండీ బాబూ!

ధన—ఇప్పుడు రాజ్యము పోయినది. ధనహీనుఁడైనాఁడు.

స్వామి—(అలకించుచు) అయ్య.

ధన—రాజ్యనాశనమున దేశాటనముఁ బ్రారంభించినాఁడు కాని

తే॥ గీ॥ అతని కొక భార్య సుందరి యావనవతి
కలదట మనయూరి కొలను కడనె వాస
యున్నది యట యొక్కరితియే సుమీ !

స్వామి——(తనలో) సరి సరి యీయ్న కాయమ్మమీద మన సు పోయింది కాబోలు అమ్మోయ్ నేమయి కాలంరా భగవంతుండా! యింకందన్నైన పెళ్లాలుంటే యిలాంటోల్లు బతకనిస్తారా? నన్ను తెమ్మంటాండు కాబోల్రా నాయ్నా నాకిదేంయి సాద అయమ్మేంయి పతివ్రతో యేంయిటో? తీరా తీసుకొస్తే నన్నేంయి చేస్తాడో యేం యిటో యిప్పుడు చేయ్నంటే యీయ్న పొమ్మంటాండు పొమ్మంటే నాకింక బ్రతుకేది? చీ ఒకని దగ్గ నౌక్రీనుంటే యిద్యేపాట్లుయిద్యే పాట్లు. పానాన్కి తెగించాలి ఆఖ్ఖ సెప్పిన యెధ్దపన్లూ సెయ్యాలి. పోనీ యేదెలాగ్పోతే మన్కేందుకు? యీయోన్దగ్గ డబ్బు బాగా లాగ డాన్కిదే సమయం. (ఊరకుండును.)

ధన——ఆలోచించెదవేమి ? నీవు దాని

ను మన మేడకుఁ దేవలెను జుమి నేను
నీకు వలసినంత ధన మొసంగెద నెట్టులో శ్రమపడుము.

స్వామి——అయ్యా! మరాయ్నంటాండు గాఁబోలు నే నెలాగ తెత్తం?

ధన——దానికి నేనీ యాలోచన చేసి యుంటిని మనవారా జునకుఁ గొంత సొమ్మివ్వవలసి యున్నది. ఆధనము కాతఁడు వచ్చిన ప్పుడు నేనేదో యొక వస్తువాయనది గైకొని నీకిచ్చెద. అద్దాని నీవి పెరటిదారిం గొంపోయి యా చంద్రానన కానవాలుగఁ జూపి యా మెను దీసికొని రమ్ము.

స్వామి——(చంక లెగరవైచుచు) అమ్మ! యిది మాబలే యుపాయమండీ.

ధన——కావున నీవు వేవేగ లోని కరిగి మన పల్లకిని బోయలను సిద్ధ మొనర్పుము.

స్వామి——సిత్తం. (అని లోని కరుగును)

ధన—కం॥ ఇయ్యది నెరవేరిన నా
కెయ్యది యిఁకఁ గోరఁ దగిన•దిద్ధర మేల్ మే
లయ్యతివఁ గూడి నే మరు
కయ్యంబున నింద్రపదవిఁ•గాంతు నిచటనే॥

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు.]

భూవల్లభా! వచ్చితిరా? ఇట విశ్రమింపుఁడు. (జయం—విశ్రమించును)

ధన——ఇదే మీరావలసిన రూక లొసంగువాఁడ. (అని లోనికరిగి తెచ్చి యిచ్చి) ఇఁక మీకంత ధనము ముట్టినట్లే గదా?

జయం— అయ్యా! ముట్టినది.

ధన——(జయంతుని బరీక్షించి) స్వామీ! ఆ మీవేలినున్నది యంగుళీయమే కాదు?

జయం——అవును.

ధన—ఏదీ యొక్క సారిటు చూడనిత్తురా? (జయం—ఇచ్చును)

[ప్రవేశము—స్వామిగాఁడు.]

బేహాగ్ రాగము—రూపకతాళము.

ధన—ఆహా! ఈ జగానఁ గాన దీని • కెనయగు దానిన్-సొగసున
నా-యగసాలిని మెచ్చనగు • నగు మొగంబులన్ ॥ఆహా॥

దేవా! నే దీనిఁ గంసాలికడ కిప్పుడే పంపించి తెప్పించెద.

దీనిఁ బోలుదాని నేను ♦ పూనఁ గోరితిన్ - వేళ్లునఁ
గాన నో నరాధిపా! కృప ♦ పూని దీనిఁ బంపనింపు ॥అహా॥

జయం—వేగము తేవలయు నా ప్రియసి యెుక్కతియే య చ్చోటనుండె.

ధన—చిత్తమెుక్క గడియే. ఓరీ స్వామిగా! వింటివా? వీరి చక్కెరబొమ్మ యెుక్కతియ యక్కడ నుండెనట. ఈ బటువు కొనిపోయి మాపి యెుక్కక్షణములో నిటకుఁ దీసికొనిరా

స్వామి—సిత్తం (అని యుంగరము తీసికొని పోవును)

ధన—అయ్యా! దీని నిర్మించుట కెంత కాలము పట్టెనో. నీకై మీ రెంత ధనము వెచ్చించితిరో.

జయం—నాకా విషయ మంతెగాఁ దెలియదు. ఇది మా పూర్వులు చేయించినది కాని నేఁ జేయించినది కాదు.

ధన—అట్లనా! ఆర్యా! ఆ పనివాఁడు బహునేర్పరిగఁ బొడ కట్టుచుండె.

ఉ॥ ఉన్నవి రత్నముల్పసిడి ♦ యున్నది భూపవతంసమా! ధనం
బున్నది కాని దీనివలె ♦ నుజ్వలమౌ పనికల్గి యుంపున
నున్న కరాంగుళీయకమె ♦ యుండదు కావున దీనిఁ జేయ నే
ర్పున్న రసజ్ఞుఁడై తనరి ♦ ♦యుండినఁ జాల్క మసాలి యంతియే

జయం—ఔను కాని నాకు తడవగుచుండె.

ధన—ఇదిగో! మాటలోన నేతెంచును. [స్వామిగాని ప్రవేశము] ఏరా స్వామిగా?

స్వామి—అయ్యా సూపించానండి శూచాలోసిత్తుం టె యెుల్లా గైనా తమ గోర్కె తీర్చాలని నేననేకం సెప్పొప్పించి తీస్కొచ్చానండి.

ధన—ఐన నాకోరిక తీరినదనుకొనవలసినదే. భూపా! ఇదె మీయుంగరము.

(జయంతుండుంగరము తీసికొని నిష్క్రమించును)

ధన—(సంతోషమున) ఓరీ స్వామిగా! నీవు వెళ్ళి యేమొనర్చితివి? ఆమె యేమనియెను. నీవు తమ్మునంగానె వచ్చెనా?

స్వామి—అయ్యా! లేదండి. అమ్మా! అలాగొత్తే యింకేవండి. నేను బోయీల్ని పల్లకీని తీస్కెల్లి నిలపడగానె ఓయబాబో అదేంయిటీ లేడిపల్ల బెదురుద్ది సూశారాండి అలాగే బెదిరి నిల్సుందండి నోటమాట లేక అప్పుడ్నేనమ్మా! బయ్యం లేదండి మీపెన్మిటిగారు మాసాన్పుకారుగారింట్లో కాపరిముంటారంటండి అందు కోసం మిమ్మల్నక్కడికి తీస్కురమ్మన్నారండి తచ్చనం అని అన్నానండి. అంటే యేనావ్వలేంయిటందండి ఆఘంగానే నాయ్న సాలాగోప్పోరు అని మీసంగతంతా సప్పానండి. యిందండి. యిని నామొగుడొత్తేనే గాని నేరా నందండి. అప్పుడా వుంగ్రం సూపించి ఆయ్నే యిది సూపిత్తే వత్తాదన్నారండి అంటే కొంత సేపాలోచించి మరీ యెక్కిందండి పల్లకి నేతీస్కొచ్చానండి తల్పులేసేసి.

ధన—బళిరా! స్వామిగా! నిన్ను మెచ్చవచ్చునురా కాని ఓరీ! ఈసంగతి నెవ్వరికిం బయలుపుచ్చకుండ! నాబోయలను కట్టుపర్చితివా?

స్వామి—అమ్మ! (అని గుండెమీదఁ జేయిడుకొని) అంతేనండీ నేపన్నేస్తె మరిగుండా చెరువాండి. ఆల్లు బాబు సామ్ములాగే తీస్కెన్నారేంయిటండి నాల్గురోల్లు కూలి. అక్కడే ఒగేయి యీసంగ

తెక్కుతైనా తెల్పిందంటే మిమ్మల్ని మాశెట్టిగారు లంజకొడుకుల్లా లా బుఱ్ఱవత్తిగేయిత్తారన్నానండి. మాకేంయిబాబు సప్పేదాకొకరిత్తో నన్నారండి.

ధన—సరియే (తనలో) అయ్యో నెమ్మదిని బతిమాలి సంత కూర్మిగల యెమ్మెలాడి కమ్మపిల్పు నమరమ్మున సన్నుగూడ సమ్మతిం చునా ? (ఆలోచించి) కానిమ్ము కష్టపడని చో నా ధనాదులు—

స్వామి—అయ్యా ! యింకా ఆలోసిత్తారేఁవండి అన్నీ పోతయ్ నడండి.

ధన—(కోపదృష్టితో) ఆ-ఏమిరా ?

స్వామి—అయ్యా! మీకు చింతేగా నింకేవన్నావుంటే నన్న డగండి బాబూ! ఆహాహా! యేమందమండే మందమండి! యీయమ్మని సూడని కల్లెందుకండి.

ధన—అహో! ఇదియా త్వరగా నేనేగి నాకార్యము—

స్వామి—మరిగత్తే వట్టిదే నండి (అను నధోకని)

ధన—ఛీ-మూర్ఖా !

స్వామి—(గుండెలు బాదుకొనుచుఁ దొందరగో) అయ్యో అయ్యో బాబో నాకిత్తానన్నారు గాదండి. తిసొకచ్చింతరోతిత్తాన అమ్మ అమ్మ మీపనయందని నావొమ్మ—

ధన—ఓరీ! ధనమా? మాకేమి కొదువ? లోనికి రమ్ము చెప్పెదను.

(ఇరువురరుగుదురు; యవనిక దిగజారును.)

తృతీయాంకము—తృతీయ రంగము.

స్థలము—ధనపాలుని శయనాగారము.

(జగన్మోహిని ప్రవేశించి భీతిల్లి తల్లడిల్లుచుఁ బాడును.)

హిందూస్థానీభైరవిరాగము—ఏకతాళము.

కష్టా! ఏమిా నేని-చోటికింటేఁ బడితిని-నాకేం-కేదిమార్గంబో-
హా నా కేం-కేదిమార్గంబో ||క||

ఈసుగంధం♦బీ సువర్ణం♦బీ సిరాజీ-బొమ్మల్
భాసమాసం ♦ బాసమస్తం ♦ బీ సెజ్జ హాం-బట్టులుఁ-నామాన
సం బేచవా ||క||

మోసమో, నా♦చేసినట్టి♦దోసమో, హా♦నాసఖుం
డీసమాపమునన్ ♦ నసింపం♦డీ న్వాంత మె-ట్లోర్చునో
అయ్యయో,చయ్యనన్, వ్రియదా, వ్రియ్యవా ||క||

యయ్యో! ఇది పరుని శయ్యామందిరమనిదస్పష్టముగఁ దెలుపుచున్న
నే నాధుఁడే నన్నిచోటికి రానంపిన నీసుందరమందిరంబు లెట్లు నివా
సంబయ్యెడిని. ఇదిగో! ఈతం డొక్కరుండేయొకో మందహాసమున ని
ఱు వచ్చుచున్నాఁడు.

ధన—(ప్రవేశించి) ఔరా! నేనూహించినంతకన్నఁ బదింత
లెక్కుడందగ నున్నదే.

సీ॥ సారంగములఁ గేరు ♦ సారంగముల మిాఱు
సతివకన్నులు కుటి ♦ లాలకములు
కనకమును హసించుఁ ♦ గనకము న్నిరసించు
నళినాక్షి దేహంబు ♦ నాసికంబు

పవడంబులను మించు ♦ పవడంబులను నొంచుఁ
బూబోఁడికరపదం ♦ బులధరంబు
పున్నాగము భ్రమించుఁ ♦ బున్నాగము నడంచుఁ
గాంత పెన్నెఱివేణి ♦ గమనరీతి
తే॥ గీ॥ రంభ నెకసక్కెమాడుఁ గు ♦ రంగనేత్రి
యూరుయుగ్మము చూపవ ♦ యూవిలాస
మీ మదాళివేణిమణికి ♦ గాము కేళిఁ
గూడఁబట్టి జన్మంబేల ♦ కువలయమున.

అయ్యారే!

ఉ॥ దినదినవృద్ధి గాంచుచును ♦ దెంపునఁ వెల్వఁడుచుఁ గ్రమంబునన్
గనకపుశైలరాజముల ♦ గండడగించెను దీని ముఁచు హా!
కనఁగలదొక్కొ లేదొ యను ♦ కౌనున కేమి విపత్తు వచ్చునో
యని తనగైకలోనఁ నన ♦ యంబు గుదించెను చన్నుదోయి యా
మ్మనఁ గదియింప కేను మరు ♦ పోరుల కోరున నేర్తునే యికన్.

జగ — (భయోత్కంపితమానసయయ్యు రెండడుగులుముందిడి)
ఇతఁడేలొకో కులుకుచు నిలిచియుండె. పరమేశ్వరా! మదుద్దేశమునఁ
గాదు కదా? దురుద్దేశమునన్నైన యెడల నిరతంబు సురితంబుల నం
కట్టు పరమాత్ముని స్మరణ తప్ప నరయ నింకొక తెరువు దొరకదు.
ఇనీ! పరులహృదయం బెఱుఁగకే యేనిట్లు పరితపించుట తగునే? కా
వున వెరపుఁ దొఱగి యీతని దరిఁ జేరి సరగున నాకలతెఱఁగెల్ల నర
సెద (పైకి)

శా॥ అయ్యా? యెవ్వరు మీరు?

ధన — వర్తకుఁడను

జగ — అన్నా? నీదు పేరేమి?

ధన — (తనలో) ఔను! తెలిసి పోని పేరులతో బిలుచుచున్నదే (పైకి) ఓ

యువిద్యా...! ఫల...ండుమురు సుమీ!

జగ — నిట్టూర్పులు జట్టుగట్టులం బట్టి గుక్కిళ్ళు కల్ల నుసికి పట్టయి యున్న వాని... కార్చు కరుణామూర్తి వేనా?

ఓ సోదరా! తెల్పుమీ

శయ్యామందరము... రమ్మనిన నా సంగాతి లేదేమి?

అది యేమిటో యిది యంతయు జూడ దిప్పుపత్రమ్ములలోని నీరమ్ములట్లు నా మనమ్ము నమ్మద... విధమ్ము నున్నది. అయ్యయ్యో! నా కంపించు నాకిలవిధం బాధ్యంతము న్వేగమే.

ధన — మన్మథరాగమనా! ఏల తత్తరపడెదవు? నీవృత్తాంత మెల్ల నీపతిచే నెఱుంగ...! యిట్టి చట్టల బట్టుచుండె నిన్నారాయం చట్ట ముట్టెపట్టుగ...ముగలదాని మగండని తలపోసి యట్టి కేలకు గట్టిపట్టుపట్టి నీమగనిం గారుణ్యమ్ము యీయంగుళీయకముం జేపట్టి నల్లకె బోయలం బెట్టి నా నిజనాయకుడౌ నాయుద్ధరుని నిన్ను దేసం...తి. ఇంత వ...ను నా ... ... నీయనుగ్రహము నాప్రాప్తము.

జగ — హా! జగదీశా!

(యని మూర్ఛ మునింగి నేలను వ్రాలును.)

ధన — ఓహో! ...యమందానందమున నా హృదయ... నొందకుండెను ... సహించుచున్నది. కానిమ్ము కందు పోవును. నా చక్కదనంబు ... చక్కయున్న యిక్కమలాక్షికే నాకు...గాక యిక్కడ దక్కనున్నదా? ఎట్టులైన బుజ్జగించి యీ

మెనీ సెజ్జపట్ల నాపజ్జఁ జేర్చుకున్న మజ్జీవములు నిలుచునే? (చేరంజని) కమ్మవిల్తుచేసాయకమ్మా! యింక లెమ్ము లెమ్ము. (లేవనెత్తఁబోవును)

జగ—(ఆత్రమున లేచి చింతాభయాక్రాంతయై వెనుకకుఁ దగ్గి) అన్నా!

క॥ అంజలి ఘటియించెద నీ
నెంజలి నణఁ జంపనేల నీ కిది తగునే?

ధన—పలువన్నెల చిలుకరౌతు
నం జలమున నీదరిఁ ద్రో
యం జెలి నను బ్రోవ వీవ హా! యిది తగునే॥

—పంచచామరము.—

అనంగుమోహనాస్త్రమా యయారె యంచనంగ నీ
గనంగఁ జిల్కనెక్కుజోదు కానికస్తి నన్ను ముం
చె నంగనామణీ! ముదానఁ జెంతఁ జేరి కౌఁగిలిం
చి నం గణింపకున్న నాదు జీవముల్ చనున్ త్వరన్॥

జగ—అన్నా! అన్నా! నన్ను నీ యనుఁగు చెల్లెలిఁగఁ దలంతువా యా వెన్నుకన్నపట్టి నిన్నేమియు నొవ్వఁజాలఁడు. నన్ను దయఁ జూడుము. సజ్జనుల తెన్నునం జనుము.

ధన—అకటా! మీనాక్షీ! మీనధ్వజుని సూనబాణములకే నీవలికె మాననివెత నొందుచుండ ములుకులఁబోలు పలుపలుకుల మరింత యలయింతువేల?

హిందూస్థానీ తోడిరాగము: ఏక తాళము.

సుందరీ! నీ యందనురాగము చెందియున్న నన్నుం దయఁజూడవు
మందమారుతముల సుందరమె నిలువగ మందగమన తొంగరను

జెందక-నా-కుందుమా-న్నవా♦నందమా-ఇది♦విందుమా-ననుఁ♦
జెందుమా॥

జగ— హిందుస్థానీ ఝంఝూటి రాగము: ఏకతాళము.

అన్నా! తగునా ♦ వల్లెలఁ గోరఁ గునా ♦ మది-నాలోచింపవే-ను
గుణా? అహా! సి…దంబులకై గొల్తు నన్నా?-నా మనవార్థ-నం
బుల వినుమన్నా? నను దయఁ జూపు మన్నా?♦నా నాథుఁ
గూర్పుమన్నా♦పగదగనా♦డగఁదగదే♦వగనిఁక మా♦నగఁదగదే॥

ధన— ఇంపు ముఖ! నన్నెంచు కల్లు మాటమాటకం జేయు
చుందువు?

కమాసు రాగము: రూపక తాళము.

మందగమన? నీ♦యంపము♦చందము♦ఏందము♦సందడి జేసెనుగా
కందర్పుని♦దోనగల క♦ల్లుందు♦నిందు♦సుందరీ? ॥మం॥
జగ—నాకు న్నవను♦నిశువలయూటికీ♦సీకు నేడ వినేకి ముదో
శ్రీకుమారు♦ధా… గర్వ♦తేక♦రాకు♦నా కునై ॥నా॥
ధన—కోమలగాత్రి? నీ♦శ్వేమరు నేడి♦నీమది కరుఁగద♦దేమిగయునో
రామ! నీ యధ♦రామృత మిడి♦కాము♦బాము♦దీర్పవే ॥మం॥
ఇఁక నేనోదువఁజాల. మారునల్లుక నీయధరసుధారస మిమ్ము.
(అని మీఁద కరుగును.)

జగ—(తప్పించుకొని) అయ్యో! నా మనవాలింపవా?

హిందుస్థానీ ఝంఝూటి రాగము: ఏకతాళము.

సీ-మముము ♦ గముఁగోను-మా♦నామా♦ఘనగుణ♦మణీ? నను♦వన
టను మునుపను♦వగునో♦గదో♦మిగులఁ♦బగను♦దిగవిడి ॥మ॥
మరిపగ♦గగనము♦గడుకష్ట-బెట్టదే-హా! యహా-యహా-యహా॥మ॥

ధన—అరమరలేలను ♦ మరుఁడురుశరములు ♦ చుఱుకు-చుఱుకు మశి
బిఱ-బిఱఁ-బఱపెను ॥మ॥

మీనసేత్రీ! ఈనీనుని ప్రాణములు గాపాడవా?

జగ—ఓనా భ్రాతా! ఈమానిని మానము గాపాడవా? మానమా ప్రాణమా యధికము? దేహికి మానహీనమే న్యూనమప మగవారికన్న మగనాలి కిఁక నుఁడువనేల?

ధన—కఠినస్తనీ! నీ మనము కూడ కఠినమేనా?

హిందూస్థానీతోడిరాగము—ఏకతాళము.

తాళఁ♦జాలనే యిఁకఁ♦జాలుఁ జాలునె గో
పాలుని♦బాలుఁడు♦పూల శరంబులఁ
జాలముం చెను♦బాల♦జాలము♦సేయ కే♦తాళ♦జాల

జగ—అయ్యా! వెయ్యేండ్లు వేఁడినను నా కయ్యాలించునట్లు పోడసూపవు. పరసతీసంగమమేమి సుఖము? మున్ను రావణకీచకాదు లేమైరో విచారింపుము.

ధన—(కోపముతో) ఓయజగంధీ! నీన్యాయముల నిఁక నాయెడకుఁ ద్రోయుము.

వసంతరాగము: రూపకతాళము.

విను♦విను♦విను♦నిను-బలిమిని-నే నను-బట్టి-గవయదనుగా
చనువున నెంత చెప్పిననో♦ఘనవేణిరో♦వినకుంటివి ॥వి॥
అన్న♦మిన్న♦యెన్ని-వేఁడు-కొన్న♦నన్ను♦గన్నులారఁ
గనకుంటివి♦వినకుంటివి♦చనకుంటివి♦మనకుంటివి ॥వి॥

జగ—(ఏడ్చుచుఁ దనలో) ఈతఁడు నన్ను జంపనున్నాఁడే హా! దైవమా! అన్నా?

నీలాంబరిరాగము—రూపకతాళము.

కాపాడినఁ గరుణా రాముఁడగా-హా!-నా♦పాప మేమియో
ఆ పరమేశ్వరుఁడైన నేఁగ♦శోకముఁ జేయఁడో 1
(దైన్యము నభినయించి) నే-నోపఁ జాలఁ♦బాపు నా వెత♦పాపనాశకా!
యూ-దా-మా పు♦శోపులను నణ♦బ్రాపు చేయకే 2
కాపాడు మమ్ము♦పనవాగ్ని♦నమో పరాత్పరా!
నాపాలి-దైవ-మిగా న-కొనె♦గోపబాలకా! 3

ఇఁక నీతోనింకో సామవాక్యములు పలికినఁ గార్యము లేదు. నామానము జెఱుపఁ దలంచి యగ్గట్టిపట్టి యున్నాఁడు. మానము నెడఁబాయుటకన్నఁ బ్రాణము నెడఁబాయుటయే యుచితము. ప్రాణమును వదలితినో నా కుద్ది నివ్వు నాప్రాణనాథుని ప్రాణములు పోఁగొట్టిన దానవగుదును. వాని ప్రాణములు నేనేల తీయవలయు. మున్నురజనిచరగురుఁడగు శుక్రాచార్యులె.

ఆ. వె॥ వారిజాక్షులందు ♦ వైవాహికములందుఁ
బ్రాణ విత్త మాన ♦ భంగమందు
జకిత గోకులాగ్ర ♦ జన్మరక్షణమందు
బొంకి వచ్చు నఘము ♦ వొందదు" నిరు.

కావున నొక యసత్యము నాడి మాన ప్రాణంబులు రక్షించుకొనెదను. (ప్రకాశముగా) వైశ్యవర్యా! ఏల యిట్లు గ్రహపడియెదవు? నాయందు నీకుంగల మక్కువం దెలియ నిన్ని పలికితినే కాని వేరు కాదు. నిగ్రహాభ్యంతరమునఁ జిక్కియున్న నే నింక నెందు బోఁగలను. నీకోరిక నీవంక నెఱవేర్చి యుందుంగాని నాకొక్క యాఱునెలల వ్రతముంది. దాని నెఱవేర్చిన పిమ్మట నినుంగలసి సుఖించెద. క్షమిం

పుము. కనుయూని యీగడవుదినములు గడపుము. చనుము.

ధన—ఒప్పులకుప్పా! ఇప్పటికైన నీకు నాపై కృపవొడమె నంతియే చాలు. నీ చెప్పిన చొప్పుననే వర్తింతు. (తనలో) అబ్బా! ఈయాలునెల లెట్లు పుత్తును. కానిమ్ము. (అని తల యూచి చనును)

తృతీయాంకము—చతుర్థరంగము.

(స్థలము:—కల్లుపాకల సమీపము)

(స్వామిగాఁడు త్రాగి యాడుచుఁ బాడుచు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము—చాపుతాళము.

అరె-నాకింక్లోటేంయిటీ-మటి♦నాకు లేందేంయిటీ
నాకాడ నిన్ని సంచు లుండ♦నాకీ నొకేరింయిటీ 1

వహ్వా! యెంత డబ్బిచ్చాడారి నాయన్న కోమటి.

బలె-ఆడబ్బప్పిస్తా-యింకా♦అన్నిగడిత్తా
ఆ-నాఁడబ్బాడ్తాత్నాడ్లేని♦యైచ్చర్యంతో నుంటా 2

ఐచ్చర్యంవొకటే ఆన్నానా సాంయి రంగా యింక సూసుకో నాసోకు నా తమాసా

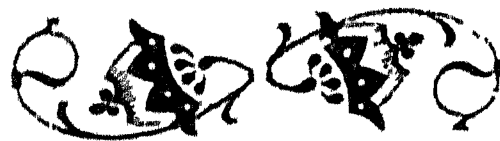
కొన్నాళ్లూరుక్కుంటా♦గొప్పమేడ గట్టిత్తా
మ-రెన్నో మంచి రంగుల్తెప్పిం♦చేయించి సూసుక్కుంటా 3
ఇంక-దాన్నిమ్మగ్గూకోన్నా-యింటి♦దాన్నిలిపిత్తా
ఇహిహీ-దాన్నిమ్మద్నెపడి నామీదదప్పడి♦తెందనాలాడుక్కుంటా 4

మరి నామేడున్నసి తల్లి సిగ్గొయ్య గొప్పోల్లూరొక్కక

దాన్నిమ్మదెక్కవైరినా-మాల్లా♦డ్డామ నొత్తేనా
మంచి-పన్నిమ్మదున్న పబువుగార్నులె♦పల్కరిం పకూరొక్కంటా 5

మరిం కీలాగే వుంటానా? యింకీడెంకమ్మ కల్లు తాగ్తానా? అద్దాకుండా ఛీ యాడాలి సిగ్గొయ్యి అనాది బేడ్డీ తాగితే యేంయి గవ్రిం యేం యినిసా అగ్గోయింక నేనూ గొప్పోణ్ణి గాదూ, కాబట్టి ఆగొప్పోల్ల మల్లే.

మంచి బరంది తెప్పిస్తా-బలే మాంసం వండిత్తా
అగె-కొంచంకొంచెంయాగి రొట్టెల్ ముంచుక తింటుంటా 6
బలారి యీదార్ప ఉద్దోగంలో మాతరం శాబా-శాబా-ఇన్‌శాబాస్
మామంచి గవ్రం మామంచి డబ్బు. (తూలుచు కక్కుచు నడచును)

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

చతుర్థాంకము—ప్రథమరంగము.

[జగన్మోహిని కన్నుల నీరు గార ధనపాలుని మేడపైఁ బాడుచుఁ గూర్చుండును.]

జంఝూటిరాగము—రూపకతాళము.

అహో! నా • బహిఃప్రాణమా • మహీశా - ననుఁ - గనవుంటివహో ॥అ॥

మహారా • జహాళినాకైః • మహోద్రేక • వహించితివా ॥అ॥

ఉ॥ మారుని గేరుచారుసుకు • మారశరీర! గుణాకరా! స్ఫురత్
స్ఫారవిచారధీర! ఘన • సారపటీరసున్నగాత్రి! న
న్నేర విచారవారినిధి • నింతగ ముంతువు నామనోహరా!
రార కృపారసంబునను • రాజిలు బారలఁ జేరఁదీయరా!

సీ॥ నిను మాని మనలేని • ఘనశోకవని-గాన
మనుదాన ననిశంబు • మునిఁగి మున్గి
ననుఁ గానఁ గనులేవె • విని రావె మనసీవె
చనియుంగ్రి ననియాత్మఁ • గినిసి ముంచు

నిను తెల్పెదను పార్శ్వ్య ♦ మున కేను జనహితు
వును నూర్మికను జేత ♦ నునుప నీది
యని సమ్మటను భ్రాంతిఁ ♦ గొని వచ్చితిని గాని
కన లేదిఁకను వేరు ♦ మనము నందు

తే॥ గీ॥ మనసిజాకార! యనఘ!, నా ♦ యనుఁగు తేఁడ!
వసతి? నీవగ్ని నుఱుకుమ ♦ న్నను నుఱికెద
మునుఁగు మన్నను నీటను ♦ మునుఁగుదు నిఁక
ను నితర మెదియొనరుపుమ ♦ న్నను నొనర్తు

అయ్యో! మూర్ఛ నొందుచుంటి. దైవమే తప్పఁ జూచుచున్నప్పుడు నా నెచ్చెలి యేమొనరుపఁ గలఁడు. హా! వైకుంఠనాథ!

సీ॥ లలిఁ బ్రోవ నీయమా ♦ లయము వేదాయమా
న్యాయమా శ్రేయమా ♦ మ్నాయరక్ష!
తెలియవు కర్మమా ♦ తొలినాటి కర్మమా
మర్మమా ధర్మమా ♦ కూర్మవర్య!
పగబట్టి నింతనూ ♦ పయి నీకు వంతమా
యెంత మా యంతమా ♦ నంత పోత్రి!
ననుఁ బ్రోవ భారమా ♦ నావల్ల నేరమా
వైరమా నేమో రమా ♦ పతి నృసింహ!

తే॥ గీ॥ వామఁ బోషింపుము వామన! ♦ ప్రమదఁ బ్రోవ
రా పరశురామ! రామకై ♦ రమ్ము రామ!
కృష్ణవేఁడని బ్రోవరా ♦ కృష్ణ! పోషింపు
బుద్ధిమతిని బుద్ధ! కలికిఁ ♦ బోషింపు కలికి!

ఉ॥ నేఁటికి నాయుమానములు ♦ నిండఁగ నుండెను గాని నాథుఁడి
ప్పేటికి వచ్చుజాడ కను ♦ పింపదు కాయలు కాచె నేత్రముల్
వాటిలు మానహాని తెల ♦ వాఱిన వైశ్యునిచేత శ్రీహరీ
యేటికి రత్త్రకోరికలఁ ♦ కేటికి సౌఖ్యము లేటికి జీవముల్

వేరెద్ది యొనర్చుటకు నుపాయము తోఁచకుండె. ఏమి చేయుదును? నాకింతయే ప్రాప్తమని నాజీవంబులు వోనాడుదాన అయ్యో! విధి యీ చెఱసాల నంతమొందునట్లు నానుదుట వ్రాసెఁ గాఁబోలు

కం॥ కట్టా! తెచ్చినధనమును
గుట్టుగ వెచ్చించకేల ♦ గుట్టుగ రవికిఁ
గుట్టితిఁ బో దానను నీ
కట్టఁడికిం జిక్కనేల ♦ కర్మము గాదే.

చెల్లఁబో! "బుద్ధిఃకర్మానుసారిణి" యను నుడివి నిజముగాదే మఱియు

కం॥ పూర్వపు జన్మమున నెవరి
గర్వంబున నొడలెఱుఁగక ♦ గారించితినో
సర్వము సమముగఁ జూచెడు
సర్వేశ్వరుఁడేల విడుచు ♦ సాధింపక నన్.

(ఆలోచనాన్వితయై) ఈవణిజుఁడు నన్ను వంచించి యిటకుం గొనివచ్చుటచే వీనిఁ దిరుగ వంచించుట యొక పాపకృత్యము కాదని నాకుం దోఁచెడిని. కావున నేనీ రేయి నొక నిచ్చెన నాధారంబుఁ జేసికొని యీహర్మ్యమును వీడి చనెద. పిమ్మట నాపాట్లెట్లున్న నట్లగు. అకటా! యింక నా మోహనాకారుని నా మనోహరుని ముద్దుమోమును జూచు భాగ్యంబు నాకు లేదు. హా! జీవితేశ్వరా! మనకు నేఁటితో సరియా. (మూర్ఛనొందును.)

[ప్రవేశము:—జయంతుఁడు విలపించుచు.]

సీ. హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! యిందువదన! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! చకోరాక్షి! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! శుకవాణి! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! హంసయాన! యెం ♦ దరిగినావె

తే. గీ. హా! జగన్మోహినీ! మనో ♦ హారిణీ! సతి
అకటకట! నన్నువీడి యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీరాణి! ♦ హా! సుగాత్రి
అయ్యయూ! నన్నుఁ బాసి యెం ♦ దరిగినావె.

మానినీ! నేనామిగిలిన రూప్యములు గైకొని మనోహరంబగు కాసార ప్రాంతముం జేరి నీవు కన్పడమి నీకై వెదకి వెదకి వేసారి యబలవగు టచే నీవీయూరు విడిచి యెందును బోఁజాలవనియుఁ బరుఁడెవ్వఁడో నీసుందరవదనారవిందము గని మరుబారిఁజిక్కి యేదేని ఘోరకృత్యము గావించి యుండవచ్చునినియుఁ దలంచి యీయాఱుమాసముల నుండియు నున్మత్తునిరీతినీ పట్టణమంతయుఁ గలయవెదకితిని. కాని నీవు చిక్కవైతివి. ఇంక నెట్లు నా మేనఁ బ్రాణంబులు నిల్పువాఁడ. మరియు మాఱుతు మన్నను మఱపునకు రానిని నిన్నెట్లు మఱతును.

తే॥ గీ॥ వసుధఁ గస్తూరిచంపక ♦ కుసుమములును
హంసశుకపికకేకను ♦ లాదిగాను

పక్షులును సుధాంశుండును♦వరలుచుండ
మగువరో! యెట్లు నే నిన్ను♦మఱువఁ గలను॥

అయ్యయ్యో! దేవీ! నీసౌందర్యము నే నెంతని వర్ణింతును!

సీ॥ పురివిప్పియాడెడి♦పులుఁగొ తుమ్మెదగుంపొ
విషధరమ్మొ చెలి♦వేనలి గొలుకో
పతకాలఁ దాపిన♦వజ్రపుతునుకలో
తారలో నారివో♦గోరులో కో
భద్రకుంభములో పూ♦బంతులో మేలి ల
కుచములో కోమలి♦కుచములో కో—
పుటముపెట్టిన యట్టి♦పుత్తడిబొమ్మయో
తొలుకరిమెఱుఁగొ తొ♦య్యలి యొడలొకొ

తే॥ గీ॥ యంచు భ్రమను జెందించెడి♦యవయవముల
నొప్పుచుండును గాదె నా♦యువిదమిన్న!
నా మనోహారిణి! రమణి!♦నా చెలంది!
నాజగన్మోహినీరాణి!♦నా లతాంగి!

ఉ॥ మేలగు కల్పపూవులను♦మించును గాంచనముల్ బరిశ్రమన్
జాలఁగ కూడఁబెట్టి భువిఁ ♦ జాఁను గీర్తి గడించుకొంటకై
మేలని యందఱున్ దనను♦మెచ్చగఁ జేసియు మందబుద్ధిను
ఫాలమునందుఁ గష్టముల♦బొల్పుమ మంచును వ్రాయఁజేతులె
ట్లాడెనొ మానసంబు నెటు♦లొసనెనోకద ధాతకయ్యయో!

(అని జగన్మోహిని యున్న మేడయురుగుపై మూర్ఛనొందును.)

[జగన్మోహిని మూర్ఛనుండి లేచి]

హిందూస్థానీ తోడిరాగము: రూపక తాళము.

ఎన్నఁడు నా-కన్నులార♦నినుఁ జూతు-సన్నుతాంగ!

కన్నన నినుఁ జూచు భాగ్య♦మున్నదో లేదో యటుంగ 1
నా-కన్నతండ్రిఁ బాసి మన♦యున్నతస్థితులెల్ల బాసి
బన్నముల నొందిన నీ♦వున్నఁ జాలునని కొంటిని 2
ఎన్నరాని కష్టముల♦నెన్నియైన నోర్చియుందు
నిన్ను నన్ను చేరుపరిచె♦నన్న! దైవమెట్టులోర్తు 3
పున్నెమెంత గొన్నవాఁడ నో♦యున్నరు లధర్మరీతి
సన్నుతిచరితల నేచఁగ♦నెన్నఁడైనఁ బ్రోవఁడయ్యో! 4

ఇఁక నేనేమి చేయుదును? నేనీ యాఱుమాసముల నుండియు గడియల లెక్కించుచు ప్రతిమను మిషచే నానాథునకై పరితపించుచుంటి. మఱియు నీరెండుదినంబులలోను వానిద్రవ్యమంతయు వ్యయపర్చి ఋణగ్రస్తుని జేసి పక్కులు దానధర్మములు చేసితిని. కామాంధుండై యెడ తెఱుఁగక నేఁ జేయుమన్న కార్యమెల్లను జేయుచున్న యీతఁ డింక నన్ను విడచుటకల్ల. నామనోనాథు గనుగొనుటంతకన్నకల్ల. అకటా!

ఆ॥ వె॥ మూలిగెడి సృగాల♦మూర్ధంబుపైఁ దాళ
ఫలము పడినయట్లు♦తలఁప మాకు
కష్టములపుడును♦ గాసి నొందుచునుండఁ
గలిగె నీ వియోగ♦కష్టమింక॥

ఆ॥ వె॥ ఘనముఁ గూఁతుకతన ♦ ననలునకును సుత్రి
శాడన మను నామె ♦ త వలె భువిని
నన్నుఁ గూడెను గద ♦ నా నాథ నీకిట్టి
మఱి మచ్చె నేన ♦ దుష్టురాల

(వామనేత్రిం బదుర) ఆహా! శుభప్రియాణములం దెలియఁ జేయు నా వామనేత్రిం బేటికిట్లదరుచుండె. నాథు నాకూర్మిజానిఁ జూచు భా

గ్యమబ్బునా యేమి? వట్టిది. పరులెఱుఁగని కష్టములఁ బడియున్న న న్నతఁడు చేరుటెట్లు? ఇఁక ప్రియాణమా మానము నిశ్చయించుకొనిన దేకదా.

తే॥ గీ॥ మానమును గాచుకొనుము హా ♦ శస్త్రమును పిడి
యడవులను జేయవలయుఁ బ్రియాణము లిఁక
ఏమిది? యింతలోనె నాదక్షిణనేత్రము సదరు నాగ. ఇఁక నేమున్నది
అందనేకము లిమమల ♦ నొంటిసిమిచుఁ
దలిపడిని దక్షిణపునేత్రి ♦ చలనమకట!

ఎట్టికష్టములైనను సరియే యనుభవించుదానఁ గాని యిట్టి కట్టిఁడియిం టనుండనోప. హా! ప్రాణేశా! నాకై పరితపించుచు మీరెందేనిఁ బ్రా యోపవేశమొనర్చితిరా లేక జీవములతో నుంటిరా? (చింతించును)

జయం—(మూర్ఛ తేరి) హా! మత్ప్రియసఖీ!

మ॥ కదియఁగ జంద్రుని గాహుఁవేగుచునువే ♦ కాన్పింపనీమోముతా
నిదియా బింబము లేక యయ్యదిగయుయం ♦ చెంశోణితర్కించినీ
వదనంబందుఁ గళంకమూరయమిఁగా ♦ వానిఁగ బట్టఁగా నేగు నా
వదనంబున్ననువాఁడనే మగుడ నా ♦ భాగ్యంబు నాకబ్బునే.

అయ్యయ్యో! నాయట్టిహీనునకు సియట్టిసుగుణసౌందర్యసతీమణి లభించుట!

శా॥ ఆలీలఁగ నిను వీడి రామిఁ గని కా ♦ యంబెల్ల కంపింప న
న్నేలా యొంటిగఁ డించి పోయితివి భూ ♦ మీశాత్వరఁగ బ్రోవవే
"యాలస్యా దమృతమ్ విషమ్మ" నెపు ప ♦ త్తైక సం దలంపంగ దే
యాలిం బాసెనుసంతనిర్దయుఁడనే ♦ యయ్యో! యెటుల్ పోదునిం
చాలాపించితొ దూఱితో విసిగితో ♦ యచ్చోటులం జూచితో

జ్వాలం బొందక నిన్ను పీడితినిగా • చానా! జగన్మోహినీ!

జగ—(ఆలకించి) హా! యేమిది? ఎవ్వరు నన్నుఁ దలంచుచుండిరి? నిజముగా నాకిట్లు వినంబడియునా లేక భ్రమయుచుంటినా? అట్లు గాదేని మఱుఁగుననుండి నా వాక్యములాలించి పరుఁడెవఁడయిన నిట్టి మాసక్త్యతిశ్యమున నాపకరింపించెనా? అట్లొనరుప్పటకును నా నామ మెట్లుఱుఁగనౌను? ఆతఁడుదరినై శ్యుఁడేనా మీఁదిబాళిచే నన్ననవరత ముకాచియుండి యిట్లాడుచున్నాడా? ఎవ్వడైన నేమిచూతము. (అని క్రందిక తోంగి చూచుచున్నది.)

జయం—జగన్మోహినీ! జగన్మోహినీ! నిన్ని జన్మమున నిఁకఁ జూతునా!

జగ—ఆహా! ఇంకను సందియ మేమి? నా భాగ్యవశమున నేఁడు నా ప్రాణేశుఁడచ్చోట తెంచె ఇఁకనన్నుఁ బోలు ధన్యలెవ్వరు. నే నెట్లీయనతో సిపుడు సంభాషింపుదు? కానిమ్ము నేనొక కమ్మవ్రాసి యీయనకడఁ బడవైతు. (ఒక చీటిని జయంతునిమోలఁ బడవైచును.)

జయం:—(సంభ్రమమునఁ జీటిని గాంచి) ఇది యేమి! ఈజాబుచ్చోటనెవ్వరు బారవైచిరి. ఈమేడ నుండి తప్ప మరియొకచోటనుండి యిచనచ్చుటకేమియు నాధారములు గనుపింపవు. (పైకిఁ జూచి జగన్మోహినినిదిలకించి) ఎవ్వరీవనిత? ఇందున్న సను గ్రిందుపర్చువదనంబున బొమ్మంబులూర నిట్టూర్పులతో నిట్లేలొకో విచారించుచున్నది. చూడఁజూడ లావణ్యమనోహారిణివలెనే కాన్పించుచున్నదే! నిక్కమా లేక కలయా? నిరతమా మోహనాంగినే తలంచుచుఁ బరితపించుచున్న నిరతరము శేశయనయనయయినను నాకన్నుల కిట్లు కను

పించుచుండెనేమో యని నిశ్చయించుకొనను నా కుఁ దోఁచకుండె.

జగ—ప్రాణేశా! పదరానియిడుములు మీకుఁ గల్పించిన జగన్మోహిని యియ్యదియే.

జయం—(పులకాంకితుఁడై) ప్రాణేశ్వరీ! నీవీసౌధమునను౦టి వెట్లు?

జగ—మనోహరా! మీకనుఁగప్ప మీరత్నాంగుళీయకము౦ జేఁబట్టి నాకానవాలుగాఁ జూపి యీవణిజుఁడు సన్ననువంచించె. నాఁడు మొదలు మీరాకకై వేచియుంటి నేఁడది సఫలమాయెను.

జయం—ఔరా! లోకమెంత నీచమైయున్నది!

ఉ॥ భామినులొంటినైనఁ దమకుఁ • బాపవశంబునఁ గంటఁ బడ్డచో
భూమిని, దుష్టకోరికలు • పుట్టి యధర్మమటంచు నెంచకే
కామశరంబులన్ దగిలి • గర్వమదంబునఁ గన్నుగానకా
భామల మిక్కుటంబులగు • బాధలముంతురు దుర్మతుల్గటా!

ఇట్టి నీచులు వరలువఱకు సుందరులగు మందయానల మానప్రాణంబులు దక్కునా? ఓరీ! వైశ్యా! «అతివినయం ధూర్తలక్షణమ్మ»ను నుడి నీయెడఁ బొడకట్టెనురా?

జగ—నెచ్చెలీ! గతజలసేతుబంధమేల? ఆయుత్తరము నరయుఁడు.

జయం—(చీటివిప్పి)

తే॥ గీ॥ నాథ! యీనిశిథమున నీ • సౌధమునకు
నిచ్చెనను వైచి క్రిందికి • వచ్చెదాన
నొరులకంటను బడకయీ • యూరువిడిచి
పోవుదము సుఖప్రదమైన • తావునకును॥

కాన మీరీ తిన్నెపైఁ బన్నుండి యుండుఁడు"

చెలీ! ఇది చక్కని యుపాయము నేనట్లే యీప్రదేశమునఁ బరుండెద. నీవు నీజాగ్రత్తమై నుండుము. పొమ్ము. ఏలయన,

సీ॥ మనబాధలను గాంచి♦మనమున నెనరుంచి
యనలరశ్ములు చూపెఁ♦గినిసి గినిసి
కార్శ్యంబు గానమి♦కటకటంబడి మొగ
మెఱ్ఱనౌపర్యంత♦మేడ్చి యేడ్చి
ఛాయపుంజపుబంట్ల♦జాబిల్లికడకు వే
మనవార్తలెఱిఁగింపఁ♦బనిచి పనిచి
పక్షులనాదిగాఁ♦బనిమాన్ని గూండ్లకుఁ
గోలాహలంబెచ్చఁ♦దోలి తోలి
తే॥ గీ॥ కమలముల మోదమును నీటఁ♦గల్పి కల్పి
చీఁకటిని లోకమున వ్యాప్తి♦చేసి చేసి
సుజనుల యెదను దుఃఖంబు♦చొన్పి చొన్పి
శోకబాంధవుఁడీగను♦లోఁగి లోఁగి॥

(తెర వ్రాలును.)

చతుర్థాంకము: ద్వితీయ రంగము.

[మేడకు నిచ్చెనవైచి జగన్మోహిని కూర్చుండును.
జయం— తిన్నెపై బన్నుండును.]

బల్లి—[ప్రవేశించి] అరరె! యీ కోంవటోఁడెంత కొవ్వెక్కు-న్నాఁడో గాని అమ్మ! అమ్మ! బంగారు చామాన్లా యెండిచామా

న్లేనంట దానమిచ్చేస్తాం ఇంకా యీండింట్లో యెంతచోన్నుందో ఎల్లాగైనాసరే యీగోడల్లడిమి కన్నంవేసి యెక్కోటోరదూస్తాంద నాతమాసా (తెమునుగా నిచ్చెనతగుల) అబ్బా ! యిదేంయిటా? (చేతితో స్పృసించి) ఏంటిది ? నిచ్చెన్లాగుందే. ఆ-నిచ్చెనే. ఇక్కడెం దేక్కాలో? కొంపతీసినన్నట్టుకొంటానికేమో? ఛీఛీనన్నేపట్టుకొటం. ఈల్లుగాదు తిరుమూర్తు లావాలి హెహె అంటే ఏదోవారపాట్లో ల్లిక్కడమచ్చిపోయారు. ఇది నాకు సాలాబాగుంది.

(అని మెల్లఁగ నిచ్చెన కెగఁ బ్రాకును.)

జగ—ఏమిది? నిచ్చెనమీఁదికి మనుష్యుఁడు మెల్లఁగ నెగబ్రాకు శబ్దమయ్యెడిని. వేరెవ్వరైయుందురు ? నాయీయాలస్యమునకోర్వకే నాప్రాణనాథుఁడే యిటు వచ్చుచుండెఁగాఁబోలు? (మెల్లఁగా) ప్రాణేశా !

బల్లి—ఓరి నాయెమ్మా యిదేంటి? (అని నెమ్మదిగ దిగి) ఇదేంటో సామేశా అంట యిసబడ్డేంటి నేనేం సామేశాను.

(అని యాలోచించుచు నిలచును.)

జగ—పలుకు వినఁబడని కాఁబోలు నానాథుఁడు పలుకకుండె (అని క్రిందికి దిగి వచ్చి) ప్రాణేశా ! పోవుదము సహవుము.

బల్లి—అమ్మ బాబో. యిదెవత్తో కిందికి దిగొచ్చి నను మంటదేంటి సాడేశా సాడేశా అంటదికూడాను సరే నే నొకటనుకొంటే దేవుఁడింకొకటనుకున్నాఁడు. పోనీ మంచి పెళ్ళి దొరికిం దింతేచాలు. దీన్తీస్కెల్లి పెండ్లాస్తా.

(అని వాఁడు ముందు నడువ జగన్మోహిని వెంబడించును.)

చతుర్థాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: అరణ్యము. ప్రవేశము: బల్లిగాఁడు, జగన్మోహిని]

యదుకులకాంభోజి రాగము: ఏక తాళము.

బల్లి—సిక్కింది, ♦సిక్కింది, ♦సక్కనిపిల్ల-వవ్వా♦సిక్కింది-బలే

సిక్కింది-నాకు-దక్కింది, సిక్కింది-ఒక్క తెపిల్ల ||సి||

మక్కువతో ♦నొక్క సారి♦సెక్కిలి♦నొక్కనచాలు ||సి||

మండగించు మగువుంచే♦దండనకు-అయో ♦ ఉండజాల- నే♦నుండ

జాల♦దండిగ్వైనఁ బెట్టెదిని♦అండను నే♦నుండెదను ||సి||

పల్కరింపబాల నాపై ♦యల్కునేమొ నవ్వ.♦ సిల్కునేమొ-మేల్-

సిల్కలకొల్కి-వవ్వా-మరుసిపూముల్కి- హాహా♦ పల్కరింపకున్న

సరే♦కల్కిని నేఁగూడెదను ||సి||

(అని జగన్మోహినివైపు తిరిగి తిరిగి దొంగచూపులు చూ చుచు లోలోనఁ గుటుకుచు నవ్వుచున్నాఁడు.)

జగ—తెల్లవాఱుచున్నదిగదా! ఇప్పటికే కడుదవ్వు నడిచితిమి. ఆయాసమున నిఁక గాళ్ళుడకున్నవి. ఒక్కింతసేపిచట విశ్రమింప నా నాథు వేఁడెద మనోహరా! (యని పరికించి భయమున) ఇదియే మీ వీఁడువఁడు? అయ్యో! దైవమా! యేల యిట్టి కష్టముల పాల్జేయు చుంటివి?

తే|| గీ|| వఃశిజు బాధలు తప్పించి ♦ ప్రాణనాథు

నప్పగించితివి కృపచే ♦ నంతెచాలు

దైవమా యని మనమునఁ ♦ దలఁచుచుండ

నన్ను ద్రోసితివి యీ ప్రాణ ♦ నాథుకడను.

(ప్రకాశముగా) ఓయీ నీవెవ్వఁడవు?

బల్లి—నేనా యిద్దో నేనేనా యేళానుగాను అదేంటి పాడేళానుగాను.

జగ—(విచారగ్రస్తురాలై) అక్కటకటా! వీఁడెట్టి పాపపుపలుకులు పల్కుచుండె.

బల్లి—యేంయిటీ దొంగ మొగమెస్తున్నావ్? ఇద్దో సూడు నేనూ దొంగోడ్నే నాదగ్గిర సాగుతియ్యనుకొన్నాఁవేంయి నీయేసాలు?

జగ—అయ్యో! వీఁడు దొంగ ననుచున్నాఁడు వీని నెట్లు తప్పించుకొందు?

తే॥ గీ॥ వీనిచేఁజిక్కియుంటి నే ♦ వీలు తప్పి
కానఁగా రాని కటికిచీఁ ♦ కటని వీఁడు
కానకయె తెచ్చె నన్నిప ♦ మాన పరుప
మానహానికంటెను మేలు ♦ ప్రాణహాని.

(ప్రకాశముగా) చోరా? నన్నిటేల కొనివచ్చితివి?

బల్లి—ఆంయ్ నేందీస్కొచ్చాను పాడేళా నడంటే సరె దానబ్బ సిగ్గోసిం డబ్బెప్పుడ్పడ్తే అప్పుడె దొరుకుద్ది పెళ్ళిం చెప్పును దొరుకుద్దని కోరుకొన్నదా న్నిడ్చి పెట్టం మంచిది కాదని నన్నే యీలా గంటావ్. యేంయినీ ఒగలాడి తనం.

జగ—(తనలో) హరి హరీ! మనోహరా! నీనారి నొక నీచుం డిట్లాడ సహింతువా?

ఉ॥ నీచుని నిన్నుగాఁ దలఁచి♦నేను విమూఢత వెంటరాఁగ స
న్నేఁచుచు నుండె వీఁడిచట♦నీవట నిద్రనె యుంటివో కటా!
లేచితొ లేచి నన్ను గన♦లేమికిఁ జింతిలుచుంటివో యిఁకఁ

వేచియె యుంటివో యచట ♦ వేగుచునుంటివో రానటంచు నేఁ॥

ఓ సూర్యచంద్రాది గ్రహంబులారా! బృందారకులారా! మీకైనఁ గరుణలేదా?

చ॥ అడలుచునున్న నన్ను గని ♦ యాత్మకరంగక యుంట పాడియే
యిచ్చెదరు కోరుకోర్కులని ♦ యెల్లపుడున్నిము కొల్చెదఁ గదా
పుడమిని నిక్కవేల ననుఁ ♦ బోవిడుటేటికితలంపు వేగ నా
యుడయనికైన నాయునికి ♦ యిప్పుగఁ జెప్పరె ప్రోవఁ జూడరే.

బల్లి—ఆలోచనేంటికి నేనందగాణ్ణిగానా నాకన్న సక్కనోఁడు లోకంలోఁ గాదుగందా మరీ లోకంలోఁ దొర్కడు. ఈఅలసెం వెందుకు మరదలపిల్లా?

జగ—(తనలో) ఔరా!

తే॥ గీ॥ తాను యన్నిటనెక్కుడు ♦ తమ్మునెంచి
స్త్రీవారలు భువిలోనఁ ♦ బుట్టలేద
టంచు మంచిచెడ్డలనేమి ♦ యెంచకుండ
మసలుచుందురు గాదె దు ♦ ర్మార్గులిలను.

హిందుస్థానీకమాను రాగము—ఏకతాళము.

కాలుచీఁకటిని-గాసరానపుడు ♦ కాంతారమునకుఁ గొనితెచ్చి
ననుఁ-గాంతారమునకుఁ గొనితెచ్చి ♦ మారసుఖము
గోరమీర గడితను ♦ కోరానన్నిటులన్-ఓరీ-చోరానన్నిటులన్ 1

బల్లి—నేస్తునిచ్చాసంటావేంయి? యెక్కడ్నేర్చుకొన్నావి సం. బలే బలే.

యదుకులకాంభోజి రాగము: ఏకతాళము.

పిల్లా పిల్లా నీ చక్కని పిల్లా-నా-మరదల పిల్లా-ఒల్లంతయుఁ

బుఖ్ఖయ్యేను♦గళ్ళ నిన్ను గాంచఁగానె♦అల్లమరుఁడు♦గొల్లలుగను♦
విల్లు వంచి♦జల్లఁబూల ॥పిల్లా॥
అల్లరిసేయకయె నాకు♦సల్లని నీకౌఁగిలిత్తే
కల్లుముంత తెచ్చి నీ♦కాళ్ళకాడఁ బెత్తాను ॥పిల్లా॥
ఇద్గో యెలాగుంటదన్కొన్నావ్. మరిమరి సెప్పడం వెందుకు.
(గుటకలు వైచును.)

జగ—(తనలో) అకటా! శ్రీహరీ! వీఁడు మఱింత పిచ్చి పెరుగుచున్నాఁడే? ఏమిసేతును? భయపెట్టిన నేమగునో చూచెద.

పల్లుబూడఁ బెరికించెదఁ జూడుము♦చెల్లుసంచు నిటు ప్రేలెదవు

బల్లి—ఊం ఊం యేంటి? (అని పైఁ బడఁ బోవును.)

జగ—(తప్పించుకొని దూరముగాఁ దొలఁగి) హా! కృష్ణా! నందనందనా!

త్రుళ్ళియాడు బెదరించిన మానఁడు♦అల్లరిపనులకటా!
బల్లి—పల్లుదెచ్చి యెట్టననా♦పల్లులూడ బెరికిత్తావ్
జగ—హరి హరీ! (అని చెవులు మూసికొనును.)
బల్లి—లేక♦కల్లుదెచ్చి (అని మీఁదికురుక నుంకించును)
జగ—ఛీ దుర్మార్గా (అని తప్పుకొను.)

బల్లి—ఆం యింతే యిద్గో ♦ కల్లగాదు
యీాడ్దొంగోడబద్దాలాడ్తున్నాఁడన్కొంటావేమో చేతిలో చెయ్యేత్తా

జగ—ఛీఛీ నీచా నన్ను ముట్టరాకుము దూరము పొమ్ము.

బల్లి—మరాలాగన్నావంటే యిడ్డే మీాద బత్తా నీకు పేమ రావాలనూర్కొన్నా

కల్లగాదు-నీకు-పల్లు♦కొల్లల్గాఁ దెచ్చిత్తా ॥పిల్లా॥

నాకులేకుండానే నీకు పెళ్లే సరిగందా

జగ—హా నాథా! ఇంకను ననాథ మొఱాలించవా

చ॥ అడవికి రమ్మని వచ్చి యిటు♦లక్కట! చిక్కులు వెట్టు నీసిరో
వ్వడఁచు మడంచి నన్ను గృప♦నారయుమిష్టముగల్గ లేదయా
యుసుపతి కాంతిపుంజముల♦నుక్కడగించెడు మోము చూపునే
విడిచెద జీవముల్ గనిన♦పమ్మట నయ్యదియైన వల్లభా !

ఇట్లడలుటకన్న నీనిఁ దొలఁగించు మార్గమరయవలయు. (అని కొంత యాలోచించి) కానిమ్మిట్లు చేసెదను. (ప్రకాశముగా) ఓరీ! మీరెం దరన్నదమ్ములు.

బల్లి—అం యిప్పటికి నామీద దయొచ్చింది మరిగంటే యె ల్లిగాఁడొకఁడా పుల్లిగాఁడొకఁడు పెద్దెంకఁడొకఁడా సిన్నెంకఁడొకఁడు ఆప్టైని బల్లిగాణ్ణినొకణ్ణి, యిందులో యిద్దరేంయిసెప్పను సెరసా ల్లో వున్నారు మరింకెంతా కల్సెందరో నీవే సుస్కో

జగ—సరే నీవెంట నేను వచ్చితినా వారును నాకొఱకుఁబోరి నిన్నేమి సేతురో కావున నీవింటికేగి పెండ్లికివలయు సరకులను ముఖ్య మైన చుట్టములను దోడ్కొనిరమ్ము. నేనీ మఱ్ఱినీడనుందును. తరు వాత నిక్క పెండిలి యగుసద్దురు.

బల్లి—ఏంయిటే! నీవిక్కడుంటావా? యేం నన్ను బుట్టలో బెట్టామనే సియుస్తు.

జగ—కాదురా? నిక్కము నేనిక్కడ నుండు నీకు నమ్మకము లేదేని నా సీరు [illegible]ప్పెద.

బల్లి—పేరుదు కేంటికే.

జగ——నా పేరు నీ వెఱిఁగియున్న నొకవేళ నేనేగినను నీవు నను(గనుఁగొనఁగలవు.

బల్లి——ఆలాగా అవు నవునేదీ సెప్పు ఊం-తొరగా

జగ——జగన్మోహినీరాణి

బల్లి——యే హెంరాసీ గీసీ చూపోచ్చున్లే ఆమున్కు ముందు నీపేర్సెప్పు.

జగ——జగన్మోహిని

బల్లి——ఏంటీ జ-జ-జ-గ-గ-జగ-జగ-ఏదీ మళ్లి సెప్పు.

జగ——జగన్మోహిని.

బల్లి—ఆం-ఆఁ-అట్టుకోన్నా గన్మో-గన్మో-గన్మోయిన్నా గన్మోయిన్నా-అ దేంటీ-జగ-జగన్మోయిన్నా నీవిక్కడే వుంటావ్వా?

జగ——ఆ నేనిచ్చటనే యుందు త్వరితము రమ్ము పొమ్ము.

బల్లి——(జగన్మోయియిన్నా జగన్మోయిన్నా యని పిలుచుచు వెనుకకు ముందుకు నడచుచు నీవిక్కడే వుంటాన్నా యని యడుగుచు వెనుకఁ జూచుచు పోవును.)

జగ——బళిరా!

తే॥ గీ॥ మంచిమాటలు చెప్పి యొ ♦ ప్పించ లేము
ఇంచుకయుఁ బార్థనలచే జ ♦ యించ లేము
కాంచిలాతివారలనువం ♦ చించు నియమ
వంచకుల వంచనలచేత ♦ నొంచఁ గలము.

ఇప్పటికీ గండము గడచినది మీఁద దైవమున్నాఁడిఁకఁ బోయెద.

(చనును.)

చతుర్థాంకము—చతుర్థరంగము.

[మేడయరుగుమీఁద జయంతుఁడు మేలుకొని కన్నులుదెరచి విస్మయముస]

జయం—ఏమిది? భానూదయంబగుచుండె. నన్నర్ధరాత్రి లేపెదనన్న నాజగన్మోహినియేమయ్యె? అయ్యో! మానముఁ గాపాడుకొన దృఢనిశ్చయురాలగు నామానినీమణి మఱి యేదైన కష్టసందర్భమును బొందెనా?

ఆ॥ నిమరి లేమిఁ లేమి ♦ గడియసీవేదిక
నినుగప్పి లేవ ♦ నుదయమయ్యె
ముదవతినెవ్వఁడైన ♦ ముదమునఁ గొనిపోఁడొ
మదిమునఁ గవయంగ ♦ మదిని దలఁచి.

(అని యాతొందరపడి) ఇవిగో నాకొమ్మపాదమ్ములు. ఇయ్యెడ మఱియు నురుచరణములగుపడెడిని. కాన నాయూహ సరియే హా! దంతిగమనా! పాటలాధరీ!

హిందూస్థానీకాఫీరాగము—చాపుతాళము.

హా! జగన్మోహిని! ♦ హా! జగన్మోహిని!
హా! జగన్మోహిని! ♦ హా! జగన్మోహిని! ॥హా॥
నాకేది తెరువకట! ♦ నాకేది దిక్కు
నాకెవ్వు దొరకుట ♦ నాతి! హేలశిక్కు ॥హా॥
ఈమేయిఁ బ్రాణంబు ♦ లెమ్మోయినుండు
నీమ్రుసులరూపంబు ♦ నిచ్చఁ గనకుండ ॥హా॥

అడవులఁ బడి యడలు ♦ మనిధాత నుమటఁ
బడవ్రాయ నెట్టులు ♦ పడతిఁ బొందుట ॥హా॥
(నిష్క్రమించును.)

చతుర్థాంకము — పంచమరంగము.

స్థలము:— అడవి.

[పెళ్లికొడుకువేషమున బల్లిగాఁడు, మఱియుఁ చోటులు ప్రవేశము.]

ప్రథ— ఓరీ! బల్లిబాబా? యెక్కడ్దొరికిందాత్రి నీకంత సక్కని సుక్క.

బల్లి— తాతా! ఒరేయ్ కన్నానెక్కాల్లానాత్రి ఆకోంవటోడింటికి ఆపలంగాపైనుండి పాడేశా అందాత్రి యంటే సరేగందా అన్నాని పాడేశానే అని తీసొచ్చా ఇద్గో నాపెల్లంవెంతందంగా వుంటదన్నా నావ్ నన్నుసూసేమందా వగే!

జంజూటిరాగము—ఏకతాళము.

నీవంటియందగాఁ♦డీ వసుధ లెఁడు లేఁడు నిన్నే పెళ్ళాడ్తానాత్రి
ఓరి బల్లిగా నిన్నే పెళ్ళాడ్తానాత్రి ॥నీ॥
నిన్నుజూచినదాని♦కన్నుసీమీాదెగాని♦యెన్నటికిపైకిబోదురా
ఓరి బల్లిగా యెన్నటికి పైకి బోదురా ॥నీ॥
పగల్నిన్ను సూస్నట్టి♦ మగువలెల్లరాతిరంత♦పగల్పొందు సుం
దురేగదా ఓరి బల్లిగా పగల్పొందు సుందురేగదా ॥నీ॥

దానికి నామీాద యెంతపేమ యెంతందం అబ్బా అబ్బా.

ఎల్లి— ఓర్బల్లిగా? అంతబాగుంటదిరా?

బల్లి—అగె అగె యింకా సెప్పాలా దానికి నాకే తగింది వావ్వా.

శ్రీరాగము—ఏకతాళము.

మొగము సూశావంటె ♦ మూర్ఛపడి పోతావు

ఎల్లి—సిరాజి పల్లంముంచ్చా మొయ్య యెక్కడ్లే నిచ్చిత్రం మల్లిసెత్తావేంటిరా సిపబక్క లింకసాలున్నారురా.

బల్లి—అలాగేంయి మరిన్నో.

జగతిలేదట్టి జవ్వని-ఓరెల్లిగా-జగతిలేదట్టి జవ్వని

ఎల్లి—ఒగేగ యిన్నో యేమిరాయెరక్కపోతే మరీ సెప్పరా? ఏంటి నాల్లాసికన్నా ఎక్కువదేంటి నీవెర్రుదువ్ గాదూ.

బల్లి—ఆ నూనదిన్నే నెగ్గనూ.

ఎల్లి—మరింకేంటి దాన్నా స్నేమరుపొత్తదిరా పగలురాత్రి యేకంగా కల్లనిండిసట్టే వుంటదిగాదా దాన్నిల్లిసిగ్గోయ్య.

రం—బావా వుండా అయినా సెప్పిద్దు.

బల్లి—ఏంటి సెప్పమంటున్నావ్

బంగారుగ్రెప్పలదాని ♦ రంగూకు సట్టాదు

సింగారేమంటందురా ♦ యింకదాని సింగారమేంవందురా

ఎల్లి—ఊపాల్సమ్మాలా నాయ్నా

బల్లి—మాటజెప్పతిను.

పిల్లసిమాఱ్ఱేను ♦ కల్లాకు నిద్రరాదు

ఒళ్ళెల్లా వుళ్ళు బమురా-ఓరన్నయా-ఒళ్ళెల్లా వుళ్ళు బమురా

రం—ఓరన్నయ్యా దెయ్యంవేంయిటో తొరగా సెప్పు.

బల్లి—యెహేః అగ్గాదారి సాలా అందంగా వుంటదంటేనీ

ఎల్లి—సల్లే సూద్దాంగ్గూడా సహు (మఱ్ఱిని సమీపించుచున్నారు)

బల్లి—ఇగ్గో నారె మీరంతా మాతిరిం అల్లరేసేయకిక్కడ కూకోండి నిచ్చబ్దంగా వుండాల్సుమీ సిలుస్కొత్తా మీరల్లఁగాన్సేశారంటే పిల్ల బెదిరిందన్నమాటె (అని మఱ్ఱిచాటున కరిగి) ఒలే పిల్లా యిగ్గో యద్దంశేసీ నరేంటీ (అని యసూయతో) ఛీ నీయమ్మసిగ్గోయ్యా నీపేరేనాకు రాదే. ఊఁ-అమ్మో మర్చిపోయ్యానే ఏమే యిగ్గో యెక్కడున్నావ్ నాచుట్టాల్ని తీస్కొచ్చా (తనలో) ఎంయిదీ త్తలీసిగ్గోయ్యా యెక్కడికన్నా దాంటిందేంటీ ఆఁహా నన్ను సూసంత వగల్సేసింది మాఅందర్నీ పాఱిగండి బేగిఅంది యిప్పుడుగంటే నన్నొదిలేత్తదీ లేదిక్కడ్నాశో ఆసికాలాడ్దామని దాగుందెక్కడో గట్టిగా కేకేత్తా (బిగ్గరగా) పిల్లా పిల్లా (కోపముతో) ఓహో యిలాగైతే మర్నీకూనాకూ సరిపడదుసుమీ ఆ జగడఁవొత్తది అన్నట్టు జగ-జగ-ఛాయేంపేరెహేః బేగిరాదు జగ జగ-ఏదో గన్మోయ్యుండాలే గన్మోయ్ను ఆఁ-ఆఁ-జగన్మోయ్ను ఇగ్గో నేనే లేవత్త బయ్యంలేదు రా నేపాడాళొగ్గాను ఇగ్గో నాపెళ్ళి తొర్గారా.

ఎల్లి—ఓఱ్ఱారా తొంగా మూత్తం దాటపోద్ది ఆబాపనయ్య నాల్గంట్లకే అన్నాఁడు.

బల్లి—ఇగ్గోగా మిమ్ముల్ని సూసి సిగ్గుపడతుందారి తెత్తానుండారి మరి (చెట్టుచాటున కరిగి) పిల్లా యిగ్గో మర్లనీపేర్మర్చిపోయాను. రా లే మరిల్లాగైతే బాగా జరగదుసుమీ అత్తల మూర్తం ఎల్లావుందంటుంటే యింకత్తమానిదే పనేంటీ ఇలాగైతే పెళ్ళెప్పుడు

ఏంయ్ సీగ్గాదేఁ సెప్పడం (అని యచ్చోటుఁ గలయ వెదకి) ఓర్బాబో యి యెక్కడా కనఁబడదేమయింద్రో ఎక్కడకన్నెల్లిందేంటి అమ్మ నాయ్నా నే నేంయి సెయ్యను.

ఎల్లి—రం—ఓర్బల్లిగా యేంట్రలాగెతుకుతావ్ తే తొరగా ఏం? లేదేంటి?

బల్లి—(ఏస్పు మొగము పెట్టి) యెక్కడికో యెల్లినట్టుందారి కన్పట్టం లేదు.

పరిశ—బాబూ సరిగ్గా సూడక్క డెక్కడో ఉంటది.

బల్లి—ఓ రెక్కడా కన్పట్టం లేదురా పాలోప్యెయన్నట్టుందారి.

(యేడువ సిద్ధపడును.)

రం—ఓ రెక్కడో మొదటా చో ప్పప్పరా.

బల్లి—ఈ మట్టికి చట్టుకం దుంటానందారి బావా!

ఎల్లి—సికబుర్లు మేమటుఁగం గాడ్డికో డకా మమ్ముల్నిందాకా తెచ్చి యేసుమేల్లారి.

బల్లి—ఓల్లోసుగా నిజంగా నిజంగా నాకు కనపట్టం లేదురా, (యేడ్చుచు) యిక్కడే వుంగొసంద్రా బాబూ నాకల్లలో నానోట్లో దుమ్మోసింద్రా దేవడా

రం—ఇందాకానే సప్పలేదంటారి యీడిమాటల్లోనే తెల్సి పోయింది ఓరాబ్బ దేదో దెయ్యఁవో దేవత్తో యీడ్నట్టుకు నేడ్పించి సిక్కులెత్తి మసెల్ని తెచ్చాద్రా అంతేగా నింకేంయి లేదురా మరిమ నైనయితే యిక్కడకట్టదు. ఉండదనంటారి.

ఎల్లి—ఓరడగాదుండేస్ యీడేసిన త్తింకోటిరా. బాగా యే సం ఏసుకొందాం యీడ్దగ్గిరిదిదగ్గిర డబ్బులాగుదాం ఇలాగందాం పో

తారనుకున్నాఁడు దానికి తగినట్టు మనంసేద్దాం అంతెర్గవేఁ. ఓరే వ ద్యూనిపింపకపో యిప్పుడ్నీపని (అని ఒక తన్ను సత్తువకొలఁది తన్ని ఓరే బావా తాతా సూత్తారేంయ్‌రా ?

బల్లి—అన్నయ్యా ఒరే నిజంవేరా యిక్కడుంబాసంద్రా ! పాదాల్పాచ్చి కొట్టకురా.

ప్రథ—ఒరే యెల్లిగా పోన్లేరా ఊరోకరా అడ్నికొ ట్టేంకార్యం

ఎల్లి—మరేదిరా సూపించు. (అని కొట్టుచున్నాఁడు.)

రెం—నా డబ్బా దోబ్బాడా మామంచత్తేశాద్రా యీడి.

(అని చానమోదును.)

బల్లి—బాబోయి బాబోయి ఓరే అన్నా ఒరే బావా!

(అని బొబ్బలు పెట్టును.)

ఎల్లి—రెం—అన్నా లేదు బావా లేదు గాడ్దికొడకా యింకా. యింకా (అని మరించి బాదుచు) యేమంత్తున్నావ్ ఊం-అరుత్తున్నా వా పైగా (కొట్టుదురు.)

బల్లి— ఇద్గో మీకు దన్నం దన్నం తాతా తాతా చంపేత్తు న్నాత్రా తాతా.

ప్రథ—(ఎల్లిగాడ్ని రెండవవానిని ఈవలకులాగి) ఒరే వూ రోకుండూరోకుండ్నే సెప్తా. (ఇంతలో బల్లిగాఁడు పరుగెత్తును.)

ఎల్లి—యేంయిటా మునలోడా నీవడ్డంరాకు? అలం-ఓ సేద్రా ఏడీ? అమ్మదాటాడా బావా బావా రారా రారా (బల్లిగాని నుద్దే శించి) యెక్కడి కెల్తావ్ యెందాకెల్తావ్ నీవుమల్లీ పేనాత్తోవత్తావ్.

(అని వెంటఁ బరుగెత్తుదురు.)

—ooo—

చతుర్థాంకము: షష్ఠరంగము.

[బల్లిగాఁడు బెదరిబెదరి చూచుచుఁ దొట్రుపడుచు మఱియొక యడవిని ప్రవేశించును.]

జగ-జగ-జగన్మోయిన్నా అమ్మా! అమ్మా జగన్మోయిన్నా నన్ను మోసపుచ్చావే. అమ్మా!-నీవు టక్కర్లంజెవనెర్గి నేనే గడ్డి తిన్నానే. అమ్మ ముంతా మీవాళ్లగ్గర కెల్లి మంచి మూర్తని సూసి నా కెట్టడాన్కి నగత్తెచ్చి నీవ్వాగా యేసం పెండ్లి కొడుకేసం యేస్కొని బేగి రమ్మనెన్నెప్ప అమ్మ! లంజా? యెంత పన్నేశావే నీవిలా చేత్తావని అనోకపోదే తెలుసుంటే నిన్నిడ్సిపెట్టానంటే ఛీ నీవ్మంచిదానవు నన్ను నిజంగా పెల్లాడ్తానుకొన్నానే ఓసిముండా నీకొఱకెంత కట్టపడ్డానే తీరా నే నగలెట్టుకొని యేసం యేసొకనిక్కడ కొత్తే నువ్వీలాగ దాటావే. నిన్ను నమ్మినే నన్ను దగా సేశావ్. (చేహము తడముకొనుచు) ఓసి లమిడి! యింకా నిన్నింటికి తీస్కెల్తాను ఎన్నోనగలెత్తాను నాకింక లోటుంటంబట్టి కాసి పోత్తావనుకొంటే యింతపన్నేశావ్. నాకు పెద్దపెల్లి చేయించావ్. అమ్మ! ముండా? రాణివిగావు నీపేత్తాణిగాదూ నీవింతరాణివన్నగనే నీఅందం తగలెయ్య నీవెంతకైనా తగుదువే బాబూ! జగన్మోయిన్నావో యే మోయిన్నావో గాని నిబద్దిగా నాపాలి మోయిన్నదయ్యావే నా ఒల్లంతా సితగ్గొట్టాగే తొత్తా! పోనీ ఇన్ని తిన్నుట్లిన్నా నీవు నాకు దక్కావంటే. కానీ యెక్కడికి పాఱిపోతావు సూద్దిన్ను గన్కు పట్టుకొనలేకనోయినా యిది నా మీఁసమేఁగాదు అనకే నేగజదొంగను మర్నిన్ను గన్కు పట్టుకోలేకపోతే నన్ను బల్లిగాడనిపిలొద్దు పాలుం తమాసాసూస్కో. (అనిచనును.)

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

పంచమాంకము—ప్రథమరంగము.

[స్థలము:—అరణ్యము. ఇరువురు రాజపుత్రులు కందుకము గైకొని ప్రవేశింతురు.]

మొ—లయగ్రాహి

పరికితరంబగును♦ బాణహతమృగావళుల♦పౌరుగఁ గుతింపబళి

రెం—(సంభ్రమమున) ♦జారగనుగొంటే

మారుతరయంబునను♦మార్గపై కత్తి విశ

లారయక పోవుసల♦చాటిల మెకంబుల్

మొ—చాటిల మెకంబు తముఁ♦గోరి యిటు వచ్చెనని

వేరగుచుఁ బోయెడిని♦ నారయుము లేమల్

రెం—అన్నా! అవి సరియే యీదిశఁ బరీక్షించుము.

కోరినమృగంబులిటుఁ♦చేరునని పై నెగయు

నీరములఁ బొంచినవి♦ధీరకరపై రుల్

—♦ మత్తకోకిల ♦—

ఆకరిందుర్గిని జూచియుంటివె ♦ యగ్రిజా! యతిభీతిచేఁ

బోకయుంటను నేస్తిలల్ దన ♦ పొంతఁ జేరిచి పిల్లలన్
పిఁకశోషంత మధ్యనుంచి పరి ♦ పీణతల్ జొరవల్ బళీ
నాకవాస్తులు దగ్గఱంబో యి ♦ నన్ గనంబడుచుండెఁగా.

ము.— సోదరా! యీకోలాహలము గనుగొంటివా!

చ॥ గగనముమీఁద కేగను ఖ ♦ గంభులుకొన్ని కుజాళిమీఁదనే
నెగయుచుఁ బిల్లలల్ విడువ ♦ నేరక పక్షములన్ విదుల్చుచున్
వగచుచు నవ్వదవ్వలను ♦ వ్రాలుచు బిట్టుగనార్చుకొన్ని వే
యగపడకుండఁ జెల్లచెదరై దిశ ♦ లారయ కేగుఁ గొన్నియున్.

తమ్ముఁడా! పగటివేళ సింహశార్దూల మృగాదులిట్లు సంచరింపఁగ తమేమి?

ల.— కానిణమా! బాగుగా దృష్టి నిగిడించి నా చేయిచాయ
నారయుము.

ఉ॥ పెల్లకచంబులల్ ముడిచి ♦ నైచి శిరోగ్రితలంబునందుఁ జే
విల్లును బాణతూణములు ♦ వీపునఁ బూని మృగాళిమీఁదికిన్
బెల్లుగఁ దోలి శానముల ♦ వెన్క శరంబుల నేయుచున్ సదా
యల్లరిఁ జేయు కోయదొర ♦ లయ్యెడఁ గానఁగరారె యగ్రజా.

ము.— తమ్ముఁడా! చూచితిని (అని నివ్వెఱఁగున) ఏమి? యి
వ్వనకల్లోలంబున కేకారణంబొ కనుఁగొనను గాఁబోలు వనలక్ష్మి మన
తెరువునను వచ్చుచున్నది.

లం.— ఓ సన్నయ్యా! ఆఁగుమాఁగుమా దేవవనితకంఠనినద
మును వినవచ్చెడిని.

[ప్రవేశము—జగన్మోహిని దూరమున]

హిందుస్థానీ బేహాగ్ రాగము—చాపుతాళము.

జగదేకవల్లభ! ♦ అగవాల్గు పసు నీ♦మగునఁ గానవా

జాలి లేదా♦జాలమేల♦చాలు రాగదే
తగునా♦నగముల♦వగలఁ♦బొగలఁగను
బగదాఁ నె-నా♦కగుపడవేల ॥జగ

అకటా! మనోనాథ! ఇంకనైన నీసుందరముఖారవిందదర్శనమీకున్న నీబొందినుసురులు నిలుచుటరిది. అయ్యో! నాఁడు బేరి నీరతసంపు ముద్దుటుంగరమాన వాలోసంగి భటులసంపనా నూసపుక్కృత్య మొటుంగనైతి గదా! పోనిమ్ము పమ్మట నిన్ను గలియనుండనా-చోరుఁడేల యచ్చోటికే తెంచె! నీకేల మెలకువ కాదయ్యో! ఏ తెంచిననేమి? నీవను భ్రమచే వానివెంట నేనేల వచ్చితి! వచ్చితిఁబో భవదీయగవేషణసహకారియై మాతృభావమూనక పుష్పాస్త్రినా యూధనములఁ దేల్ప వాఁడేల కోరె! కటకటా! యివియన్నియు నాపురాకృతపాపపరిపాకమునునే గదా!

రెం—(ఆమెను బాగుగఁ దిలకించి) అన్నా! దేవవనితయంటిమి కాదు మానవవనితయే! ఆహా! యేమి యీ యొయారము! యేమి యీ మోహనాకృతి! యేమి యీ జిగిబిగి?

జగ—సీ॥ గిరులార! తరులార! ♦ ఝరులార! చూపరే
చంద్రునేలెడి మోము ♦ చాయవాని
హరులార! కరులార! ♦ కిరులార! చూపరే
చైత్రునందము నవ్వఁ ♦ జాలువాని
విరులార! పెరలార! ♦ దొరలార! చూపరే
పుష్పశిలీముఖుఁ ♦ బోలువాని
సురులార! నరులార! ♦ హరులార! చూపరే.
నలకూబరుని బోలు ♦ నలువుకాని

తే॥ గీ॥ కీరశారికలార! మ ♦ యూరులార!
పాదపములార! తుమ్మెద ♦ లార! హంస
లార! యమలోదకములార! ♦ మారుతంబు
లార! చూపరే నాపతి ♦ మీరు గనిన.

ఆహా! వీరెవ్వరో తాపసులవలెనున్నారు! వీరిసమీపించి నానాథు జాడలేమైన నెఱుంగుదురేమొ తెలిసికొనియెద (చేరంబని మోకరిల్లి కృతాంజలియై)

ఉ॥ ఓ వసుధేశులార! సమ ♦ యోచితవిక్రమసింహులార! యో
పావనులార! పుణ్యపరి ♦ పాలనమూర్తిసుకీర్తులార! నన్
ద్దనవనంబున[illegible] ♦ దల్లడమొందుచు సంచరించు నా
నావిభుజాడలే ఘనవ ♦ నంబునఁ గాంచినఁ దెల్పరే కృపన్.

ము — జనన్యసి! నీభర్త యెవ్వఁడు? అతని నామమేమి?

దం — అతివా! యతఁడెట్లుండును? మీవెతలకుఁ గతమేమి?

జగ — మహీయసోదరులగుదయామయులారా! సర్వము నెఱింగింతు నాలింపుఁడు.

సీ॥ కనకంబుఁ బోలెడు ♦ గాత్రంబు గలవాఁడు
కంతుమామను మించు ♦ కాంతివాఁడు
కలువరేకులఁ బోలు ♦ కన్నులు గలవాఁడు
విపులబాహువులతో ♦ నెగడువాఁడు
శంఖంబుఁ బోలెడు ♦ కంఠంబు గలవాఁడు
పృథులవక్షంబున ♦ వెలయువాఁడు
కంఠీరవముఁ బోలు ♦ కౌను గల్గినవాఁడు
పద్మరేఖలు గల ♦ పదమువాఁడు

తే॥ గీ॥ మహిఁ దనువున వరలు సన ♦ మన్మథుం డు
రాజవరుల మించెడి వరా ♦ క్రమయుతుండు
భూరికీర్తి యా పాంచాల ♦ భూమివరుఁడు
ధారుణి జయంతుఁడనెడును ♦ దారగుణుఁడు.

కం॥ ఘనుఁడగు విక్రమసింహుని
తనయ జగన్మోహిని రియను ♦ దానఁ జన్నం
గని పెండ్లియాడి పిమ్మట
వనములకుం దెచ్చి యతఁడు ♦ పాసెఁ విధనేఁ.

మో——ఏమేమీ? రాజ్యచ్యుతుఁడైన విక్రమసింహుని కూమార్తెవా? నీపేరు జగన్మోహినియా

రెం——(తనలో) కీరవాణీ! నేరకిఁ దగిలిట్టుంటివి.

జగ——(విచారించుచు) అయ్యో! ఔను

మో——పాంచాలపతియగు జయంతుఁడు నిన్నెడఁబాసెనుగా

ఉ॥ ఎంతటిమూర్ఖుఁడో యరయ♦నెంతటిక్రూరుఁడో యెంతిపాపమో
రెం—ఎంతటిద్రోహియో తలఁప ♦నెంతవినీతుఁడో యెంత నెట్టియో

జగ——కటకటా! (అని చెవులు మూసికొని నిశ్చేష్టురాలగును)

మో—స్వాంతమునం దలంపకిటు ♦ చానను నిన్నురుకాననంబునన్
వంతలమున్గితేల నెడఁ ♦ బాసి యనాథను జేసి రాఁడుగా
రెం— కాంతరో! యట్టిహీనునెటు♦కాంతుఁడటంచునుబల్కెదంకనున్

జగ——హరిహరీ! అన్నలారా!

కం॥ నాపూర్వపాపకృతమున
భూపుండిటు వీడి చనియెఁ ♦ బూజ్యుని వానిన్
బాపుండని దూఱవలదు

చూపుండిట నెక్కుడైనఁ ♦ జూచిన మీరల్.
లేదేని యాతని నెమకుచు నాదారిని నేఁ జనెద.

మొ——తరుణీమణీ!

సీ॥ పసిఁడి మెట్లకుఁదగు ♦ పాదపల్లవములు
కెలుకు రాలనేల నొప్పెఁ ♦ గందనేల?
రెం— సౌధాంతముననుండ ♦ సరియైన నీమేను
కాంతారసీమలఁ ♦ గాఁగనేల?
మొ— కాంచనాంబరములఁ గట్టంగఁ దగునీవు
మలినవస్త్రముదాల్చి ♦ మనుటయేల?
రెం— భూషణంబులువీడి ♦ భూములఁ బుట్టల
నన్వేషనార్థమై ♦ యరుగనేల?
మొ— పద్మము బోలెడు ముఖంబు ♦ వాడనేల?
రెం— కలువ తెలిగన్నులను నీరు ♦ గారనేల?
మొ— అసలఁ బోలెడు తురుము తూ ♦ గాడనేల?
రెం— ఇంపుగులుకు మేను కృ ♦ శింపనేల?

జగ——భాగినిలారా! యిది నాలలాటలిఖితము.

మొ——వజ్రవైడూర్యగోమేధికాంచిత రాణివాసంబులఁ గాం తాళి పరివేష్టింప దువ్వలువలు ధరించి సౌఖ్యంబున మందిరారామంబులఁ గేలాకూళుల గొజ్జంగినీటఁ గేళిసల్పిరంజిలక నీకు

చ॥ రమణి! వంతయేల? నగ ♦ రంబునకుఁ వెనువెంటరమ్మునే

జగ—

రమణుని గాంచుదాఁకనొక ♦ రాజ్యమునన్వసియింప నన్నలా
ర! మణిమయావరోధములు ♦ రత్నదుకూలములంగనాతతుల్

రమణుని దర్శనంబుబలె ♦ రంజిలఁజేయవు పెక్కు లేటికిఁక.

మొ—(రహస్యముగ రెండవవానితో) తమ్ముఁడా! ఇన్నివిధములనన్నను నీచిన్నెలాడి యావన్నెకానికయి యే పరితపించుచున్నది. కాసంతయును మది కలఁగినట్లు తోఁచదు.

రెం—ఔనన్నా! అయిననేమి! యింకను బరీక్షింతము.

మొ—అయ్యయ్యో! ప్రియసుందరీ! ఇంకను నీపిచ్చితలంపు మఁగవా.

—♦ మత్తకోకిలావృత్తములు. ♦—

కాన నిన్నెడఁబాసిపోయిన ♦ కాంతుఁ జూచుతలంపదక్
బూని సంచరణంబొనర్తువె ♦ ఫుల్లకంజముఖీ! యిటుల్

జగ—మీననేత్రికు భర్తదైవము ♦ మేదినీతలమందునన్
గాన వానిని జూపి పుణ్యము ♦ గట్టుకో నిము వేఁడెదన్

రెం—కొంటెవై నిను నొంటిగా వనఁ ♦ గుందఁ జేసినవాఁడు బల్
కంటకుండు దరిద్రుఁడున్ మరి ♦ కాంతు వెట్లు తలోదరీ!

జగ—అయ్యో! నేనెఱింగించెద వినుమొక్క పేదయే కాఁడు
కుంటి గుడ్డి కురూపి రోగి ప్రి ♦ కోపనుండవుఁగాక వా
ల్లంటి కాదనిభర్తనన్యుని ♦ గాంచఁగూడదు కంటితోన్

మొ—తారమున్నగువారలెల్లరు ♦ ధాత్రినన్యులఁ గోరరే
వారికిందుననందునేమిగొ ♦ వారిజాక్షిరో! తెల్పుమా

జగ—వారికీనగుబాటులెన్నఁడుఁ ♦ బాయకుండుట చాలదే
వేరుగానిఁక నేమికావలెఁ ♦ బేర్కొనంగ సుధీవరా!

మొ—చక్కెరబొమ్మా! పెక్కులేల? వెక్కసంబగు నీ చక్కదనంబరయఁ జక్కెరవింటిజోదు మిక్కుటంబుగ నిక్కట్లనుంపఁ జొచ్చె.

రం—(సాశ్చర్యము) ఆ-నీవినీయలనాగపై వలపు జనించెనా యేమి!

జగ—హా! నా మనోహరా! (యని మూర్ఛపడును.)

రం— కం॥ ననుఁ జెల్లెలుగాఁ జూచి నిన్నుం

దనివిసలఁ గని ముదమునఁ ♦ దనిసెద

జు—అ-ఆ- (అని శోకించును)

ననుఁ గానకున్న [illegible]

[illegible] యుండనేను ♦ దండించదఁ జూ మూర్ఛ!

మేమీ!

॥ నేను వరించిన [illegible] యల ♦ [illegible] కూండఁగా మదన

బాపితివే [illegible] సిను ♦ [illegible] చులహా! జగంబున

గానఁగనన్నా [illegible] ♦ గాచితి మూర్ఖతనన్న [illegible] తన్

బూనకకియ్యఁ [illegible] ♦ మాహాము పీడి త్వరన్ని రాశతోఁ.

[illegible] పినేకంబు దెచ్చుకొమ్మ.

రం—అగ్రజా! కంటగింపకొక్కింత దయార్ద్రహృదయుండ

వై [illegible] మనవి యాలింపుము.

॥ అన్నా! చిన్నతనంబునుండియును న ♦ న్నత్యంతరాగంబుమై

నెన్నఁగ [illegible] కృపచే నంతేనియున్ సాఁకి య

న్నన్నా! నేఁడిటు [illegible] ♦ న్యాయంబా కో నీవె యి

ట్లన్నన్ [illegible] ♦ [illegible] గూర్పంగదే.

[illegible]॥ అనుజాస [illegible] ♦ సన్న [illegible] గాక యుండిన

[illegible] మును ♦ గా [illegible] సీమ కన్నులన్

పనిచి [illegible] ♦ [illegible] కింతకుముందె యన్యుఁడి

ట్లనినను జాలు మాయుమిఁక♦నైనను నీదగునోరు బాలిఁ

రెం-ఉ॥ దుష్టమనంబుతోడ నను♦దూఱుచుఁబోరఁగనుంటివంచు నే
స్పష్టముగన్ గదన్న యిఁకఁ♦జాలును జాలును లేద నీకె
డిష్టము గల్గెనేని యిది♦యెంతటికార్యము చూఁడు నీవున
గష్టము నొందఁజేసి బహు♦కష్టములొందఁగనేల సోదరా!

మో—మూఢా! నాకేమి కష్టమురా!

రెం—అట్లనా? అన్నా! తెల్పెదవినుము నిన్ను సమరః జయించియైన నీరమణిఁ జేఁబట్టువాఁడఁగాని పాపిణంబులతో విడ వాఁడఁగానుజుమీ?

మో—ఆ ఏమిరానీసాహసము?

రెం—పాపమింతపర్యంతము నీకు నెఱచితినని యే తలంచి కాఁబోలు!

మో—(ఉగ్రకోపముప)

శా॥ ఓరీ! యెవ్వఁడనంచు నన్ను మదిలో♦నూహించియున్నావో వ
ఖ్యా! రా! రమ్మిక నీబలోన్నతిని గ♦ర్వంబున్ నిమేషంబులో
నీయున్ జేసెదనాజిరంగమున నిన్♦నిర్మూలముం జేసెదన్
నారీరత్నముఁ బెండ్లియాడఁదగు స♦న్నాహంబులంజేసెదన్॥

సోదరుండవని క్షమింతుననుకొంటివి కాఁబోలు? (అనికత్తిదూయు

రెం—ఔరా! వీఁడీ భామామణికై కామాయత్తుఁడై యె లెఱుఁగక తోఁకఁ ద్రొక్కిన త్రాఁచురీతి మీద నురుకనుంకించు న్నాఁడు. వీనిచేవ నంతయు నేనిప్పుడే తెలిసికొందు. (కినుకమైఁక త్తిదూ

మ॥ మతినిన్బూజ్యుఁడు పెద్దయంచుఁ దలఁప♦న్మాత్సర్యమున్బూని యెం
గతిఁజైఁజైఁ బలుకుచున్నవాఁడవిదె వ♦క్కాణింతునాలింపుమీ

క్షితియున్నాగరముల్ గృహంబులునుల•క్ష్మీభ్రాతయు న్నాభనుఁడు
స్థితులన్దప్పినఁ దప్పనిమ్ము నిను నే•ఖండితు రారా ఖలా॥

జగ — (మూర్ఛ తేరి యేడ్చుచు) అయ్యయ్యో! గోరుచుట్టుపై రోఁకటిపోటనురీతినో యీ దురంతా! నన్నేల యిట్లు కడగండ్లముంచుదు! సుహృదయుండవగు నీవ యనాదరణేక్షణంబులు ప్రసరింప నారులు నన్ను గాపాడువారెవరు? ఓ క్షీరసాగరాంతరపన్నగశయనా! పాదారవింద సేవాసక్తలక్ష్మీహృదయేశ్వరా! కరుణానిధీ! నేనెంతపాపినైన నన్నొక్కసారిగ నరకమునకేల పాలఁదోలరాదు? ఆహా! (నిట్టూర్పు విడిచి) ప్రియమనోహరా! యింకను నిర్దయ వహింతువా?

క॥ ప్రముఖ్యని ననాథనగు నన్
గ్రక్కున సనాథఁ జేసి•కానవె కరుణన్
దిక్కులు చింతిల ముంపఁగ
నక్కట! నా నేరమేమి? యారయఁ గదవే॥

(అని దిక్కులు పరికించి భయాక్రాంతయై) అయ్యో! యేమి యీ చోద్యము! పినలిరువురు నన్నుగూర్చి కాంభోలు యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులై యున్నారు ఔరా!

ఉ॥ సూనులు నిష్టబాంధవులు•సోదరులయ్యలటంచెదన్ గృపన్
బూనక యుక్కునారికయి•పోరుచుఁ బ్రాణము దీయఁజూతురే
మానిత రాసనవ్యధల•మ్రుక్కుమదోన్నతి నింక వేరుగా
నానన మున్నఁడారయని•యన్యుల ముప్పులు చెప్పనేటికిన్॥

శా॥ జారత్వంబె శరీరముద్ధనము నా•శంబాటకుం ద్రోవగా
జారత్వంబున వెక్కలిక్కటులు నీ•చత్వంబుఁ బ్రాప్తించుఁగా
జారత్వంబునఁ బ్రాణమానములకున్•నైతంబు కీడౌనుగా

అట్టులయ్యు నేకారణంబుననో

జారత్వంబు గర్భశత్రువునుగాఁ◆జర్చింపరీ మానవుల్ ॥

వీరిరువురుఁ బోరాటమున సమయునట్లు శోఁ చెడిని మందభాగ్యుర ను నాకట్టి పున్నెమా? కావున నిట్లొనరించిన మేలు.

తే॥ గీ॥ రోషమధికంబగుడు వేరె ◆ యుంగకేట్లు

కన్నులెఱ్ఱఁగ నొండొరుఁ ◆ గదియనేల

చావనేటికి నాకునై సమరముునను

గ్రిక్కనను జంపుఁడీ నన్ను ◆ మొగ్గిక్కుదాం.

మొ—ఓ విలాసినీ! నీవు చావనేల? నిన్ను నన్ను వేరుపర నెంచిన యీకామాంధుని ఖండఖండములుగఁ జీల్చినైతు. (అని మ్మునిపై కరుగఁ జూచును.)

రెం—ఓరీ! వాచాటా! నీవా నన్ను జంపువాఁడవు! వాఁ గంటీ! యీవేగ్రిలరిని గాలుపాలిటికిప్పుడే శోలి నీపాలిటికే తెంతు గవకుము.

జగ—ధాచబిడ్డలారా! కొంచెము తాళుఁడు నా వాక్యముల కింత సావధానులరై చెవిఁ జొరనింపు.

ఇరువురు—(సంభ్రమున) ఇద్ధవదనా! సిద్ధముగనున్నారము.

జగ—మీరిట్లుపోరనేల యొకరి చావొకరు కోరనేల? ఏనొ యుపాయంబు దెల్పెదనట్లొనర్చితిరా మీయిరువురకు క్షేమంబగు.

ఇరువురు—ఒప్పులకుప్పా! తప్పక యొనర్తుము.

జగ—మీకేలనున్న చెంబునిట్లొసఁగుండు. నేదాని విసరి తు. పిమ్మట మీలోఁ దొలుదొ్త దానినెవ్వరు తెచ్చిన వారిని వరియింతు.

ము—మేలు మేలు బాలా! యక్రీడయె సర్వము.

రం—అంగనామణీ! అందులకేను సంగీకరించితి.

ము—ఇందుముఖీ! కందుకమిదిగో గైకొని విసరుము.

(అని చేనున్న బంతినిచ్చి తనయంగీలు తీసి యందుంచును.)

జగ—(బంతి చేఁగొని తనలో) ఓలోకరక్షా! దీనజనపాలదీక్షాకంకణధరా! చక్రపాణీ! నామనోరథసిద్ధి వడయ నీకందుకమునైనఁ గమదప్పకుండఁగొంపొమ్ము (బంతి విసరును రాసూనులు దాని వెంబడింతురు) భర్తరా! కామరోగపీడితులై యుడతెఱుఁగక సాధ్వీమణుల బాధపెట్టు గర్వచందము గలవారికెట్టిదేశాస్తి. అయ్యో! ఇంతటితో సంతసింపనగునా! ముందెన్నియుక్తులు పాల్పడించనున్నవో! కావున నేనీ వలువలుగొని పురుషాకారము దాల్చి యీ జక్కనెక్క నాచక్కనిజోని నన్వేషించుచుంబోదు (అని వస్త్రములు తీసుకొని)

శంకరాభరణ రాగము: రూపక తాళము.

రక్షపట్టినా◆ నన్ను రక్షించు◆ము రక్షనిచ్చుము దేవరా!
నీ భక్తురాలను◆ రక్షజూపుచు◆యుక్తినొసఁగుచుఁ-గావగా ॥ర॥
సుందరాంగ! ము◆కుంద! ప్రవర◆మందహాసముతోడ నన్
డెందమునను◆బొందుపరచితిఁ◆గుందఁజేయకు◆మిందునను ॥ర॥
పన్నగతల్ప!◆నన్నుతాంగ! యీ◆పన్నురాలిని బ్రోవవా
నిన్నువినా◆ నన్ను బ్రోవఁగ◆నున్నవారెవ◆రెన్నవా ॥ర॥

(నిష్క్రమించును)

పంచమాంకము: ద్వితీయరంగము.

[స్థలము: కాననసీమ. జయంతుని ప్రవేశము]

నాథనామక్రియ రాగము: ఏక తాళము.

ఎందుపోతివే♦సుందరరదన! న్నా♦కుందుమాన్పవే♦మందుసఖి!
డెందముతొందర♦జెందకుండనా♦పొందుఁజెందవే♦యిందుమ
మందయాన! య♦మందానందఘు♦రంధరుఁడన్ నిను♦బొం
పొందకున్న సుఖ♦మెందుఁగల్గదీ♦బొందకి♦నిందయుఁ♦గుందుపి

హా! జీవితేశ్వరీ! జీవచ్ఛవంబువోలి యెన్నాళ్ళీ క్రూరమృగః
శిలావృతఘోరారణ్యమున సంచరించుట. అకటా! పురుషుఁ
నాకే దుర్భరచింతాజనకంబై దుర్గమంబైన యీసంచారము
తిగాసిపెట్టుచుండునోగదా! అయ్యో! యింకను గష్టములా! భీక
రగర్జనంబుల నిప్పులుమియుచు సంచరించెడు నీ మృగావళుల
గాకయుంటివా! ధీరమనంబులనైన నీఱుజేయు నీ భీషణఘోష
లాలించియుఁ బ్రాణంబులు బిగఁబట్టఁగల్గితివా (ఆలోచించి)
ఏమికతంబుననో నామనంబింకను నిన్ను జూచు పేరాసవహిం
యున్నది. మదనుండును నన్నుగారియవెట్టుచునే యుండె! స
మణీ! నిన్ను జూడఁ బేరాసవహించి యీబొందిని బ్రాణంబులు
నినిగాని వేరుకాదు. కటకటా!

ఉ॥ నీముఖచంద్రుఁ జూచి తరు♦ణీచన నేటికినాఱుమాసముల్
కాముఁడు పుష్పబాణములఁ♦గాకను వెట్టుచునుండె వానికిఁ
మామనటంచుఁ జంద్రుఁడస♦మానవుబాధలముంచు వీరల
బాములు పెట్టవే నవులు♦పర్చవె నా వెత దీర్పవే సఖి

శా॥ రావే పోల్పఁగ నీకు నీలాసగణముల్ రాజీవముల్ లేడులున్
రావే పోల్పఁగ బింబవిద్రుమములున్ రత్నంబులున్ దేనెయున్
రావే పోల్పఁగ భద్రకుంభములు చక్రంబుల్ నగంబుల్ సతీ
నీవే నిన్నులతో నదచ్ఛదముతో నీటైన చన్దోయితో

శా॥ రావే ప్రేమవసన్మనోజ్ఞమూర్తీ! మరునిచే రజంబ్లపుష్పాస్త్రమా!
రావే ముక్తామణీ రాజగమనా! రాకేందుబింబాననా!
రావే మారుని రాణి శృంగమగువా! రంభోరువా! చండవా
నీవే వక్రుని నమ్మియున్న ప్రియునిన్ నిర్భాగ్యునిన్ గంటితో

రయ్యవయ్యా! ఘనుఁడను గృహంబూనకుంటివా! మందగమనా! నిద్రా దేవియావరింప నీనీయమము నతిక్రమించిన నన్నేచులకదియా సమయము. నప్రవిందమనుండును నన్నింతగానేవేపు నీ మారుపక్షమే యవలంబించితివా!

హిందుస్థానీకాపి రాగము: ఏక తాళము.

ఓ మారా! ఓ మారా! ఓ మారా! నీమతమిఁకఁ దెలిసెను
నేమము విడిచి బాములఁ బామకురా 1.
ఏ గమూడు మారా! రాకుమా ఓరా రాకుమారు నారినేచబిలబిల
ఏరి మారు మా [illegible] యముస [illegible] రితినముజూపదవేహారహార! 2.
ఓరా! క్రూరా! [illegible] రా! సారసాక్షుకృష్ణుకుమారా!
హారనేత్రాగ్నివడిసేరా! చీ పోరా! చీ పోరా! చిత్తచోరా!
మీరను [illegible] మారా! ఓ మారా! 3.

ఉ॥ ఏమనిన మ్చెచుంటివిరి [illegible] మనంబున సిగ్గు లేక నా
రాముని మాహాసిమునభి రాముని గెల్వఁగలేక డాఁగి నేఁ
డామికవేఁ గనుంగొనియు కాముని జంతను జేర్చుకొంచు నే

నే మగవాఁడనంచు నిపుడీపని కర్హుఁడనంచునంగజా!

అబలులసహాయులై చిక్కిన వారినొకయాట యాడించి చూ-
చులను నైజమే గదా! కానిమ్ము వీని నాదరిఁ జేరనీకుండ న-
నాక్షిఁజేసెద.

ఉ॥ ఆయుధమేమిలేదని జవాతిశయంబును జూపుచుండఁ బు
ష్పాయుధుఁడీతని న్గెలువ నక్కట! నావశమౌనె పేఁడు స
న్యాయుఁగఁ జూతచంద్రిసుమపద్మమిళిందనిభాంగభాగము
పేరియసి! చూపి కన్బొమల విండ్లను జూపుల తూపులేయ

ఓరి! మదనా! దుర్మద! నాయెద నీపదనాయుధములీవిధముసఁ బ-
చుంటివేరా! శిరీషపుష్పకోమలాంగిస్మైః నామదవతీశిరోమ-
బోరవేరా! ఐననేమి.

శా॥ ఏనుజ్జూచెదవేర! మార! కలహంబెన్నాళ్ళొ గెల్చేదినో
కానీ నీవిపుడేఁచినస్గననొకో కాలంబు నే వెండి యీ
కాననంచరణంబొనర్చి యిఁకుమల్గాసంతయుందల్పకే
మీనాక్షింజతనుంచి చూడనొకో నీమీనాలతో సవ్వలక

(అని చనుచుఁ బురివిప్పియాడునెమిలిం గని)

ఇదిగో నిచ్చట నీకేకి యేకతంబున నాకసంబుఁ మొగమిడి కే-
చుఁ బురివిప్పియాడుచున్నది. దీని సమీపించినాప్రియురాలి
లెక్కింగినఁ దెలిసికొనియెద (చేరంజని)

కం॥ చిత్రిపువర్ణంబులతో
నేత్రానందకరమైన నెమిలీ! యతి త్రా
పత్రియమునఁబసు శోభన
గాత్రిం ఘనవేణినిందుఁగంటివె చెపుమా

అయ్యో! నానుపులాలింపకయే యిది కేకరించుచున్నది. ఛీ!

మ॥ పుంవిస్ఫురంగను సాహసించితివి నా♦పూఁబోణి ఛేదంచకే
పురుషుంపంగిఁ జెలంగుచున్ విషధరం♦బుల్ నివు గన్గొంటివా
గరువంబెంతేని నెత్తికెక్కె నహహా!♦ కానీ యిదెన్నాళ్ళు నా
కంటఁబూనక దాఁగియుండఁగ నేఁ♦గాంతుల్ శిఖండీ! నిన్నుల్

(అని పడచి చయుకి కోలను గని) ఆహా! యీసరోవరము నాసరసిజాక్షిని దాఁగుపెట్టినది. అవిగో గచనితంబములు. ఇఁక సందేహమేల? అలఁతిపోలికలంగను గొనినంత మాత్రమునఁ జోరునెఱుంగనౌను గదా.

కాంభోజి రాగము: రూపక తాళము.

పద్మను గళంఖములతో♦భాసిల్లుపద్మాకరమా!
పద్మముఖి మఱుఁగు♦పరచితే చెపుమా 1.
నాకండనేత్రి♦ప్రకటనారీమణి-నీకడనున్నది♦కాకను బెట్టకు 2.

అయ్యో! యిందుకు బదులిడునా? అవిగో నామూలసంచరించు రాయంచలు పడిగద

హిందూస్థాని బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

మరాళరాజమ!♦మందగామిని యీ
సరస్సు చెంతనున్న♦దాఁగేల తెల్పుమ ॥మ॥

కట్టా! ఇదియును బదులిడదయ్యె. కానిమ్మా కాసారవారిజములలోని మకరందమానిఁ దూఁగి మత్తిల్లి ఝంకృతులతో నేత్రపర్వమొనర్చుచుండనున్న యీ తుమ్మెదలు నా మదవతినెఱుంగకయున్నె. ఓమధువ్రతములారా!

హిందూస్థాని తోడి రాగము: రూపక తాళము.

వాలి పూని తెల్పనే పదమీలవేణి కలస్థలములఁ

బోలికలఁ దెలిసియు మీ♦రేల పలుకకున్న వారు ||జా

కటకటా! మలిమ్లుచులు సంగతులఁ దెలుప నేనాసైనఁ గంటిను
పోనిమ్మా తరువులను దరువులపై నల్లిబిల్లిగనల్లారుముద్దుపలుకుల న
కించెడినీ చదువులపులుఁగులను బ్రార్థించెద.

హిందూస్థానీముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

కలికినిందు♦కంటిరె యో♦చిలుకలార!♦ చెప్పుఁడీ
పలుక రేమి♦పాపమీ♦యలుకమీకు♦న్యాయమే ||క
తరుణిజాడ♦లెఱిఁగింపరే♦తిరువులార! కరుణతోడఁ
గరము మనము♦కలఁచెడి నా♦మరునిబాధ♦మాన్పరే ||క

హరిహరీ! మాటువల్కరా? ఇది యేమి? (చెవి యొగ్గి) ఆ లేమావి
మ్మలమధ్యఁజేరియున్న పరభృతము కాఁబోలు నన్ను పిలుచుచున్న
ఆహా! ఇది గదా సత్కృప! (అని యొక రసాలసాలము గరికరిసి)

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

కలికిని జూపవే♦కనినఁ♦గానఁ గోకిలా!♦ నిమకృపతో
జాల♦మేల♦ తాళఁ♦జాల ||కలి

తగురా! ఇది యెంతో యుపకారి యని తలఁచితినే! నాకలకంఠ
దని కాఁబోలుఁ దనఁతగొంతుకను బ్రకటించుచున్నది. చీ! మహోన
త్తతనొడల్దెలియక పేర్లు దీనితోఁ బనియేమున్నది? అల్లదుగో నాపు
పొదమాటున నేదియో కదలుచున్నట్లున్నది. (ఆలోచించి) ఆ-వే
వ్వరు నామనోహరిణియే. హరిణీనయనా! యింకను నన్నేల హాయ
రుంటివి? నేఁ గనుగొందునో లేదో యనియా మాటుననుండి హాఁగ
డుమూఁతలాడఁ జొచ్చితివి? రమ్మురమ్మరసితిని (అని చెంతకరిగి
అయ్యో! యెంత భ్రాంతిజెందితిని! ఇది మెల్ల మెల్లనఁ జివురుజొంప

ములు [illegible] [illegible] పరిణామముకాని సంతసంత మొందించు గా యంతి [illegible] [illegible] చంచలాక్షి [illegible] తెలుఁగకుండునా తెలి [illegible].

తే॥ గీ॥ [illegible] [illegible] వెదకి వెదకి
[illegible] [illegible] సంచల [illegible] నింపుఁ
నా [illegible] [illegible] నాదు
[illegible] [illegible] గా మృగంబ!

[illegible]రా! [illegible] [illegible]! చీ! నాకంతబుద్ధిమాం ద్యము [illegible] [illegible] వస్త్రపనముని వాహనంబైనయిదిప [illegible] [illegible] [illegible] ముయుపనముని [illegible]టడించి నాకప కారియ [illegible]!

[illegible]! [illegible]! [illegible] ము నాపై జలమూనితివా?

సీ॥ అం[illegible] [illegible] గుప్పి [illegible]రుచుండ నాకుఁ గ
[illegible] [illegible] గల [illegible]దబాపి ముంగురుల్
[illegible] [illegible] [illegible] చలింప నా
యు[illegible] [illegible] [illegible] గూర్పవే సతిఁ
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]పము బొట్టులంగీకరించి
[illegible] [illegible]!

సీ॥ [illegible] [illegible] [illegible] యున్న మేలివా
[illegible] [illegible] [illegible] ప్రాణములందుఁ జొన్పి నా
[illegible] [illegible] [illegible] మాటకి నోంతువేల నీ
[illegible] [illegible] [illegible] వే తోలంగుమా
ఓరీ! [illegible] [illegible] [illegible]! నీకింత [illegible]వగుటనే

చ॥ నలువ సృజించెఁ బట్టి నినుఁ♦నాశమొసర్పఁగ గూఢపాత్ములన్
సిలుగులఁ బెట్ట దానవవి♦జింకను గొంచు గుహాంతరంబులన్
న్నిలువవె భీరువా!

పరుగెత్తినంతమాత్రమున నిన్నవి విడిచెనా? నీ పాటుఁబోతుతనము వెల్లడిఁ జేసికొంటివి. అట్లు విషమవమి మఱచియుక తేరు వెఱుఁగమినే కదా

పడియ♦నీటనిఁ బచ్చునఁ గ్రోలునట్టి యి
ట్టులకు భుజంగమంబుల వి♦రోధులఁ జేసితివౌర మారుతా!

లేనిచో జంతుహింస చేయనొల్లని పిట్టకి మోకమేల హరులఁ బొరిగొను? నీవు వాహనమైయుండుటంజేసి నీవెట్లు నడిపిననట్లు నడచుచుండె. (అని దిక్కులను భూమ్యాకాశంబులను గనుఁగొని) జగన్మోహినీ! జగమంతయు నీ చరితమునవె నిండియుండెనుగదా బాపకర్మురాలి! ఏలయన

సీ॥ నీకీర్తి దిక్కులఁ♦నిండించి హంసుఁడు
పశ్చిమాంబుధిఁ జొరఁ♦బాఱుచుండు
రవి గ్రుంక నీకీర్తి♦రవములఁ దెల్పుచుఁ
బక్షులు గూండ్లకుఁ♦బాఱుచుండుఁ
బక్షులేగఁగ ఁ గ్రేలు♦పాడుచు నీకీర్తి
నాలమందలతోడ♦నరుగుచుండు
గ్రేలు పోయిన వెన్క♦రేవెల్గు స్వచ్ఛమౌ
నీకీర్తి దిశలను♦నించుచుండు

తే॥ గీ॥ భయము పుట్టించుచుండెను♦బాపతతికి
సంతసము గూర్చు సామాన్య♦జంతుతతికి

...ను వుంచెను♦సుజనతతికి

భ...! ... భాగధేనా♦బ్రహ్మానశమె॥

కాని శిశిరభానుండు ... నిది యేమి శశాంకుండు వేడికిరణములం బరిస
రించుచుండె. ...! పయోముఖవిషకుంభ మవా! ఔను తండ్రికి
భంగములు ... తెల్లలితల్లు ... చుటయు నీకే చెల్లినది

సీ. ... ♦ ...చుందువు గదా

... దిరా♦చందమామ !

... ♦ ...యపతులను

... ♦చందమామ !

... ♦నాపు ... రాజ

... ♦చందమామ !

... ♦! మను ...మునినే

... ♦చందమామ !

... ♦... ప్పు ...లుగనొసరిం

... ♦చందమామ!

... ♦జగము ... ను నీవు

... ♦వి...

... మరు మామా! నాసగి సాంగి సౌందర్యమునకు
... నిముదు వెల్లంజూపి సరిగాక
నవంబు ... జనములకినులం బడకయ
యుండి ... యానసమునకు సమానమగుదు
... తలంపూని ... గళలనెచ్చించుచుం వచ్చి వచ్చి

భగంబునొందియు మచ్చరంబు మానని మానవంతుఁడవు గురుద్రోహివి నిశాచరుఁడవు నీతో **నా**కేమిరా!

కటకటా! ఈమారాదిపాతకులు నను నిలువనియ్యరు. అంత జయానా! నాయండలేమినీ దుండగీఁడులు నిన్నును గుసురుగనుంచి నిత్తురా.

ఇసీ! యిచ్చోటు వీడి నాచంద్రానన సతియును నొందుటకేగద

క॥ మదనుఁడు కదనమునకు న
మ్మదమునఁ గదియంగఁ బెదరు♦మానవతిఁ గనినఁ
బదులిడి ముదమొనరింపుఁడు
పొదలారా! వెదురులార!♦పుష్పములారా!

క॥ వడివడిగ నడుచు నడుగులు
తడబడె బడలికను నొడలు♦తిరుఁగ దడి దనియించె
గనుమినుములు పడి యడలెను
జనునొడయు నడవి విడతునె♦నట్టువనినే!

కమాసు రాగము: రూపక తాళము.

హా! సుతాంగి!♦కాననమునఁ♦గానుపించవే
కోనసుంటివో యెఱుంగ♦మీనలోచనా!-హా!-హా!- ॥హా!॥
అడవిఁ దిరు♦గాడి యాడి♦బడలియుంటినే—హా!—హా!—॥ హా!॥
ప్రాణసఖి!♦ప్రాణములిఁక♦మేన నిలువవు—హా!—హా!— ॥హా!॥
కలికి!నామొఱఁ♦జలము మేల♦పలుకవేలనో—హా!—హా!— ॥హా

(అని చనును. యవనిక పడును.)

పంచమాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: [illegible] యడవి. ప్రవేశము: పురుషవేషమున జగన్మోహిని]

[illegible]రాగము: ఏకతాళము.

న[illegible] [illegible]-నేఁ బడు బాముల ||ను||

అడవిన్ [illegible] నడిచేన్ బడు బాముల ||ను||

అ[illegible]గా [illegible]గా [illegible] గా [illegible]గా-నేఁ బడు బాముల ||ను||

చ॥ కనికరమూని [illegible] కంసాజయుంతవసంతజిత్ప్రకా
శుని [illegible] [illegible] సర్వ.. తేజునిన్
[illegible] [illegible]రుషసింహునుదారమానసున్
గనిన [illegible] [illegible] [illegible]జంతువులార! సత్కృపన్॥

[illegible]! [illegible] [illegible]. పోసింపు నానాథుఁ జూపకు
[illegible] [illegible]. [illegible]!

[illegible] [illegible] [illegible]రావములేనియనీ
బలు[illegible] [illegible] ప్రాణేశ! నన్ బ్రోవవే
చల[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]జాగేల రక్షింపవే
కల్ల[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]గబి[illegible]ంచు నేన్
[illegible] అడవి[illegible] [illegible] [illegible]గద యా హా! నాథ! నాజీవితం
[illegible] [illegible] [illegible]ములలో [illegible]దంగ[illegible]య్యంగదా
పుష[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]మూలందగన్నిల్వఁగాం
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]సింపస్మరోండెద్దియున్
[illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]లేదయ్యె. అవును మనమా!

సీ॥ ఇనుఁడున్నచోఁ గదా ♦ యిందు బింబపుకాంతి
యినుఁడు లేకయెఁ గళ ♦ లెట్లు కల్గు
రాజున్నచోఁ గదా ♦ రాజిల్లు కలువలు
రాజు లేకున్నచో ♦ రాణ యున్నె
రాక గాంచినఁ దిమి ♦ రవిచార మడఁ బాయు
రాక లేకయె యున్న ♦ కాంతిలునె విను
మాధవుఁడున్న కొ ♦ మ్మసొబగు కనుమాధ
వుండు లేనితఱిసొం ♦ పుండునే మొ

ఆ॥ వె॥ మిత్రుఁడుండినఁ గద ♦ మెరయు రాజీవముల్
మిత్రుఁడుండక యవి ♦ మెరయుచున్నె
యుర్విఁ బరమసుఖము ♦ నొసఁగఁ జాలిననాథుఁ
డుండ కున్న మోద ♦ ముండునెట్లు

(అని నడుచుచు రెండు గువ్వలఁ గనుఁగొని)

కట్టా! మున్నొకతఱి సంచారమున నిట్టి జంటపిట్టలనరసి "ప్రియా!

ఉ॥ జవ్వనమంకురింపఁగనె ♦ జంటనువీడక సంచరించుచున్
గువ్వలపొందికల్ నడత ♦ కూర్పు ముదంబ"ని తెల్పఁ బ్రేమనున్
"జవ్వని! రాష్ట్రముఁ ధనముఁ ♦ జంచలమెల్లపుడున్నెకష్టముల్
గవ్వకునైనఁ గావుచుమి ♦ కాంతయుఁ గాంతుఁడు వేఱుగానిచో

మరియు

మ॥ ధనముల్ధాన్యములున్సువర్ణమయసౌ ♦ ధంబుల్ బలంబుల్ సఖీ
జనముల్బంగరుతూఁగుటుయ్యెలలు వి ♦ స్తారంబుగానుండియున్
గనరే సౌఖ్యము దంపతుల్సతి! వియో ♦ గంబబ్బినన్బీదలై
ననుగానన్ దిరుగాడుదంపతులెమె ♦ న్నన్ సౌఖ్యముం గాంతురో"

అని నను [illegible] బల్కి [illegible] విధివశంబున నన్ను గానకెన్ని న్ని దుఃఖావస్థలం[illegible] నో కదా! హా! నరహరీ! పెద్దపులికట్టుల పాలుచేసి [illegible] మృగసంకులంబైన యిమ్మహారణ్యమున నిరాహారిణి[illegible] యలయించి, సొలయించి, పొలియించిన నోర్పు[illegible] గాని యేమహాభాగుని పాదపద్మంబులు పూజించి ధన్యగా [illegible]నుంటినో, యేసుందరవదనారవిందు బిగికౌఁగిటఁ జిక్కి [illegible]నాగరమీఁదనుంటినో, యే సుగుణరత్నాకరుని చెలిమిచేఁ బ్రి[illegible]తగాంచనుంటినో, యట్టి నామోహనాకారు, నా మనోధవు, [illegible] నెడబాసినట్లోర్చు [illegible]ంక నా కేది తెరువు. అయ్యో! నన్ను [illegible]రాలను గాకున్నచో నర్థిజనకల్పకద్రుమసమధి[illegible] లిప్పటికైన నాప్పెఁ బ్రసరింప[illegible]ంతునా.

తే. గీ. [illegible]! [illegible]శైలవేణి!
[illegible]! [illegible] వాణి! జలపాణి!
[illegible]! [illegible]! యో స
[illegible]! యను రాగమిదియె

వ॥ [illegible] బెండిలి యాడి మీఁదనా
[illegible] భరణంబయి యుంటివీవు పీ
[illegible] నన్నునట్లె భ
[illegible] [illegible]మరనాంఘ్రి! భుజంగవేణి! శ్రీ!
గీ॥ ఓ యగరాజపుత్రి! [illegible]! గుణభూషణ! యోసుమంగళీ!
[illegible]! [illegible]మణి! [illegible] ఫణిభూషణురాణి! యంబ! కా
[illegible]! [illegible]! [illegible] వ్యాకుల[illegible] నాథుఁజూపు దా

తాయణి! పద్మపాణి! హితకారిణి! భాసురవాణి! భైరవి!
అకటకటా! జగజ్జనులారా! ఏలపలుకరున్నవారు? పుట్టిననాటనుండి మీపాదపల్లవంబులే యేమఱకకొల్వనా!

ఉ॥ కన్నడ సేయఁగాఁ దగునె కావరె నన్ను దయార్ద్రదృష్టిఁ జ
గ్రన్ననఁ బ్రాణనాయకుని గన్పడఁ జేయరె మాతలార! హా!
యెన్నఁగ మీకుఁ బోలెపతి యీశుఁడు కాపుర వానివీడి యీ
యన్నులమిన్నలుండుటెటు లారసిచూడర నెమ్మనంబునన్

ఇసీ! ఎంత తహ్వానరించుచుంటి! దుఃఖావేశంబుసం బురుషాకారంబు ధరించిన చందంబు మఱచి యిట్లాడఁజెల్లునే! పురుషభాగ్యంబవలంబింప నిదిగదా సమయము. లేనిచోఁ గార్యహాని ఘటిల్లుటయు నూతనదుఃఖాంబుధిఁ జొరుటయు సంభవించు. కానన్నెట్టులైన గోడు మాని యుంటయే సర్వశ్రేయము. కార్యనిర్విఘ్నమునకై శేషశాయి నొక మాఱు స్మరియించి పీఠ్యానిమెద. (ముకుళితహస్తయై)

—: దండకము :—

శ్రీమానసాంభోజమాధుర్యచోరా! శుభాకార! వీరాధివీరా! మురారీ! హరీ! సారసాక్షా! సురారాతిశిక్షా! యనాథాళిపక్షా! సనుంబోధివనున్నాఁడవా వేదముద్దెచ్చియా బ్రహ్మకర్పింప మత్స్యంబవై సోమకుంజంప వారాసి సంచారముల్ జేయుచున్నాఁడవా! లేక కూర్మంబవై మందరాద్రిన్ దగన్మోయుచున్నాఁడవా! కాక సంద్రంబునన్మగ్నయైనట్టి భూదేవినిన్గొమ్ముపై నిల్పియుంచన్ వరాహంబవై యబ్ధినున్నాఁడవా! యట్లుగాదేని ప్రహ్లాదునేఁడి హరింజూపరా యంచు దైత్యుండు దండించుచుండన్ నృసింహంబవై లోనికంబంబునందుద్భవంబందియున్నాఁడవా! గుజ్జురూపంబు వే తాల్చి దీనంపుపాటుండవై

మూఁడుపాదంబులే మూఁడఁగాఁ జాలు భూమిన్ బలిన్ గోరి పాతాళ లోకేశుగాఁ జేయుచున్నాఁడవా! జామదగ్న్యుండవై నీవుదారాహతిన్ రాజమార్తాండులన్ నాశముల్గాఁ జేయుచున్నాఁడవా! కౌశికుం గూడి ఘోరాటవిన్ క్షుద్రరక్షోగణంబుల్ జంపుచున్నాఁడవా! లేక సీతాసమే తుఁడవై లక్ష్మణుండున్ భజింపన్ బ్రహ్మశైలాంతరారామంబునన్ వాసమున్నాఁడవా! లేక మాయామృగంబును వెన్నాడి చక్కాడుచున్నాఁడవా! యస్తుకాంతన్ను సౌమిత్రితో దండకారణ్యసంచారమున్ జానకిం గానకన్ జేయుచున్నాఁడవా! కాక చో వీరు సుగ్రీవు సఖ్యంబునన్ భూమిజాన్వేషణమ్మొనరించి పాలించి యోపిమ్మట న్నావసరుల్లోల్వ వారాసి బంధించి లంకన్ బ్రవేశించి క్రూరాగ్రరాధముల్ రావణున్ దునించుచున్నాఁడవా! రామకృష్ణుండవై పూతనన్ మున్నుగాఁ గల్గు పక్షిప్రముఖాసురాలన్ దునుముచున్నాఁడవా! మన్నుదిన్నాఁడవన్ లేదు లేదంచు లోకంబులన్ నీకుక్షిలోఁ జూపించుచున్నాఁడవా! లేక కాలాగ్నిసన్నిభంబున్న కాళియంబులన్నాళియున్ బుద్ధి గల్గన్ శిరో రంగదేశంబునన్ దాండవంబాడి నొప్పించుచున్నాఁడవా! యర్ధరాత్రిన్ మహాభీకరోగ్రప్రదావాగ్నిలోఁ జచ్చుచున్నారమో కృష్ణ! కృష్ణా! కృష్ణా! యన్నన్ బాలురన్ బ్రోవ వేయున్న వీరాంగనలనుల్యాయుండే నాగ్నిసన్ దావానలంబున్ భుజింపంగనున్నాఁడవా! గోపికల్ స్నానమాడంగఁ గూలంబులన్నంచు సోయంబులన్ దెచ్చి కేళీమనోజ్ఞన్ బరీక్షింప నుల్లంబులుప్పొంగ వస్త్రంబులున్ బూని భూజంబుపై నెక్కియున్నాఁడవా! యంబరంబుల్ గృహింప వారిన్ దయారాధనన్ గోరఁ దేయంచుఁ బ్రార్థించు గోపాంగనా శ్రేణితో మందహాసంబునన్ నర్మవాక్యంబులం బల్కుచున్నాడవా! వల్లవీబృందనిర్మాణ కల్పించిన భక్తిమీరుంబునై శైలరా

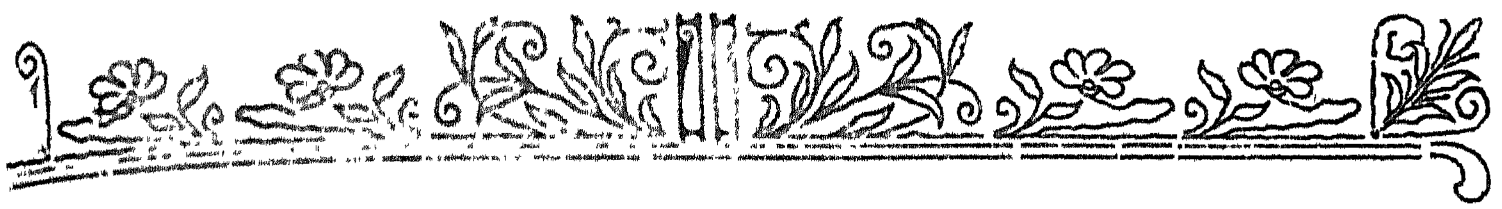
జంబునఁ హస్తపద్మంబులన్దాల్చియున్నాఁడవా! మాతులుండైన కంసుఁ జలంబూని పీచంబడంగించుచున్నాఁడవా! రుక్మిణీదేవిసందేశ మాలించి కాత్యాయనీమందిర ప్రాంతవృక్షంబులన్దాఁగియున్నాఁడవా! క్రీడి దాయాదులన్గెల్వ సారథ్యముం జేయుచున్నాఁడవా! బుద్ధ రూపంబునఁ ధర్మమార్గబులన్వీడి పాషండులై యున్న దైత్యులన్ న్యాయమార్గంబులఁ ద్రిప్ప యత్నించుచున్నాఁడవా! కల్కివై నీదు పాదారవిందంబులన్గొల్వకే శూన్యసంశీలురై యున్న విప్రాదిన్ శూద్రభూపాలురన్ వెండి సన్మార్గులం జేయుచున్నాఁడవా! కారణం బేమి నన్ బ్రోవకున్నాఁడవో దేవదేవా! ముకుందా! వికారాంధ కారంబునన్ జ్ఞానశూన్యంబునం బ్రేలెదన్నాక నీకుంబరాకేల యా యార్తరక్షామణీ! ద్రౌపదీమానముఁ గుంభిజంభారిప్రాణంబులన్గావ లేదా కుచేలార్తిఁ బోఁదోల లేదా పసుల్గాచియున్నం బ్రపంచంబునన్నీకు మాకేది నాగోడు మాన్పఁ గదే నాథుఁ గూర్పఁ గదే సర్వభూతాత్మకా! దివ్యమూర్తి! దయాళూ! నమస్తే నమస్తే నమః.

(నిష్క్రమించును.)

తెర వ్రాలును.

ఇది పంచమాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

షష్ఠాంకము: ప్రథమరంగము.

[స్థలము: ఉద్యానవనము. గుణవతి శోకతప్తయై
వాపుచుఁ బ్రవేశించును]

[illegible] రాగము: ఏక తాళము.

హా! జనకా! హా! జననీ! నన్నుపేక్షించితివే నీదవ్వు దవ్వు జేసితివే ॥హా॥
కొమరితప్పుడు నీ మనరిత్తిమమత తొలంగనే యమరులఁ గూడి
మనుచు నుంటివే మనుచు నుంటివే ॥హా॥
హా! నాయన మీరుపినా నయనములు పోకరిఁ గననేర నేర
ను గననిమ్ము నన్ను గననిమ్ము నన్ను గననిమ్ము ॥హా॥

తండ్రీ! తండ్రీ! నీకొక పూరుషశరీరము జనింపమిఁ గదా యొరుల నపేక్షింపనయ్యె! అయ్యది యటులుండనిమ్ము. నావివాహానంతరంబైనఁ గొం తకాలము [illegible] నిట్టి యింతయు ననుభవింపవలెనా! కట్టా! యా [illegible] నెలలగు [illegible] రాజపుత్రీ! నీ యిచ్చవచ్చిన రాకొమరు నీవు పెండ్లియాడుము. [illegible] నిమ్మట నిక్షత్రియకులజునకైన నిచ్చి

యుద్వాహంబు గావించి యాతని రాజ్యాభిషిక్తుఁ జేసెదన" ని వా
చ్చి యున్నాఁడే యీ మంత్రివరుఁడు నేనేమి సేతు! ఎల్లియొక్క
పతిసుతుని జంటఁ గెంటి నా కంఠమున కుత్తిత్రాడు వేయింతు
కాఁబోలు. అయ్యో!

చ॥ మనసున కెక్కినట్టి నవ♦మన్మథుఁను త్తముఁ బెండ్లియాడకే
జనములు కోరి తెచ్చిన ద్వి♦జన్మని నే వరియించుటెట్లు

ఇసీ! నాకేది యొసర్చుటకు నుపాయాంతరము లేదయ్యె. నాను
లాలించువారైన లేరై రి

కా

వున జనకుఁ బిత్రానఁ దల♦వోయుచు నాతెఁ పోయిట్లు పో
కను జనులే తలంపఁగను♦గట్టడి కార్యమటంచుఁ దో చెడిఁ

అక్కటా! ఈనవీనలతాభవనంబుల సంచరించుట కిది కడసారి క
టచేఁ బ్రేమాతిశయంబున నే వృద్ధిపొందించిన పిరలను గాయునం
బెటిఁగింతు

సీ॥ పూలగుత్తులతోడఁ♦బోలుపు వహించిన
మల్లియా! నీపూలు♦గిల్లఁ బోను
బంగారమును బోలి♦రంగారు చేమంతి!
జడనింక నీనసల్♦ముడువఁ బోను

అయ్యో! తృణసూల్యశతపత్రికలారా! సౌందర్యమదాతిశయాల్లా
బున మునింగి మీకుఁ బరిపరివిధములఁ బరితాపము గలుగఁ జేసిన
నన్నాదరించు మీమేలిగొనము లత్యంతప్రశంస నియములు గదా

లేతాకులం బొల్చు♦చూతవృక్షములార!
సలిలంబులిఁక మీకుఁ♦జల్లఁ బోను

ఆహా! (అని [illegible] విడిచి కొంతతాళి)

[illegible] మరలున్న ♦ కాసారమా! నీదు

[illegible]ములు నిఁకఁ గ్రీడ ♦ సలుపఁ బోను

[అని [illegible] నిలుచును. జగన్మోహిని

[illegible] ప్రవేశించును.]

సీ. [illegible] నాకు నీ ♦ పుణ్య[illegible] హా

[illegible] మూము గని న ♦ సించుటబ్బ

[illegible] నాకు నీ ♦ యింపు నగాగ్రంబు

[illegible] గిటఁ జేర్పడి ♦ కాలమబ్బ

[illegible] నాకు నీ ♦ వన్నియ చెక్కు[illegible]

[illegible] గొనియెడు ♦ మోదమబ్బ

[illegible] నాకు నీ ♦ ప్రేమవచనంబులు

[illegible] ♦ పుణ్యమబ్బు

తే. గీ. [illegible] నిన్ను నా ♦ కన్నులారఁ

[illegible] భాగ్యంబునకు నిఁక ♦ నోఁచియున్న

[illegible] మనోహర! ♦ మానచోర!

[illegible]! [illegible] ♦ కీర్తి విభుఁడ!

జగన్మోహిని— [illegible]! [illegible] నవ్వారు ♦ కలయఁదిరిగి

[illegible] ♦ గ్రోలి గ్రోలి

[illegible] వి ♦ శ్రాంతిఁ జెంది

[illegible] ♦ చారువనము!

[illegible] చేయు. జనకా! నిన్ను గలయఁ

జనుచున్న [illegible] యుము హా! (అనిమూర్ఛనొందును)

జగ—ఇదియేమి? ఈసమీపమున నొక యార్తధ్వని వి న్పడెని. అది నా నెచ్చెలిది కాదుగదా! పోయి పరీక్షింతు. (సమీపించుచున్నఁడు.)

గుణ—(లేచి) హా! తండ్రీ! కాలాతీతంబగుచున్నది గా లు. ఇదుగో వచ్చుచుంటి. (అని సరస్సునకరుగుచు నావ మున జగ—నిగాంచి తెలతెల్లఁబోవును.)

జగ—ఔరా! యీకన్నెలమిన్న యెవ్వరో? కన్నదినము న్నయట్లీపె వదనము తెలిపెడిని. ఈపట్టణమేదరో యుంచవలె స్త్రీయములేమియో యీపెనడిగి తెలిసికొనియెద. (అని సమీప బోయి) అయ్యో! పురుషరూపంబుననున్న నే నీమానినిని దగ్గ ప్పొ వాట్లెనేమో? కాకున్నను నావచనంబులకీ పువ్వుబోఁడి ప్రతి రంబిడునా? కానిమ్మెమైనను గానే నీపె దగ్గఱ సాహసించెదను. (దగ్గ బోయి) మానినీతిలకమా!

గుణ—(భయసంభ్రమాశ్చర్యంబులాడుకొనఁ గ్రేఁగంటి చూ పులు ప్రసరించుచుఁ దనలో) ఆహాహా! యేమి యీశ్చ్యంగారాని కన్నులు చెదర దేదీప్యమానమై ప్రకాశించు నీపురుషుఁడెవ్వఁడో! సమా! కలఁత వడకుము. (అని చనఁబోవును)

జగ—చెలియా! నిలువుము. (అని తనలో) ఈముకెంతెల నె ముఖంబున నొకవిధంబగు మార్పు జనించెనే? మునుపటి గాక

చ॥ మొగమనుచంద్రుఁడౌర! నగు♦పున్నమవెన్నెలకాయుచుండు నై
దొగలను నేత్రముల్ విసువ♦దొంగలపోలెను డాఁగియుండె య
సొగసగుఘ్రాణచంపకము♦చూచుచుఁ జూపుల తేంట్లు జాఱఁగా

నగ[illegible] [illegible] [illegible]వచ్చెడి దీనికి హేతువేమియో॥

(ప్రకాశముగా) [illegible]! నీ [illegible] నీనామమేది? ఈపట్టణ[illegible]చిత్రము[illegible]? [illegible] [illegible]యుఁ గడాసరింప. నాకీసమాచారము [illegible] [illegible]ముగా [illegible] [illegible]. [illegible] నా [illegible] సుమీ?

[illegible]:—([illegible]) అయ్యయ్యో! ముఖముల [illegible] పలుకు [illegible] (ప్రకాశముగా) పుణ్యపురుషా! నేనీ యూరి రాజు [illegible]. నా [illegible] [illegible]. నాపితృమరణానంతరమునుండియు [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]:—[illegible]! [illegible] [illegible] ఘనుల్లెను! నీ తండ్రికి పుత్రి [illegible]?

[illegible]:—[illegible]! సూనులు నున్నయాటనే నాకు [illegible] [illegible]

[illegible]:—[illegible] [illegible]

[illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] మంత్రిసత్తముఁడు [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible]. నీయిచ్చవ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బిమ్మట నిన్నె[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యూరినికిఁ బట్టము గట్టె [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నే[illegible] [illegible]. నాకేమియుఁ [illegible] [illegible] ([illegible])

[illegible]:—[illegible]! ఏ[illegible]

[illegible]:—[illegible]! [illegible]! ఎందుకై యి[illegible] [illegible]?

[illegible]:—[illegible]॥ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]మిత్రుఁ[illegible]

మానధనుండు వీడినను♦మాయముకానెటో నేను వానికై
కానలఁబట్టణంబులను♦గాంచుచునుంటిని గాని నేఁడిక
గానఁగ రాఁడు నిక్క-మెఱుఁ♦గన్ సఖుఁడుం జేసు వో-టదేని

గుణ:—(తనలో) బళిరే! నాతండ్రికీర్తినిలుపు నాక్షత్రి ం
పురుషుఁడు లభించె. కాలయాపన మేల? (ప్రకాశముగా) మహా

జగ:—(భయవిస్మయముల) తాలిము తాలిము నా

గుణ:—రమణా! నీవెన్నియన్నను సహో సయుంటను
నిశ్చయించితి

జగ:—(తనలో) కటకటా! పద్మనాభా! మూరుల నాకిది
కూర్చితివా!

ఉ॥ ఏమియొనర్చుదానఁ నిఁక♦నేనియొమాన్యము తప్పకొంటకున్
గామిని కేను పూరుషుఁడుఁ♦గానని తెల్పనె-యట్లు తెల్ప నా
కేమివిపత్తుమూఁడునో-యి♦ చేటికి ధీరమసంగు వోడునో
భామిని! నన్ను వీడుమన-♦బ్రాణము వాయునో బాధపెట్టి

అమ్మా! నా కెయ్యదియు స్ఫురించకుండె. నిమ్మాటఁ జూపి
తోలుతనీకిది తగదని ప్రార్థింతు. (ప్రకాశముగా) చంద్రా
కష్టాంబుధి నోలలాడుచున్నట్టి కోటిక కోరనగునా! ఒక్క ంతి ర
చింపుము.

గుణ:—రాజా! దుఃఖతిమిరముఁ బోఁదోల సమర్థుఁ
నీవే యిట్లున్న నాగతి యేమగునో తలంపుము. అదియుఁగాక
తరిమి కడముట్ట వినుము. నియామిత కాలంబు నేఁటితోఁ జెల్లె
టచేఁ మంత్రివరుఁ డొసఁగు వరుని చెట్టఁబట్టవిచ్చ జనింపమి
యుద్యానవనవననిలయమునఁ బడి దివికేగఁ దలంచితి. ఇంత

ందరవిగ్రహము కంటిం బడు విచారాంధకారి మెడఁబాసి మార
హంబు ...

హిందుస్థానీ ... రాగము: ఏకతాళము.

ఆరయుమా ... నా చెలి మారసుందరాకారా! ...
మారు ... బాలకనే నోర్వఁగ లేరా
ఆరసినా ... దీసెదనుచు ... గోరియుం
టినేసిక ||ఆ||

...తిగవగు ... తరుణిరో! ...
బాగు ... గుత్తగాటుము ... కలకు
మగువ ... నిన్ను గనినన్ ...
అక ... ||త||

గు ... !

... రాగము: ఏకతాళము.

రా ... మారి ...
మారు ... బాలకి నే నోర్వఁ ... కలియఁగ ||రా||
... నారి! ...
మారు ... బాలకవి ... లేక ... ||గో||
...మ్యాగ ... నగడ-నోర్చదే ... మగువ ... మి
గుల ... సుకుమార-రార మార ||రా||
గ-ముగుడ! ... దెల్పితి
నగదె ... బాగలనేటికి ||నాదిననుగో||

గు ... నిన్ను వదించినందుకా నాకు
...

జగ:—కీరవాణీ! కులశీలవయోరూపములు బాగుగ నాలోచించి మరికోరవలయుఁగదా

గుణ:—రాజవరా! నీసౌందర్యమునకు సాటి నీవే గాని వేరొకడు లేడు తపమొనర్చినను నింకొకఁడిదు గాఁడు వయసునన్నా నిక్కముగ "ముంజేతి కంకణమున! కద్దమేటికి"నునట్లు గుణములకా సాటిలేదు గాన్పింపమి ఘోరారణ్యములఁబడి పడి యిసుమంతైనను తిరిప్పుడులు చాలవా! కులమున క్షత్రియుఁడవు.

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

మారసుందరా!♦కోరియుంటిరా♦నారినేఁ చనకు♦మేరగాదు రాజ।
మారునిశరముల♦బారికోర్వక నేఁ♦గోఁతిరా మాటలు♦దాఁజూపక

జగ:—ఏమనందును♦భామినినీవిట్లు♦కామమునను న్యాయములు పట్టక నిరుపేదనై పాదచారుఁడనగు నన్నుఁ గోరుట యిట్టిపాడియా యోచింపుము.

గుణ:—గుణములు గాని ధన ధాన్యములు గావు దేహాగావలసినవి

హిందూస్థానీభైరవి రాగము: ఏక తాళము.

జాల♦మేలరా!♦తాళ♦జాల♦మేలరా! జాలి నీవాఁడి ॥తాళ-జాల
జగ-మేల♦మేలాకో♦బాల♦మేల♦మేలాకో♦బాలమేలాకో ॥మే॥
గుణ-చూడనానొకో-బహిర!♦చూడనానొకో♦వేఁడిన చెలిఁ♦గూడని యొకి♦మీఁడి♦చేమజగములందుఁ♦బాడియానొకో ॥బహిర-చూ
జగ-మోసమయ్యెఁగా-గాక♦మోసమయ్యెఁగా♦గాసిపెట్టనెంచెదవు♦భాసురాంగి! తలఁపకుండ♦చీసమైనను ॥గాక-మో॥

గుణ:—సుగుణవర్యా! నెమ్మదిని బాగుగనాలోచించి చేసిపనియేమిమి?

జగ:—[illegible]యూనా! నేనట్లు తలంపను. తొలుత సౌందర్యము [illegible] వలచి యనలం [illegible] పనునా రెందరు లేరు?

గుణ:—[illegible]! నావిచారముం [illegible]దోలగల [illegible] [illegible]గలచే[illegible] దోసుగా నా యలరువిల్తుకోల్తలం [illegible]యుము[illegible]

[illegible] రాగము: [illegible] తాళము

మా[illegible]! [illegible] దీర్పుమ ॥మా॥
కన్ను[illegible]గాంచ[illegible] భాగ్యము సి
గా[illegible]చితి ॥మా॥
కాయము[illegible] మొనర్చ
కంతు[illegible]ంబుల[illegible]నెంచితి ॥మా॥

జగ:—[illegible]! నామనోదుఃఖమారయకే [illegible]యుత్కృష్ట [illegible]. [illegible] దొరకమిం బ్రాణ [illegible]త్యాగ[illegible] నాప్రియుండు [illegible] అయ్యో! నాకన్న [illegible]. [illegible] ద్యానవనంబుల సంచ[illegible]చుచుం [illegible]నారగించుచుం [illegible]నాంబరంబులం గట్టి [illegible]. [illegible] దొరకండను చింతయేకాని [illegible] లేదు. మఱియు [illegible] కష్టంబుల నొందుచుంటిని.

గుణ:—[illegible]యములనే కదా నేనుడివితి. [illegible]! [illegible] (తనలో) ఈతండే [illegible]! (ఆలోచించి) నేనిసు

మంతకఠినముగ సంభాషింతునప్పటికైన వీనిపట్టు వీడకుండునా (కాశముగా)

హిందూస్థానీతోడి రాగము: రూపక తాళము

కరఁగకుండెనా? క్రూరా! నీ యెద

ఆరయుము♦వారిని నక్♦మారు♦క్రూరు♦బారిఁ జిక్కక

అన్న! నీయెదక్రూరచిత్తా!♦యెన్న వజ్రమో లోహమొ కా

కున్నచోఁ♦గన్నీరునించు♦నన్నుఁ జూచి జాలి గొనవు |

నీతులు నీటను గల్పనా♦ఖ్యాతి మంటఁబెట్టి కాల్పనా♦నాతిఁ

స్మరన్నవేరా!♦పాతకంబు కాదటరా! ||

జగ:—(తలపంకించుచు) మగువా! యిది నీకుఁ దగదు (ఆ యాలోచించును)

గుణ:—కాతరతను♦ నాతి నీడెదే♦చేతఁగానివానివోలె♦నూతలఁగ

సెదవేరా!♦ కైతవమును వీడవేరా ||

జగ:—(తనలో) కట్టా! నేనేమిసేయుదు

గుణ—వేయి యన్న నిన్నువిడుచుటసున్న. రమ్ము కౌఁగిలికు (అని మీఁదకరుగును)

జగ:—(చేయి యడ్డుపెట్టి తప్పుకొనుచు)

ముఖారి రాగము: త్రిశ్రజాతి ఏక తాళము

తాళు♦తాళు♦బాలరో! యీ♦బాలి నీకు♦మేలా

గుణ:—చాలుఁ♦జాలు నీతులను♦జాలఁ♦బేరిలఁ బోకుమింకఁ

దాళఁ♦జాల♦జాల♦మేల♦హా కూర్పవేమిరా

సుకుమారశరీరా! నీమూర్ఖతనింకను వదలకుంటివా నిన్ను పట్టి బంధి చియయినఁ జనెదను.

జగ — (లోలోన) అయ్యయ్యో! యీపె గట్టిపట్టుపట్టినదే! కానిమ్ము రాజాధిరాజునై రత్నపీఠిక నధివసించి యిడుములకెడనై నా జీవితేశుంగనుగొను నుపాయముల నొనర్తు. (ప్రకాశముగా) ఒప్పుల కుప్పా! నేఁ [illegible] నొప్పుకొన్నచో నీకోరిక నెరవేర్తు. లేద నేనిట్టులనే నామిత్రుని సముఖమునఁ బోదు.

సుం — (సంతోషవికసితారవిందవదనయై) ప్రియా! మీయాజ్ఞల కెల్ల బద్ధురాలను. నేనట్టి కృత్యమ్ముల [illegible] శిరసావహింతు. నాముద్దు చెల్లింపుము. (కౌఁగిలింపఁ బోవును.)

జగ — [illegible] సుందరీ! యింత వేగిరపాటేల? నావచనంబులన్నియు వినుము.

చ॥ వనరుహనేత్రి! [illegible] ప్రతినొక్క వ్రతంబు నార్నెలల్
[illegible] దక్కినదేగును దానిదీక్షతో
[illegible] చరిత్రుఁడు నా స్త్రమి
[illegible] మొనర్ప మురారినంతలోఁ॥

ఆ॥ [illegible] రాక్షస
[illegible] మంత కాని
[illegible] కోరిన [illegible]
[illegible] తెల్పుచుంటి॥

ఇది [illegible] ప్పనా [illegible]ము.

సుం — ([illegible]) [illegible] చెప్పినట్లు చేసెదనే వర్తింతు నని [illegible].

జగ — [illegible] మాట. ఈపట్టణము బయలున నొక సత్రము గట్టించి దానిలో [illegible] నొసఁగు చిత్తరువుల ని

ర్మింప నొక చిత్రకారకు నియోగించి దానిఁగని సుఖించువా
దూషణ భూషణము లొనర్చువారిని, బట్టి నాకొప్పగించునట్లుం
దరు భటుల నచ్చోట నిల్ప మీ పెగ్గడతో నుగ్గడింపుము.

గుణ — ఈరాష్ట్రమంతయుఁ బాలింప మీయధీనము కా
డ వేరె వారి వీరిఁ గోరనేల? మీ యిష్టప్రకార మాచరింపుఁడు.

జగ — అట్లొనర్చిన ప్రత్యేకము నానచ్చెలికై చాకులఁ
నవసరముండదు. ప్రస్తుతము నే రాజ్యభారమునహించుటయే
నిన్నుఁ బరిగ్రహింపని సంగతియు నెల్లరకు నెఱిఁగింపుము.

గుణ — చిత్తమట్లనే యొనర్తు. తడవేల? యంతఃపురమున
గుదమురండు.

జగ — చెలీ! మార్గముఁ జూపుము. నడువుము.

(ఇరువురు గుదురు. తెర పడును.)

షష్ఠాంకము: ద్వితీయరంగము.

[స్థలము: ఊరవెలుపలి సత్రము. ఇరువురు సేవకులు
కూర్చుండియుందురు.]

మొ — ఏమిరా! మననూతనప్రభువు గుణవతీదేవిగారితో
గోష్ఠినెననుండడేమి?

రెం — సరిలే. ఇష్టగోష్ఠినున్నంత మాత్రమున నె యాపె
నోరథ మీడేరెనా యేమి? ఇంకను నువ్విఖ్యారించుచునేయుండె.
దేమియో కాని యీాతని చరితమెల్లరకు సంశయముగానే యుంది

మొ — కారణమేమి?

[illegible]రిం—[illegible] [illegible]సవానికీ పత్రమేమి? యిందు[illegible]పై సీసుందర [illegible]మేము [illegible] యేమి? ఇవి యన్నియుఁ జూడసీ—

[illegible] [illegible]మాత్రమున కేనా! ఈకాంచనాంగినిం [illegible] రా[illegible]ని యూపన్నుగడ పన్నె నేమో?

[illegible]! [illegible]! సీవింకను బెడదారినే యుంటివిరా! [illegible] [illegible]వులనోకలములు తిసి మను జడదారు [illegible] [illegible] [illegible]కంట [illegible]మాత్రి మరసినఁ జా[illegible] [illegible] [illegible]దసీవ [illegible]యనిచ్చగింతురే? అటువంటిది [illegible]

[illegible]— [illegible] [illegible] యయ్యెడిసి.

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] రాగము: రూపకతాళము.

[illegible] [illegible] [illegible]దాను
[illegible] [illegible] [illegible]! [illegible] ॥నేరి॥
[illegible] [illegible] [illegible]లు [illegible]గదే
[illegible] [illegible] దుఃఖాంబుధి ॥నేరి॥
[illegible] [illegible] [illegible]లకుప్ప! నినునమ్మి
యు[illegible] [illegible] లో[illegible] ॥నేరి॥
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] గుల్ల జేసితి ॥నేరి॥

H! [illegible]! [illegible] దెచ్చితివి? నమ్మించి నమ్మించి నా [illegible] [illegible] బాగుగా బుద్ధిజెప్పితివి మరలశిరమైన నెత్తకుండఁ [illegible]సితివి. [illegible] [illegible]ను నుడి నమ్మకునా ఇష్టమ్ము[illegible]

ము భుజించునాకు గంజిసైతములేకుండఁ జేసితివి. ఇంతవంతఁ నను కాంతా! నాస్వాంతము నీచెంతనుండ నేపంతము నహింంచి అయ్యయ్యో! యీతుదబ్బాధ కెట్లోర్తును. ఇదిగో నిదియొక సతి వలె నున్నది. దీనిఁ జొచ్చి యెవ్వరినైన నడిగి నాయాఁకలిఁ బ ర్చెద.

రెం:—వీఁడెవఁడో భిక్షుకుఁడు వలెనున్నాఁడు.

ధన:—(లోనికరుగుచు ద్వారముననున్న జగన్మోహినీ : మనుగని) ఆహాహా! యేమినాభాగ్యము! ఇదుగో నాకబ్బెను : బోభికవతిపునర్దర్శనము (అని కౌఁగిలించి రాతిబొమ్మఁగా నె "హా" యని మూర్ఛమునుఁగును)

మొ:—ఓహోహో! ఇతఁడీపత్రిమఁగని తెలివిదప్ప గః తని సమీపింతము.

ధన:—(లేచి) హా! జగన్మోహినీ! దంతిగమనా! ఇదియే నిర్భాగ్యుఁడనైనను నిపాదసేవకై కొనయూపిరినున్న నాకా ప్రా ము లేకుండఁ జేసితివా!

రెం.—ఏమోయీ! యెవరవునీవు?

ధన—(వినకయే) నన్ను గూడనీవోఁ గలుపుకొమ్ము.

మొ—ఒరే! వీనికి వెఱ్ఱిపట్టినట్టున్నది. మనరాజునాజ్ఞప్ర రము వీనిఁగొనిపోవుదము (చెరియొకరెక్కపట్టుకొని తీసికొనిపోదుఁ

(బల్లిగాఁడు పాడుచుఁ బ్రవేశించును)

హిందూస్థానీతోడిరాగము—ఏకతాళము.

అమ్మ! యెంతపని సేశావె లమ్మిడీ-దొంగలమ్మిడీ-వోసిలమ్మి యెఱ్ఱిలమ్మిడీ-నీవెంతపనిసేశావె లమ్మిడి

[illegible] లమ్మిడీ-నీ-వింగ దాటావలమ్మిడీ-నీవింతవ
[illegible] పదిగా -నీ- [illegible]ల్లమన్నా-వొల్లంతా సితగ్గొట్టార్
[illegible] ॥యెం॥
[illegible]-ముంతా [illegible]-తొత్తా-నీవు-దొర్కపో-దొ
[illegible]-లమ్మిడీ ॥అమ్మ॥

[illegible]! [illegible] నతే జగన్మోయిన్నా (అని [illegible])! [illegible]! శన్లాగనువ్వనా కె [illegible]! [illegible] తెండిగిండి సేకుండా యెన్నాళ్ల నుండి [illegible] తిరుగుదామంటే యేతొత్తు [illegible] అనాడొంకల్నాట్నుంచీ పుట్ట [illegible] నానొల్లంతా కొట్టుకుపోయిం ది. [illegible] (సత్రిమును గని) యిదిగో యి [illegible] పోవాలిగాని యిప్ప [illegible]. ([illegible] ప్రీతిమగని) ఆఁ-ఆఁ-యిద్దో అమ్మ! [illegible]. అమ్మ! నిన్నొసెయ్య! యిక్కడ [illegible] యిప్పుడిక్కడి కేల్గావ్. సేకను [illegible] నన్ను బుట్టలో పెట్టామనే [illegible].

[illegible]

[illegible] నన్ను కొట్టులో [illegible]

[illegible]. [illegible] మరల మరియిక్కడిక్కడ సిద్ధమయ్యె.

[illegible].

[illegible]—([illegible]) [illegible]! త్వరగా [illegible] (అని దొంగను స [illegible],

బల్లి—(వారలఁ జూడకయే) ఇక్డో లండి! చీల్రా! చంపే తన్నా యేంయింకా నాదగ్గిర వత్తాయనుకున్నావే నీ యేసాలు (అ తన్ని భయమున గుండెలు కొట్టుకొనుచు) అయ్యో! యిదేంయి దేంయిటి! రాయిలాగుందే (అని పట్టుకొని చూచి) అయ్యబాబా నేనింకేంయి సెయ్యను! నాపెల్లం రాయగా పోయిందాని దేవ (యేడ్చును)

రెం—ఓరిది మరియు నాశ్చర్యముగా నున్నదే. ఓరీ! సి వదవు! రమ్ము రమ్ము మారాజుగారి యాజ్ఞయైనది.

బల్లి—అయ్యోబాబో! నే దొంగన్గాను నేసిక్కడ దామనొచ్చాను. సన్నొదిలెయ్యండి నా మొన్నె నేపో

రెం—ఓరీ నిన్ను విడుచుటకు వీలులేదు

బల్లి—అయ్యో బాబో! నేనేం సెయ్యలేదే నన్నొదులు—

మొ—ఒరే నోరెత్తకరమ్ము (బల్లి—బాబోయ్ బాబో యని యేడ్చుచుండఁగనె బలవంతముగ లాగుకొని పోదురు)

[రాకొమరుల రాక.]

హిందూస్థానీ తోడిరాగము—ఏకతాళము.

మొ—మమ్మెంతమాయ జేసితివె మదమాతంగయానా!
కమ్మవిల్తుశ రమ్ములమము గాసిపెట్టనెంచితే ॥
ఎమ్మెలాడీ! ఎమ్మెయి మేమిమ్మహి జీవింతుమా ॥
రెం—దేశదేశముల నతి క్లేశముసఁ జిక్కి మే
మాశతోడ-సంచరింప నాయనో యలనాగరో! ॥
ఈశరీరం బీశ! నేని దే శరుండనై వీడెదక ॥

మొ—హా! జగన్మోహినీ! జగన్మోహిని! నీ నెంత మాయ

నే! నీవు [illegible] నా యంగీల దొంగిలితివే నే నెట్లు పురము [illegible] దిరి[illegible] [illegible] గుంటనున్న వృద్ధజననీ జనకులు స్వర్గ [illegible] యుండిరో [illegible] గుండిరో.

[illegible]—[illegible]! ఎంతకొండలంబడి కనుగాయలు భక్షిం [illegible] [illegible]. నీజాడ గనుక్కొంతి [illegible] [illegible] యీయుంగము.

ము.—[illegible]! [illegible] రాజసత్రిమువలెఁ జూడ కష్ట ని. [illegible] పొందుదము గమ్ము.

[illegible]! [illegible] ము. (సపతురు. ప్రవేశము [illegible])

[illegible]

[illegible] దీనికింతియు నేదో కారణము కలదని [illegible] [illegible] వచ్చువాడి నారయుము ఎవరో [illegible] [illegible] కేమి కారణమో

ము.—([illegible]) సోదరా! సోదరా! ఇటు [illegible] జగన్మోహిని (అని చూపుచున్నాఁడు)

[illegible] మన జగన్మోహిని నిజమేనా? (అని [illegible]) [illegible]! యీనాతి నిఁకఁ బోనియ్యఁ [illegible]

[illegible] [illegible]!

[illegible] ఎంత[illegible]! మెచ్చఁగ వచ్చు నిన్ను

[illegible]—[illegible]! [illegible] న్యాయశీలవలెనే

నే

బంతివై తు. దాసిఁ గొని వచ్చిన వానినిఁ గూడు దాసనం
చెంతియు బల్కి-

మొ— మేమపల కేగఁగ నావలునల్ హరించి
చెంతకుఁ బొత్తి వచ్చితినె చేడరో!

రెం— నీ యిడ యేటిధర్మసే

మొ—తమ్ముఁడా! యీ వగలాడిఁ జూడు మేమియు దానివలెనే యున్నది. మాయలాడీ! యెంత సంగనాచివి!

ఉ॥ కన్నుల నీరు నించుచు ముఖంబున వెల్లఁదనంబు తోఁప
చిన్నెలవన్నెలాడి తిన చేలము పట్టుక జోతి సేయుచున్
మిన్నక రెప్ప వాల్పక యె మిన్నునఁ జూపునిగిడ్చిఁ జూచువ

రెం—అన్నరో! మోసపుచ్చుటకు నాత్మఁదలంచడి నేమియుం ఈ యేమ్ప లీ మాయోపాయంబులిఁకఁ బనికి రావని యెఱుఁగు కాఁబోలు. కలహము మాని సఖ్యమున మన మిరువురము ఏ మాడనెంచితిమని యనుకొనలేదు. మన్మికాశిని! చాలుసఁక రవి

మొ॥ నే—(వెఱఁగున నదియంతయు నాలించి) అయ్యా! రు తేజంబున నాజగద్బాంధవుని నెడించుచు నిలబాలు బాలు బొడకట్టుచుంటిరే బుద్ధిమంతులరు మీకీ చిత్రిపత్రిమఁ గని వలాడఁ జొచ్చితిరేమి?

రెం—ఏమి? యిది ప్రతిమయా?

మొ-అచేతనమైనబొమ్మయా? జీవయుతంబగు రాజీవాక్షి గా

రె॥ నే—అయ్యలారా! మేము వేరుగఁ జెప్పనేల వచియించు ప్రాణంబులున్న పడఁతి కాదు.

(రాజపుత్రులు "హా" యని మూర్ఛఁబోదురు.)

[illegible] —అయ్యయ్యో! యిది కడు వింతగా నున్నది!

[illegible] —వీరు మూర్ఛ మునిఁగి యున్నారే కాని చనుట యెట్లు?

[[illegible] "[illegible]! [illegible] కాంగి!" యని మూర్ఛ తేరుదురు]

[illegible] —[illegible]! [illegible] తల్లడిల్లు టుచితము గాదు. ఈ [illegible] పిచ్చియుఁడు.

[illegible] —భటులారా! మేమేల యచ్చోటకు రావల [illegible]! [illegible]! పాటుపృతిల్లనే!

[illegible] —[illegible]! ఈ పుత్త్రికంగని తత్తరపడు వారిం [illegible] మాటిక్కని [illegible]

[illegible] —[illegible] నేఁగుదము నడువుఁడు

[illegible] —[illegible] (అని రాకొమరులతో నేఁగు [illegible])

[[illegible] —[illegible] జయంతుఁడు]

[illegible] బేహాగ్ రాగము—రూపక తాళము

హా! [illegible]! హా! జగన్మోహిని! యేఁ జాడఁ గల్గుదునా [illegible] జలజా [illegible]

||హా||

[illegible] విధి! [illegible] వేఁచావఁగఁ [illegible]

||హా!||

[illegible] యగుచుండ

[illegible] దిరుగుచుండఁ

[illegible] మొందుచునుండఁ

[illegible] గెలుపకంటి!

నిలుచుటకైన శక్తిలేదు. హా! యన్ను మిన్న ! నిన్నెజన్మమున
చుట లేక నున్న!

తే॥ గీ॥ అకట! మృగతృష్ణవార్కై యరుగురీతి
నాకమునకు నిచ్చెన వైచి ప్రాకురీతి
కలను గను వస్తువులు గాంచ దలచురీతి
తిరుగ నిను జూడ దలచెడి నీకు నాతి!

హా! జీవితేశ్వరీ! నాప్రాణము లేక నిలుచునట్లు కాన్పింపవు సె
(అని కూలఁ బడి లేచి) చందనగంధీ! ఏ భవమున నయిన సరే
దక్క నేనోరుల బాణగ్రహణ మొనర్ప. ఇయ్యవియే నాక
పలుకులు శ్రద్ధానుబద్ధవై యాలింపుము. అకటా! జీవములు న
మీ బొందిని బోవిడుచున్నవి. మిట్టమధ్యాహ్నమగుటచేఁ జిత్రభా
తేజోవంతుఁడై హారయూపున కిరణపరంపరలఁ బఱపుచుండె. ఇ
డనుండఁ జాల. ఈసతృశాలఁ జొరఁబాఱినను నా యలసట
కొంచు. (పోవుచుఁ ద్వారమునఁ బ్రతిమఁ గాంచి) హా! జగన్మో
జగన్మోహినీ! పోనున్న ప్రాణములు నిలుప నేఁటకిఁ గనులఁ బడితి
హా! (అని కౌగిలించి ఱాయిఁగా నెఱిఁగి) ఇది యేమి? లా
నీమా! చటాయివైతివా! (అని మూర్ఛపడి లేచి) కలకంఠీ!
కను దనివితీర శ్రోత్రప్రియములై సుధారసంబు లొల్కు నీప
లాలింప నోమనా! ఉడురాజవదనా! ముద్దులుమూటగట్టు నీ
విధుఁడు చంద్రికల వెదచల్లమాని వెలవెల బాఱఁ జొచ్చెనా! చ
నేత్రీ! దివిదిక్కు మొగమై నీయిందిందిరేక్షణల నిమిషత్వము వ
చెనా! భానురాంగీ! అన్నిటికన్న నెక్కుడగు నీచెక్కిలిబింబోష్ఠవ
కళదగ్గి మోటువారి యుండెనా! హా! గంధగజేంద్రయానా! మ

యి నొక్కసారి నిన్నక్కునఁ జేర్చి నీచెక్కిలిబింబోష్ఠములు మిక్కి ముద్దాడి నినుగలయఁ జనుదెంచువాఁడ. హా! (యని మరల మై రచిలేచి) నేనాప్రతిమను నిక్కముగఁ గనుగొంటినా! నమ్మఁ జాల మ్మఁ జాల మరల ... (అని పరీక్షించి బొమ్మఁగా నెఱిగి) ౦దు కేమందును?

[భటుల ప్రవేశము.]

రెం—అయ్యయ్యో! అన్నె మెఱుఁగక వాడివత్తులై యున్న గా మన్ను ... కొమరులను జెఱసాల నిడిరే

మొ—అది యటులుండనీ. అటు చూచి నవ్వుము (అని సంతుని సమీపింతురు)

సం—క౦॥ ఏమనిని ... నక్

గామిని! నిన్నిట్లు ప్రతిమఁగా మాఱ్చె నొకో!
... సయింపఁ దప్పిదమేమి? నీగుణగణములు నేఁ గని విని ౦ధనా?

... నుక్
... తెలియఁ జేయ నిర్మించినొకో!

... గుగును

॥ నీచంద్రాస్యము నీదు నీలకచముల్ నీమోవి నీతావి యా
నీచాంపేయక నాసమాయలకలా నీనేత్రముల్ శ్రోత్రముల్
నీచాతుర్యపువాక్కు లా ... నీపిక్కలా పొక్కితే
నాచంద్రార్కముమర్వఁగాఁగలనెయయ్యయ్యో! జగన్మోహినీ!

(... నిలుచును)

రెం—ఆహా! యిది యేమాశ్చర్యముగానుంది. ఈయనను

నడిపించుకొని పోదమురమ్ము. అయ్యా! యీ చిత్రప్రతిమఁగఁ దపమువారిని మాసమ్ముఖమ్మునకుఁ గొనిరండని మాజనవల్లభుసఁ

జయం—కింకరులారా! సన్నేల యచ్చోటికిం గొంపోవ వైళమ దయాళులగై యియ్యెడనే యంత మొనరింపుఁడు.

మొ—హరి హరీ! స్వామీ! మేమంత కఠినులము ? మాదేవరవారి యానతి మా కనుల్లంఘ్యమేగదా?

జయం—జీవచ్ఛవమువోలి యున్న నన్నేమి చేసిననుఁ డు. మీరెట్లు నడిపిన నట్లు నడిచెద

రెం—మహాప్రసాద మీ తెరవునరండు (అని ముప్వురరుగు

(ప్రవేశము—సుబ్బావధాని వెంకావధాని.)

సుబ్బా—ఉస్ రామయ్యా! కాళ్ళుకనుబొబ్బలెక్క- గ యము గైన నిడనీవు

వెం—సుబ్బావధానీ! మన ప్రయత్నములన్నియు నిష్ఫలః

సుబ్బా—అమ్మో! మన రాజ్యమిఁక నేకూ్రరుచేతఁ నో కదా? మనకు జయంతజగన్మోహినులలో నొక్క రగుపఁ బాగగును.

వెం—ఓరీ మాటలకేమి చీఁకటిపడి మిన్ను మన్నుఁ గా కుండె. ఈ రాత్రి యీనత్రమున నిదురించి యుదయమున ణముఁ గలయఁ దిరుగుదము.

సుబ్బా—ఇఁక మన మొనరింప వలసిన దంతయే (లోనికరుగుదురు)

[ప్రవేశము—భటులు]

రెం—ఓరీ! కనుగొంటివా! యీ యాఱునెలల నుండి

సుఖించిన సుఖమంతయు నేఁడగపడుచుండె. అబ్బా! యిసుకపాతర వలె నొకనివెంట నొకఁడరుదెంచెడిని

మొ—అవునురా! సుఖించి సుఖించి కష్టపడుటకన్న కష్టపడి కష్టపడి సుఖించుట మంచిదనువారు బుద్ధిహీనులా? దాని కేమి మన ము కొనిచనినవారి నెల్లరం గారాగారమునుంచి యీకడవానిఁ గౌర వింపనేమి కారణము?

కెం—నే మొదటనుండియు మొత్తుకొనుచునే యుంటి దీని కేదియో హేతువున్నదని హేతువులేనిది తీతువు కూయునా? చీఁకటి యైనది. మనము మన గృహములకేగుదమునడు. ఇఁక మీరు కావలి యుండ నవసరములేదని దేవర సెలవైనదిగదా.

[అని నిష్క్రమింతురు. తెర వ్రాలును]

షష్ఠాంకము—తృతీయరంగము.

(స్థలము—రాజాంతఃపురము జగన్మోహిని జయంతుఁడు చేరి యొకసింహాసనమున నుందురు. మంత్రి పీఠముననుండును. వైశ్యుఁడు, దొంగ, రాజపుత్రులు, సేవకుఁడు నొక మూల నిలిచియుందురు)

జగ—(తనలో) మానమా!

ఉ॥ వల్లభుఁడండ హీనదశ♦ వర్తిలనెట్టులు గాంతునంచు వే
తల్లడమొందుచుం బురుష♦ధైర్యము వీడకు కార్యహాని సం
ధిల్లను—

ఆహా! యింకను గార్యహానియా? యీధీరసాహసపురుషాకారము వ హింపఁ గారణ మీ నా మనోహరు నీక్షింపనే కదా? అట్టి యెడ

నోర్పు వహింపనేలయని యందువేమో నేఁ దెల్పెదవినుమిన్ని న
డఁ బాసి యుంటివి కాన

నీ దువర్తన సు♦ధీమణులెల్లరు మెచ్చు నట్లుగా
వెల్లడి చేసి యావెనుక♦వీని మనంబెఱుఁగన్ బ్రశస్తమా

(ప్రకాశము) అమాత్యశేఖరా! ఆ పుణ్యజీవు బోనెక్క మ
యొసఁగుము.

మంత్రి—దేవరా! రప్పింతు. సేవకా! యావైశ్యునిటు
కొనిరమ్ము.

సేవ—ప్రభునాజ్ఞ (ధనపాలునితో) అయ్యా! యా బోన
నికి నడువుఁడు.

ధన—హా! యీశ్వరా!

ఉ॥ చెప్పఁగరాని యాపదలు♦ చెంది కృశించి కృశించి యెట్టులో
యప్పులవార లేడువఁగ♦నర్థనిశన్ గనుగప్పి వచ్చినన్
ముప్పులు తప్పవయ్యె కట!♦ముప్పులకేమి జనాళిలోనికే
నిప్పగిదిన్ విచారణకు♦నీడువఁగాఁ బడినాఁడ నక్కటా!

చీ! యివి యన్నియుఁ గామమూలముననేకదా! (బోనిలోని
నిలుచును)

జగ—వైశ్యప్రముఖా! నీవా సాలభంజికసి గని యేడువ

ధన—(తనలో) అకటా! నాగుట్టంతయు నీ పరదేశీయు
బయల్పుచ్చవలసివచ్చె. (ప్రకాశముగా) వసుమతీపతీ! మును
నాఁడా సింహాసనమునధిష్ఠించిన (అని జయంతుఁ జూపి) ధరాధ్య
గికురించి మర్మముల నెఱిఁగి యాతని యుంగరముఁ జేబట్టి యా
సతీమణిని నాయవరోధమునకుఁ దెప్పించితి. పిమ్మట నేనా

మార—(అని యూఱకుండును)

జగ—యథార్థమునంతయు వెల్లడింపుము వెల్లడింపుము.

ధన—మారసుఖము దీర్ప కాళ్ళవేళ్ళఁ బడి బ్రతిమాలిన నంగీకరింపక—

జగ—అంగీకార సూచనఁ జూపించ లేదా?

ధన—అయ్యో! యెంతమాత్రమును గనుపర్చదయ్యె.

జయం—హా! జగన్మోహినీ! (యని నిట్టూర్పు విడిచి మొగము వ్రేలవైచును.)

జగ—(తనలో) హా! నాథా! నేనెంతకఠినురాలను. (ప్రకాశముగా) తరువాత.

ధన—నాకాఱు నెలలవ్రతముండె. దానిఁ దీర్చి పిదప నీకోర్కెఁ దీర్చెదననియె.

జగ—ఏమి వ్రతమనియెనా? మంత్రీ! యిది నాచరిత్రవలె నున్నదే! సరియే యట్లు వ్రతమనినంతమాత్రమున ససాహాయమై యెంటరిగ సీయింటఁ జిక్కిన యావాల్గంటి నంటకయే యుంటివా?

ధన—రామ! రామ! (అని చెవులు మూసికొని) మహాప్రభూ! సమీపించిన నేమిశపించునో యని వెఱపంది పిమ్మటనైన సఫలీకృతమనోరథుఁడనౌదుఁ గదాయని సౌధమువనాపె వీడి చని గడియలు లెక్కించుచు నుంటి. అంత నాయాఱుమాసముల కిఁక రెండు దినములు గడువుండ వ్రతసమాప్తికై.

ఉ॥ హేమపదార్థముల్ ప్రజల♦కీవిగనీవలెనన్న రొక్కముల్
భూములనిండ్ల నాలిమెడ♦పుస్తెను గూడ వ్యయంబొనర్చి యా
తామరసాక్షి కోరినవి♦థమ్మునఁ గూర్చితి నెంచకుండఁగా
నామది నాపెయున్ వ్రతము♦నర్చి యెనర్చెను నన్ను నిర్ధనుల్

దివసద్వయంబేగె ననంతరము నేనా ధర్మహర్మ్యమున కేగ.

చం॥ చిలుక చనంగ మున్నుగల♦ చెన్ను గతించిన గూడువోలె
గలువలులేక శోభచెడి♦ కానఁగవచ్చు సరస్సు మాడ్కి వె
న్నెలపతి లేమిఁ జీఁకటిని♦నిండినలోకమురీతి మేడ హా!
చెలువము తగ్గియుండెఁ ప్రభు♦శేఖర!నాదగు కన్నుదోయికిన్

అంత నా యంతరంగంబెరియ నొక్కపెట్టున నేలఁగూలి బుఱబా
కోర్వక యద్ధిరాత్రినను ఁభార్యను గొనబుతనయులను జనపదముచా
చేసి యీ లీలనరుదేర నిప్రతిమ నాకన్నులఁ బడియె. నేనేడ్చి
ఇంతకు మించి నేనేమియు నేర.

మంత్రి—ఇంతకన్న నిఁక నేమి కావలయు!

జగ—సరే నీవటుతొలఁగుము. సేవకా! దొంగవాని బొ
క్కింపుము.

సేవ—జగత్ప్రభువునాజ్ఞ (దొంగతో) ఓరీ బోనులోనికి పొవ

(బల్లిగాఁడు బోనెక్కి వణఁకుచు నిలుచును)

జగ—ఓరీ యసురస్వరూపుఁడవగు నీవా దివ్యసుందర వి
హాముఁ గని యేడ్వనేల?

బల్లి—(తనలో) అయ్యబాబో! నేనేంయి సెప్పను (ప్రక
ముగా) అదేమోగాని మారాజా! దాన్ని సూస్తే నాకేడ్పొచ్చింద.

జగ—చోరా! నిక్కమువక్కాణింపవేని కఠినదండన మొ
రించెదను జుమీ! వేగము నీచరితము విన బరపుము

(బల్లిగాఁడు మాట్లాడ కూఱకుండును)

సేవ—ప్రభువువారి ప్రశ్నలకు సమాధానమిమ్ము. లే
చూడు నిన్నేమిచేసెదనో.

బల్లి—(చేతులు పిసికికొనుచుఁ దనలో) అయ్యో నాయ్నా నాకీఁడెక్కడ దాపరించాడ్రో యెంపుల్లోఁడులాగ (ప్రకాశముగా) మాపభ్బో! మనవి సేస్తా నేనొకనాఁడుండి ఆ కోంవటోడిం—కాదండి ఆ కోంవటింటికండి కన్నానికెల్లానండి ఎత్తే అక్కడండి నాకోనిచ్చి స్తగిలిందండి కాలికి. మరిగత్తే దాన్నెక్కానండి యెక్కితే పైనుంచండి మంచిబాగుందండి ఒకత్తొచ్చి పాడేశా నడందండి. నేనాపలంగా దాన్నొకడివిలోకి మాస్వార్దగిర్కి తీస్కెల్లానండి.

జయం—హా! ప్రియసీ! నేననుకొని పీని వెంబడించి యాప దలపాలైతివా!

బల్లి—(తనలో) అయ్యబాబో! యీఁడేఁమత్తున్నాఁడెవఁడు యీఁడు దాని మొగుఁడేంటి నన్ను సంపేత్తాఁడ్రా దేంవుఁడా!

(అని లోలోన నేడ్చును)

జగ—రాజబిడౌజా! శాంతింపుఁడు శాంతింపుఁడు. (తనలో) అకటా! సమీపముననుండియు నాసారసాక్షు విచారమునశింప నపర్య లోనర్పక సహింపవలసివచ్చె మనమా! ముహూర్తకాలము తాళిమి వహింపుము. (ప్రకాశముగా) పిమ్మట ?

బల్లి—అయ్యా! ఆపైనండి

జంజూటిరాగము—ఏకతాళము.

నీ-కాల్లకు మొక్కుతాను♦కల్లుతెచ్చి యిత్తాను♦పల్లుతెచ్చి
యిస్తాను♦పెల్లాడమన్నానండి

(అని వికృతముగాఁబాడ మొదలిడును)

జగ—ఛీ! మూర్ఖా! నీ యాటపాటలు కట్టిపెట్టి సంగతి నెఱిఁగింపుము.

సేవ—ఓరి విధవా! సరిగాఁ జెప్పరా?

బల్లి—లేదండి లేదండి బాబూ! సరీగ్గానే సెప్తానండి సరిగ్గానే సెప్తానండి.

మంత్రి—జాగుసేయక తెల్పుము.

బల్లి—(తనలో) అబ్బబ్బా! నాకీల్లంతా యెక్కడ దొరికాస్త్రా! (ప్రకాశముగా) బాబూ! యెంత్రైన సెప్పానండి ల–(అని నోరు నొక్కుకొని) లచ్చ పెట్టం దేనండి.

జగ—ఏమిరా? యొప్పకొననే లేదా?

బల్లి—ఊఁ-హూఁ అబ్బే లేం దేండి మఱేంతి బిజ్జ బిగిసిందండి.

జగ—ఓరీ! కథ వింతగా నున్నది. నీ చెంతను గాంతార మున నేకాంతమునఁ జిక్కిన కాంతను నీవు విడతువా? అసత్యము లాడుచుంటివి.

బల్లి—ఇదిగోనండి మాపరబో! నేనెటువంటోడినైనా సరేనండి సమయంవొచ్చిందంటే అబద్దాలుమాత్రిం ఆడనండి. నాసత్తైప్ప మానకంగా సెప్తానమ్మండి. అంటే యీాలాటి కసీరిలెక్క మంచి పెద్దపెద్దోల్లే అబద్దాలాడ్తారు యీాఁడుసరీగ్గా సెప్తాడా అనుకున్నా రేమో ఆలాగ్గాదండి సెప్పినా మావఁటోల్లే నిజంసెప్తారండి మీా పాదాల్నా చ్చండి.

జగ—ఓరీ! యది యటులుండనిమ్ము నీవా పడతి నేల విడిచి తివి? ఇంతలో విరాగుఁడవై తివా?

బల్లి— ఏంటండి బాబూ!

మంత్రి—ఇంతలోనవే నీబుద్ధి మరలెనా యనుచున్నారు.

బల్లి—సిత్తం సిత్తం బుద్ది తిరిగిందా అంటూరాండి. అయ్యో

యోన్న మంచి తెల్సినోరు గొప్పోరే యెవ్వోసినక్కల్పడి పాట్లుపడి టుచాట్ని య్యన్నీ సేత్తారండి అటువంటిది యాయంటి దున్నపోతు క్కత్తే దొర్కితే వూరుకుంటారాండి.

జగ——ఓరీ! నీప్రలాపములు చాలించి పిమ్మట నేమి జరిగెనో ల్పుము.

జయం——హా! కనకాంగీ! జగన్మోహినీ! యెన్ని యిడుమల నైతివే!

బల్లి——పలాగైతేనండి సరే నిన్ను పెల్లాడ్తాన్మరి-ఆc-కాదు దండి నీకన్నదమ్ములెందరంటే అయిదుగురన్నానండి. అయ్తే నీ యింటికొత్తే ఆల్లంతా నాకోసం దెబ్బలాడి నిన్ను సంపేత్తారేమో వింటి కెల్లి పెల్లికొడుకేసం బాగాయేస్కొని నగలెట్టుకొని నీచుట్టల్ని స్కూరా మనంవిక్కడ పెల్లాడ్డామని తన పేర్సెప్పి నన్ను తోలేసిం ండి. తర్వాత నేనూ నాఓల్లూఅంతా యెల్లాంవండి. యెత్తే పెల్లి తుగ్గేదండి అవతలికి నడిసిందండి. ఆల్లంతా యిక్కడి కొట్టె నే మమ్మలెచ్చావ్ లంజేకొడ్కా అని నన్ను సావcదన్నారండి. ఇప్పటికీ దెబ్బలు గేవంక వత్తే యేడ్పొత్తదండి (యేడ్చును)

జగ——(నవ్వుచు) సరే యనంతరము?

బల్లి——తర్వాత నేనెదుక్కుంటొచ్చానండి యిక్కడ కన్పి చ్చిందండి. నేనేడుత్తున్నానండి ఆల్లట్టుకొన్నారండి. మీరుదండం బాబూ నన్నొదిలెయ్యండి.

జయం——నన్ను తాంగీ! మంచియుక్తిc బన్నితివి.

జగ——సరే నీవిcక నావలికిc బొమ్ము. సేవకా రాసూనుల నిటు రమ్మనుము.

సేవ—దేవా! చిత్తము. అయ్యలారా! యీలోని కేగుఁడు

[రాజపుత్రులు బోనులోని కరుగుచు]

మో—చ॥ కలయిక లేనిచోఁ గలుగు • కష్టములివ్వియె ముద్దుత మ్ముఁడా!

రెం— కలయిక యున్న చోఁ దొలుత • కాంతను వీడుట దుస్సహంపు పెల్

సిలుగులు సంభవించుట వి • శేషముగా నిటు రచ్చ లెక్కుటల్

గలుగు నెయగ్రజా! దిగినఁ • గాదొకొ లోఁతు నెఱుంగ నౌనిలన్

మో—అనుజా! నీపలుకు నిక్కము ముమ్మాటికి నిక్కము.

రెం—సరే యిప్పుడీ సభాస్థలిని సత్యము వెల్లడింపక తప్పవ

నడువుము.

మో—పద్మాసనుఁడు ఫాలభాగమున మూఁడుబంతులఁ దీర్చి

వ్రాయఁ దప్పింపనెవరితరము! (ఇరువురు బోనులోని కరుగుదురు)

జగ—నృపపుత్రులారా? మీరాప్రతిమఁ గని విచారమగ్ను

లరుగాఁ గతంబేమి? మీచరిత మెల్ల విశదీకరింపుఁడు.

మో—చీ! మాతాపితల నామసౌశీలంబులును జెలుపఁ బుట్టి

న పాతకులము. (ప్రకాశముగా) రాజచంద్రమా! ఒక్కనాఁడు

శా॥ సంతోషాతిశయంబు వెల్లివిరియన్ • శౌర్యంబుస్వాంతంబునం

దెంతో యుట్టిపడంగ నాయుధము లెం • తేఁ దాల్చి తేజీలపై

గాంతారంబున కేగి క్రూరమృగవ • ర్గంబు న్వధింపంగ; నా

చెంతన్ మఱ్ఱికిఁ గట్టివేసితిమి తే • జీలన్ విహారార్థమై॥

రెం—అనంతరము కొంత దవ్వేగి యో ప్రభువరా!

ఉ॥ ముందుగ వేడ్కతోడ వట • భూజపుదట్టపు నీడయందునన్

గందుక క్రీడలం దగిలి • కాలము పుచ్చఁగ నూహసేయఁగా

నందున నేకతంబున సు • రాంగనలన్ హసియించునట్టి యా

మందగజేంద్రయాన జిగి • మైమెఱపుల్లననమ్మోన తన్॥

పడఁపడి యాశ్చర్యాంబుధి నోలలాడు మమ్మానారీరత్నంబు సమీపిం
చి తన ప్రాణనాయకు వార్తలడుగ

చ॥ వనరుహనేత్ర! నీవిభుఁడె ♦ వండతఁడేమికతంబునన్ నినున్
వనముల వీడి కష్టములఁ ♦ బొల్పడఁ జేసెనెఱుంగఁ బల్కుమ
న్న నతనిరూపశీలపుర ♦ నామము లాదిగఁ దెల్పి యాతఁ డిం
డునఁ గనని నాదు ఘన ♦ దుఃఖము వాపఁగఁజూపరేయనన్॥

గోరికలీరికలెత్తు మే మాతని బలుతెఁరగులఁ దూలనాడ సహింప
నోపక తనమార్గంబు పట్టి సమకట్టుచుండె.

మొ—ఇఁక నిట్టులైనఁ బ్రయోజనమేమని నాయంతరంగముఁ
బయల్పెట్టితి.

జయం—హా! రాకాశశాంకవదనా! ఈరాహుకేతుగ్రహ
ముల పాల్పడితివా!

మొ—అంతనాపె తననాథునామంబు దలంచుచు మూల
చ్ఛేదమొందిన లతామతల్లికంబోలి నేల గుభాలునఁ గూల ననుం
బెడ్డియాడుమని యీ నాసోదరుఁడు పలుకఁ గంటగించి కలహంబు
నకుఁ గాలు దువ్వితి. అతఁడును వెనుదీయక సమరంబునకు సన్న
ద్ధుండయ్యె. ఇట్లు

చ॥ ఇరువురమొండొరున్ గదిసి ♦ యీర్ష్యమనంబులనాక్రమింపఁగా
నలుకుకొనందలంచునెడ ♦ నాతి ఘనార్తిమునింగి యేడ్చుచున్
సరగున మమ్ముడాసి "నను ♦ జంపుఁడుమీరలుచావనేల" యం
చతిముఁటఁ బల్కనాఁపి కల ♦ హంబు వితాకుననుంటిమంతటన్

"మీకేలనున్న చెండిట్లింపు. నేదానివిసర నాదినెవ్వరు గొనివచ్చిన

వారిని వరింతు"నన నాకట్టుపుట్టంబులందుఁ బెట్టి మేమిరువురము బ
తివెంటఁ బోతిమి.

రెం—ఉ॥ ఏమిమహాత్వమోయెఱుఁగ♦మింతని తెల్పఁగజాలమయ్యెడన్
భూమివరేణ్య! యా యబల♦పుచ్చినకందుక మంతకంతకున్
భూమిని నిల్వకే యెగిరి♦పోయెను దుప్పలు చెట్లు దాఁటుచున్
మేమును వెంబడించితిమి♦మిక్కుటమైన జవంబుతో నతన్
మాదురవస్థలా నలువచిలువలకేనియు వివరింపఁదరము కాదు. కట్ట
ఎట్టకేలకా చెంతు చేకొని వచ్చునరికి.

ఉ॥ ఆ వికచాంబుజానన యొ♦యారి మిటారి కనంగనేది హా!
యేవి మదగ్రజాంబరములు
మొ— ♦ఎంతటి మోసము చేసెనౌర యు
చావనినంతయున్ వెదకి♦యాఁడడి కోర్వఁగలేక మేము వా
పోవుచు నెల్లెడం దిరిగి♦పుత్త్రికఁ గనుగొంటిమింతనన్
ఆ బొమ్మంగని మమ్మింత దుస్థితిఁకిం గొనివచ్చితివా యని తలపోయ
చుంటిమి.

జగ—మంత్రివరా! వీరి పల్కులు విశ్వసనీయులా!

మంత్రి—ధీవరా! సత్యము వెల్లడించిరనియే యనుకొనెద.

జగ—(జయంతునితో) రాజవరా! ఆపడఁతినడవడి విచార
యమే కదా? ఏలయన వీరు సౌందర్యాభినవమోహన నవవయస్కు
కాని వికృతాకారులు కారు. ఏమి? తిరస్కారాభిప్రాయము వీరిఁ
డఁ జూపునాయని శంకపుట్టెడిని.

జయం—గుణమణీ! ఏకతంబునసో నీసుధారసాంచిత వా
రాపాతంబునఁ దరంగములవలె తరలి తరలి పొరలి పొరలి యంతః

గంబు వెలువడు దుఃఖంబింత యుపశమించి యొక్కింత పలుకాడ నవకాశంబు వొడమె. ఆహా!

ఉ॥ నాసుకృతంపు కల్పకము♦ నావరజీవము నానిధానమా
నాసుగుణంపుమొహలత♦ నాసతి నాగరువంపులేమయా
వాసియు వన్నెయుండఁగ♦ వర్తిలుటల్ రవి రాజు సప్తవా
రాసులు క్రిందు మీఁదయిన♦రాష్ట్రములన్నియు నేటమున్గినన్

జగ—(తనలో) అయ్యో! నాపతి యెంతదృఢ చిత్తానురాగుఁడై పరితపించుచుండె. (ప్రకాశముగా) నరనాథా! మీవిచారమునకుఁ గల కారణముఁగరుణాయత్త చిత్తులరై యీసబాస్థలి వెల్లడింతురా? ఆ మగువ మీకేమగు.

జయం—హా! నాదౌర్భాగ్యమా! నేనేమని వినిపింతు (ప్రకాశముగా) శతపత్రనేత్రా! యీ పవిత్రచరిత్రి నాకళత్రమే!

జగ—ఆపె మీవల్లభయా! ఇచ్చమై మీరామెను మగుడ గ్రహింతురా?

జయ—(ఆత్రమున లేచి) ఏమి? వెండి గ్రహింతురా యనియా? ఇంతకన్ననా? ఓ సౌందర్యరాశీ!

ఉ॥ చూపుము వేగ నాముగుద♦ సోయగ మీదుష్కృతంపుదృష్టికిన్
బాపుము నామనోవ్యధను♦ బాలశశాంకుని బోలు ఫాలముం
జూపి కృపానిధీ! కరుణఁ♦జూపుము నాయెడఁ బ్రాణదాతవీ
వే పెఱవారలాప్తులిఁక♦నెవ్వరు నాకిల నీవె నెచ్చెలీ!

ఇంకను జాగేల? యీమాటేల? నీయంతరంగంబేల జాలి వహింపదు? నన్ను నీకరుణాకటాక్షవీక్షణంబులఁ బరమమిత్రుగానేల చూడకుంటివి? నాకాదివ్యసుందర విగ్రహమును గనఁబరపుము.

జగ—భూపవతంసమా! నీవు పడినదురవస్థల నెఱుఁగ నడిగితిఁ గాక వేరుతలంపునఁగాదు. నాతప్పుక్షమించి నన్ను మన్నింపఁ బ్రార్థింతు

జయం—అయ్యయ్యో! జగన్మోహినీ! జగన్మోహినీ!

శా॥ బాలా కౌఁగిటఁ దన్ని సత్వరము నా ప్రాణంబు రక్షింతువో
ఆలాపంబున మారబాణముల సంతప్తంతంబు నొందింతువో
ఆలోకింపుము నీదెభారము క్షీణంబై నంగటా నిల్వనే
లోలాక్షీ! యుడురాజతేజముఖి! కోలోప్పదే జగన్మోహినీ!

హా! (యని వివశుఁడగును.)

జగ—(తొందరమై) అయ్యయ్యో! యింకేమని యోర్తును! దుర్భరము! దుర్భరము! మంత్రీ! యే నొక్క నిముసమటు వోదు. (అని లోనకరిగి స్వరూపమునఁ దత్తరిలుచుఁ బరుగిడివచ్చి పతిపైఁబడి)

శా॥ హా! నా మోహనరూప! హా! రమణ! హా! హా! నా మనోనాయకా!
హా! నా భాగ్యమ! హా! గుణాకరప్రియా! హా! మానసంరక్షకా!
హా! నా నిక్కపుదైవమా! వసుధనా హా! వ్రాలితో యేపకై
యా నాతిగ గతినాత్మురాలిఁ గనలె మ్మాకంట నొక్కింతహా!

(సభవారెల్లరు నివ్వెఱపోదురు. ధనపాలుఁడు, రాజపుత్రులు "ఆహా! ముఖముఁగనియు మాటధ్వని వినియు గుర్తింపనేరమైతిమి" యందురు)

బల్లి—(తనలో) అమ్మ! అమ్మ! అదే యిదిరో! నాయన్నా!

జయం—(లేచి జగన్మోహినిం జూచి) ఇది యేమది యేమినా—

జగ—తే॥ గీ॥ జీవితేశ! బహిఃప్రాణమా! వగను మి
గులఁ బరితపించి కడగండ్లఁ గుందఁ జేసి
న కలుషమతి జగన్మోహిని కరుణాత్మ!
మ్రొక్కుచున్నది పదపద్మములకుఁ బ్రోవు॥

(చరణముల వ్రాలును.)

జయం—హా! సతీమణీ! యెన్నాళ్ళకుఁ జూడఁ గల్గితిని.

(అని లేవనెత్తి కౌఁగిలించి ముద్దిడి యానందబాష్పములు విడుచుచు)

ఉ॥ మారపిశాచమూపహిలు♦మంకుతనంబు నింట నైశ్వర్యముల్

క్రూరమృగోరగావళుల♦కుఁ సదనంబయి యొప్పు కానలో

జోరుఁడు రాజపుత్రిలును♦శోకము హెచ్చుచునవకు♦లాడఁగా

నారయనట్టి ఘోరకలు♦పాత్ముఁడ మందుఁడ మందగామినీ!

ఉ॥ నీదరినిల్చి నాఁనవిడి♦నీదువిచారఘనాళిచేత సం

ఛాదితమై కనుంగొనెడు♦సజ్జనదృష్టులకెక్కుడైన యా

హ్లాదమొసగు కాంతిగము♦లన్నెడఁ బాసిన మోముసోము శా

తోదరి! చూచువాఁడనెటు♦లో యికనెట్టులు పల్కరింతునో॥

జగ—ప్రాణేశా! యిట్లనఁ జెల్లునా! పెక్కులిక్కట్లనొందినను మగుడ మిమ్ముఁజూడఁ గల్గు భాగ్యమబ్బెనంతియే చాలును పలుపలుకులేల? మంత్రివరా! మా గుణవతీదేవి నిటురావర్తమానమంపుము.

మంత్రి—సేవకా! ఇట జరిగినవిచిత్రమెల్ల నెఱింగించి మన రాణిగారిని నీసభకుఁదోడ్తెమ్ము. (సేవకుఁడు "చిత్తము" అని చనును.)

జగ—ప్రాణప్రియా! నామనవి నొక్కటి నంగీకరింపుము. పురుషాకారంబున నే నీ యూరి యుద్యానవనంబు జొర నీపట్టణరాజేంద్రు పుత్రికలలామ నన్ను "ఇన్న బరిణయమాడుము" ని నిర్బంధించె. నేనట్లైతె నీమనోరథము నాఱునెలల కీడేర్తునని మాటువల్కి రాజ్యపరిపాలనాధురీణనైతి. కావున నాసత్యము గాపాట నారమణిని మీరు చేరఁ దీయవలయు.

జయ—కోమలాంగీ! నీమాట జవదాఁట కాని యా యెమ్మె

జగ—నాథా! యీతరుణి మనంబెఱుఁగకుండ వర్తింతువా

గుణ—(వింత పడుచుఁ బ్రవేశించి)

ఉ॥ మానసములారునిండె నను మన్నన నేలెడినంచు నెంచు పే
రాసఁ శింపఁ జేసి జను లక్కజమొంది వితాను చెందఁగా
భాసురగాత్రియయ్యెనఁట పల్కులు నమ్మఁగనచ్చెనే యెటుల్
భాసురగాత్రియయ్యెడిని బట్టిఁగ మేలెను రాజమౌళి హా!

(అని జయంతుని విలోకించి)అయ్యో! నూతనసుందరాకారుఁ డీతఁడో యుండెనే (అని సిగ్గుచేఁ జాటున కేఁగుచున్నది.)

జగ—(గుణవతికడకేగి) చెల్లెలా! నాన మాని నే ననుపుద నీవీనులఁ బోనిమ్ము. నాసంగతి యంతయు సేవకమూలమున నీవరకె వినియుందువు. నీ నా మనస్తాపములఁ జల్లార్ప సమర్థుఁడగు ప్రియుఁడును బ్రాణసఖుఁడును నితఁడే. నాయందనుండ నాత్మఁ ద తువేని వీనిఁ బరిణయమాడుము మనమిరువుర మక్కసెల్లెండ్రి మెలఁగుచు వీనికుపచారము లొనర్చుచుందము.

గుణ—(తలవంచి బొటనవ్రేలు నేల వ్రాయును.)

జగ—సోదరీ! ప్రత్యుత్తరమిమ్ము నీకనుకూలమా కాదా?

గుణ—(మెల్లన) నేను నీకు స్వాధీననైతి నీయిచ్ఛవచ్చిట్లొనర్పుము.

జగ—అట్లయిన నాసత్యవచోభంగము కాకుండ నీకోకోరిక నెరవేర్తు నిటురమ్ము. (చేఁ బట్టికొనివచ్చి జయంతుని హస్తన నాపె హస్తమిడి) ప్రాణేశా! నన్నువోలె నాయనుఁగు సోదరిఁ బాలింపఁబడుగాతమని నాప్రార్థన.

మంత్రి—వహ్వా! పురుషోత్తమా! మీవలన నేఁడు మాగా

రమయు రాజపుత్రీలలామయు సనాథలైరి. మాకెంత సంతసము!

జగ — మనోహరా! భవదీయపట్టమహిషికి ద్రోహచింతన మొనఁ గూర్పనెంచిన ముష్కరులు మీకు శిక్షాపాత్రులు.

జయం — దేవీ! కామపీడితుఁడై నీయెడ హాని చేయనెంచినను గొండొకవిధమున నీకణ్యాజీవుని బాధనుండి తప్పించిన యీదోరుండును బరులెఱుంగకుండఁ బురుషాకారముఁ మాటువడ వస్త్రసహాయభూతుఁడైన యీ రాకొమరులును నీకు మేలె యొనర్చిరి. వీరలకు మనోవేదనలోనఁ గూర్చి గృధ్రకాకోలములు జ్జోరని కీకారణ్యభూములఁ దిరుగాడించిన శాస్తియే చాలు. ఇఁక నీ వస్త్రుకేమి చేయవలయునో నాకుఁ దోఁపమిఁ గష్టసమితిఁ గూర్చిన నీకే విడచియ్య.

ధన — హా! యీశ్వరా! "వినాశకాలే విపరీతబుద్ధిః" యనునట్లు

మ॥ ధనధాన్యంబులు సేవకావళియు సౌధంబుల్ నశించెంగదా
జనులన్ బంధువులన్ సతీసుతుల లజ్జన్ వీడఁ జయ్యెంగదా
ఘనులౌ సజ్జనులీసడింప సభలం గాన్పింపనయ్యెంగదా
చెనటన్మూర్ఖుఁడ నాదిమొక్క బ్రదుకేఁ ఛీ! చచ్చుటే మేలగున్।

కటకటా! ఇఁకెంతనరాని వంతలమునుంగఁ జేసి, కీర్తిసమయించి, జనాపవాదంబునకు లోఁబరచి, రౌరవాదినరకకూపంబులం బడఁద్రోఁ క్షుద్రజన్మ బాడఁగూర్చు పరసతీసంగమంబునకన్న నెందైన నతిః ప్రాణంబులు వోనాడు టుచితము పరసుఖము.

జగ — ప్రియవల్లభా! ధనధాన్యాదులు కోల్పుచ్చి పరభాగ్యోపజీవిగాఁ జేసిన దండనమే వీనికిఁ జాలునని నాతలంపు. మఱియు వానిచెంత నున్నవారినెల్లరం బోవిడిచి వీని నొక్కని దండించుటేల భగవత్సరముగ వీనిని విడిచి పెట్టుదము. మీయూహ యేమి?

జయ—తే॥ గీ॥ దుస్సహంపుకష్టంబులఁ◆ద్రోసిపుచ్చి
యున్నఖిలులు చేఁజిక్కిన◆నుగ్రదండ
న మొనరింపకే విడుతురు◆నగవుతోడ
మదవతుల హృదయములెంతి◆మృదువులౌర!
నెచ్చెలీ! నీయిష్టమెట్లో యట్లె యొనరింపుము.

జగ—ఓవైశ్యచోరరాసూనులారా! యింకనైన బుద్ధి గలి యుండుఁడు. సేవకా! యక్కడను ౨ యుంగిల నీరాచబిడ్డకిచ్చి యం పుము.

సేవ—అయ్యా! అట్లనే. (దొంగ, రాసూనులు, సేవకుఁడు నిష్క్రమింతురు.)

ధన—(పోవుచు)

మ॥ ధనమున్గోరక మానమున్దొఱగకే◆ధాత్రిం బ్రవర్తిలు చ
క్కనినాతిన్ జెనకన్ దలంచియిటులే◆కష్టన్ గనున్ జెందితి.
ఓవేశ్యాప్రియులారా! విటపురుషులారా!
ధనకాంక్షన్ దమమానముం దొఱగికై◆వండిచ్చెడుం గోతులు
బనిగాఁ గూడెదు మీయవస్థలనిఁకన్◆బాటింప శక్యంబొకో॥
అయ్యా! నేనింతయు జెప్పుటయే కాని,

ఉ॥ నాయమృతంపువాక్యములు◆నాటునెలంజలయిండ్ల నెంతయున్
బోయెడు మద్యవర్తనల◆రోగములన్ బడిపోక ధర్మమున్
బాయక ధర్మపత్నులను◆బాముల ముంపక యుండుఁడన్న హా!
హేయము మెక్కుచుక్కలకు◆నిందునె నే ఘనగర్హించియుండిసన్

హిందూస్థానీ ముఖారిరాగము—ఏకతాళము.

ఇకఁజాలుఁ జాలుఁ జాలుఁ జాలుఁ దెలిసెను జాలు

పరనారిఁ గోరువాఁడు పడెడిపాట్లిఁక ॥జాలు॥
సతతము దురితములఁ మతిఁ గలిఁగి తమిని
సతిఁపతులతిఁ వెతలనుఁ మునుఁగఁ బనిచి ॥చాలు॥

(అని పాడుచు నిష్క్రమించును.)

సేవ—(ప్రవేశించి) భూపాలచంద్రమా! పాంచాలదేశపు ...రులఁట యిరువురు లోనికి రాఁదమ సెలవు నపేక్షించి యున్నారు.

జయం—ఏమి! పాంచాలమునుండియా? సేవకా? వారినతి ...రితముఁగ లోనికిఁ దోడ్కొని రమ్ము. (సేవకుఁడు పోవును.)

జగ—ప్రాణనాయకా! మన పాంచాలమునుండియా అహా! ...టికో నాదక్షిణనేత్రము చలించుచుండె.

[ప్రవేశము—సుబ్బావధాని, వెంకావధాని.]

జయం-భూమీసురలారా! వందనములు. మీ యెల్లరకు క్షేమంబే.

బ్రాహ్మణులు—ఆఁ మేమి యేమి మాభాగ్యము! మాజ ...రంతజగన్మోహినులే! దీర్ఘాయురస్తు. (అని దేహము గగుర్పొడువ) ఆహా! సతీపతులారా! యెన్నాళ్ళకీ పాపినేత్రంబుల మిమ్ము జూడఁ ...ంటిమి!

జగ—ద్విజన్మలారా! నమస్కారములు నాజనకులకు క్షేమంబే?

సుబ్బా—దీర్ఘసుమంగలీభవ! తల్లీ! జగన్మోహినీ! (అని దుఃఖమున)

ఉ॥ ఏమి వచింతుమమ్మ! పలుకేదియుఁ జెప్పఁగ నోరురాదు హా!

జగ—(మెలుంగురాల్పడ) అయ్యయ్యో! మీ రిట్లేల తల్ల ...ల్లెదరు!

ఓ మహాసేయులార! మనమోర్పు వహింపకయుండెఁ దెల్పరే

సుబ్బా—ఛీ! యీపాడునోటతో నేనేమని వచింతును.

(అని యూరకుండును.)

జయం—ఊరకుంటిరేల! ఓ బ్రాహ్మణోత్తములారా!
మామకృపాంతరంగునకు మంగళమే వచియింపుఁడయ్యా!

వెం—(తనలో) ఎట్టెటో యీవార్త వీరి చెవినిడవలె. (ప్రకాశముగా) ఓ జయంత మహారాజా! ఓజగన్మోహినీ! యేమి తెల్పుదుము.

యీ

భూమిని, నిన్నుఁ, బుత్రికను, భూజనుల్ మము—వీడె—

జగ— హా! పితా! (అని నేలఁగూలి మూర్ఛవోవును)

గుణ—అక్కా! శాంతిల్లుము శాంతిల్లుము.

(అని చేతులఁ బొదవును.)

జయం—(నిర్ఘాతపడి) శ్రీహరీ! మామగారు స్వర్గస్థులైరా! హా! శ్వశురా!

వెం—ధారుణీవరా! మామగారొక్కరేకారు మిము పుట్టిన దాది ప్రేమంబునఁ బెంచిన సుబుద్ధియునాతనితోడఁ జనె.

జయం—అయ్యో! మంత్రిసత్తముండునరిగెనా! హా! గుణాకరులారా!

ఉ॥ కోపము చూపఁబోరు గుణకోవిదులార్యులు మెచ్చనెప్పుడున్
బాపముచెంతఁబోరు గరువంబెదనుంచరు కార్యహాని, చూ
పోపమి,మాయ,మర్మము, కుయుక్తులెఱుంగరు మిమ్మువీడి మే
మేపగిదిన్ జరించి భరియింతుము దుఃఖదవానలంబు హా!

వెం—సారయశోవిశాలాక్షా! యూఱడిల్లుఁ డూరడిల్లుఁడు.

జగ—(మూర్ఛ తేరి)

చ॥ నను విడనాడ వెన్నఁడును నాయన నేఁడెటులేగియుంటివో

తనయ యటంచుఁ బిల్చెదవు తండ్రి! యిఁకెట్టులు పిల్చుకుంటివో
యనయము సౌఖ్యపెట్టితివి యయ్య! యదెట్టులు దుఃఖపెట్టెదో
యనుఁగుకొమార్తెనిట్ల జనకా! దివిసౌఖ్యములందుచుంగటా!

సీ॥ అమ్మ! రమ్మంచు న న్నాదరమ్మునఁ జేతి
పంచభక్ష్యములిడు వారలెవరు?
కూఁతురా! యంచు నక్కొమరారఁగాఁ బిల్చి
కోరుకోర్కులఁ దీర్చు వారలెవరు?
కన్నతల్లీ! యంచు నన్ను డగ్గరఁ జేర్చి
పరఁగనీతులు చెప్పు వారలెవరు?
చిన్నిబిడ్డా! యంచు శిరము మూర్కొని పాట
పాడుమని యడుగు వారలెవరు?
తే॥ గీ॥ కష్టములు వేయి పడుచు నన్ గనులఁ గాంచి
వానినెల్లను మఱచి నా ప్రావు సుఖము
భాగ్యము సమస్తమీవె యర్క వారలెవరు?
తండ్రి! నీవుని వీడిన ధరణి నింక॥

సీ॥ నను గటా! తొలిబిడ్డ చనిపోవనించుక
యెంచక ప్రేమించి పెంచెనెవరు
సౌఖ్యంబుఁకొడఁగూర్చు సతి చావనించుక
యెంచక ప్రేమించి పెంచెనెవరు
సవతితల్లి యదేమి సల్పునో నన్నని
మాఱుపెండిలి యాడ మానెనెవరు
తల్లికొఱత రవం తయు నాకు లేకుండ
మించు ప్రేమంబునఁ బెంచెనెవరు

తే॥ గీ॥ చింతయావంత నాచెంతఁ జేరకుండఁ
గాంచి యతులితప్రేమ నర్థిఁ బెంచె నెవ్వ
రట్టి నాకూర్మితండ్రి గుణాకరుఁడు మ
రల కనులఁ జూడనెందైనఁ గలుగు వాఁడె॥

గుణ—అక్కా! జననీజనకులకై మన మిరువుర మొక్క నోమె నోఁచితిమి. విచారించినఁ గార్యమేమి! సర్వము నీవె యంచు నిఁకనీ పారసాక్షుచారుపాదారవిందములకు సపర్యలొనర్చుచుందము.

సుబ్బా—ఔనమ్మా జగన్మోహినీ! హరిపురమునకరిగిన జనకునకై నీవహోరాత్రములడలి బడలిన నవంతయుఁ గార్యములేదు.

వెం—భూపతిలకా! మీవంతనంతయు నంతమొందించి మూఁడుమాసములనుండియు ననాథమైయున్న మీపాంచాలమును, మీమామగారిఁ బాఱఁద్రోలి యక్రమముగా నాక్రమించి తమ్ముఁ గష్టమ్ముల ముంపనోర్వక జనులెల్లరా జనవిభుని జముని నిలయనమున కనిపి మారాజును మాకనుగ్రహమునొసఁగరే యనుచు నడుగుచు వచ్చిన సింధుప్రజలఁ గరుణించి సింధుదేశమును, మిమ్ము పట్టమ్ముఁ గట్టుకొమ్మని ప్రార్థించెడు నీ నేపాళప్రజలవాక్యానుసారముగ నీ నేపాళమ్మును బ్రజానురంజనముగ నేల మీకనకసింహాసనారూఢులౌటకు మిమ్ము వేగిరింపవలసివచ్చె. లెండు. "శుభస్యశీఘ్రమ్మ" ని వేగిరము కదలి రండు.

మంత్రి—మండలేశ్వరా! ఈమహనీయులతలంపుల్లు పట్టాభిషిక్తులరు గండు. మాకనులపండువిండు. మీదుఃఖము మఱవుండు.

సీ॥ చంద్రమతీహరిశ్చంద్రులు సిలుగులు

షష్ఠాంకము.

భూపుత్రి రాముడు • మునుగరే వనమ్మును
గైక పంపగ ఘోర • కాననముల
నలదమయంతులు • నలుగులు వడలేదె
కలివన్ను గడలచేఁ • గాననముల
ధర్మరాజాదులు • ద్రౌపది ధార్తరా
ష్ట్రులు పంపఁబడలేదె • శోక మడవి
తే॥ గీ॥ మఱియుఁ బగఁగొన్న చిత్రాంగి • సురుచి పంప
నంగదలఁ బాలుపడరె సా • రంగధరుఁడు
ధ్రువుఁడు కానల నీవెకా • దు నరనాథ!
మున్ను నిను బోలియున్నవా • రున్నవారు॥

గ్గ జగన్మోహినీ! అర్థిజనకల్పవల్లీ! నీవును విచారింపఁ బనిలేద

సీ॥ చందనగంధిరో! • చందనమరుగఁ దీ
యక తావి నల్గడ • లలము కొనునె
నారీశిరోరత్న • మా! రత్నముల్ సానఁ
బట్టక యున్నచోఁ • బ్రజ్వరిలునె
కనకగాత్రి! గభీర • ఖనుల దిగక యె పూ
జితపుసువర్ణము • జిక్కనొక్కొ
లావణ్యవతి! దుఃఖ • లవణోదధి • మునుంగ
కేకీర్తిముక్తలు • జేకురునె య
తే॥ గీ॥ నుచుఁ దలంచియే ధాత నీ • నుదుట వ్రాసె
సిలుగులను బహుమని నిను • కలువకంటి!
యంతియే కాని యీ కాని • వంతలిట్టి
తులువతనమునఁ గాదని • దలఁతు మదిని॥

మఱియు నోయువతీరత్నములారా !

మ॥ మనుమల్లోకములందు ధర్మము ముద ♦ మ్మున్నిల్పిపాలించి శ్రీ
త్రిన జేయుండయినట్టి విష్ణువునువ ♦ ర్థిష్ణుఁ దగన్బలుసాం
వున రాజిల్లెడు వీనిఁ జేరి సతమా ♦ భూశ్రీమహాదేవి రీ
తిని నీ భూపతిపాదపద్మములు భ ♦ క్తిన్ ముక్తికై కొల్వరే॥

మానవాధీశా! మానవతీమణులారా! ఇంక మీకుఁ గావలసిన దే

జయం—విశారదా !

సీ॥ భూపాలవరులింక ♦ భూమిని వనటను
బడి చింతిలక యుండు ♦ వారుగాత!

గుణ— కలకాలమెల్లరుఁ ♦ దలిదండ్రిలను గల్గి
వంతలేకయె యుండు ♦ వారుగాత!

జగ— తెరవలుత్కృష్ట పా ♦ తివ్రత్యమును గల్గి
భూరిసౌఖ్యములొందు ♦ వారుగాత !

జయం— క్ష్మాపాలురెల్లరా ♦ ష్ట్రములను గల్గి సాం
పారఁగాఁ బ్రజనేలు ♦ వారుగాత !

గుణ— తే॥ గీ॥ ఈతిబాధలకెడమయి ♦ యింపునింపు
పైరుపంటలతో ధర ♦ వరలు గాత!

జగ— సత్యశౌచాది సద్గుణ ♦ సమితిశోడఁ
బ్రజలు వసుధఁ బ్రవర్ధిల్లు ♦ వారుగాత !

అంద్ర బ్రాహ్మణులు—తథాస్తు. (అని దీవింతురు.)